

# LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15.—, Jugolir 10.—, Din 6.—. Poštarna plačana Trst 13. maj 1948 Spediziano in abbon. postale II. o gruppo Stev. 117



MONARHOFASISTI NA AMERISKEM OKLOPNIKU



MONARHOFASIST UBIJA SVOJE ZRTVE.



## Težke zločine grških fašistov obsoja ves demokratični in pošteni svet

...toda ameriški imperialisti jih odobravajo

Nemški in italijanski fašisti ter njihovi hlapci so zapustili v zgodovini človeštva krvave sledove kot noben tiran pred njimi. Buchenwald, Dachau, Rab, Gramozna jama, Sv. Urh, rižarna, Opčine... vsa ta imena groznega spomina pretresajo slehernega poštenega Slovenca vsakokrat, kadar mu misel zaide v nedavno narodno preteklost.

Lidice, Katyn, Osvienčim... so imena, ki bodo ostala človeštvu trajen opomin na budnost, da se še kdaj koli ne obnovi in organizira sila, ki bi ponavljala zločine nemškega in italijanskega fašizma.

Toda niso še povsem pretekla tri leta, kar so prenehale požirati pomorjene okostnjake krematorijske peči in odkar so v Gramozni jami padali nedolžni talci, že dobivajo gestapovci in črnosrajčniki, belogardisti in četniki naslednike, že padajo nedolžne žrtve narodov pod isto obsodbo in pod isto krinko borbe proti komunizmu.

Grčija je zakričala...

Kaj se godi v Grčiji?

Razvoj dogodkov je naslednji: Kot ves Balkan, kot malone vsa Evropa, je postala po zaslugi petokolonske politike monakovskih figur tudi Grčija plen italijanskih in nemških armad. Grčija je strateško važna dežela, saj obvladuje Sredozemsko morje, njegove črte, Jadransko morje, severno afriško obalo, Malo Azijo in petrolejska bogastva srednjega vzhoda. Fašistična zasedba Grčije se v ničemer ni razlikovala od zasedb drugih dežel in nje posledice so bile enake posledicam v drugih zasedenih državah.

Svobodoljubno grško ljudstvo se ni vdalo suženjstvu. Ko se je dvignil ves Balkan v uporu, je tudi grški narod prijel za orožje in se junško boril ob strani zavezniškega protihitlerjevskega tabora. Represalije nemških in italijanskih fašistov so bile; masovno streljanje nedolžnega prebivalstva, požiganje vasi, internacije itd.

Ko se je grški narod boril in krvavel, so se našli kot drugod tudi v Grčiji kvizlingi, narodni izdajalci, ki so se vdinjali okupatorju in mu pomagali tiraniti. Iz teh hlapcev so Nemci ustanovili orožniške odrede in tako imenovane «varnostne bataljone», sestrške formacije četniških, ustaških in belo-

gardističnih tolp. Njihovi zločini so bili strašni. Grški narod je iz dna duše zasovražil te propalice svojega rodu in jih izobčil. V svoji borbi za narodno osvoboditev ni razlikoval hlapca od gospodarja, kot niso v tem oziru delali razlike nikjer, koder je potekala narodno osvobodilna borba.

Boj grškega ljudstva je v veliki meri prispeval k uničenju nemških in kvizlingških enot v Grčiji in na Balkanu. Grško svobodoljubno ljudstvo je slavilo zmago, toda njegovo veselje nad priborjeno svobodo ni bilo dolgo.

Zaradi svoje, že prej označene strateške važnosti, je Grčija že v zadnjih dnevih nacističnega Reicha postala plen zapadnih «zaveznikov», ki so se izkrcali v Grčiji pod dobro krito pretvezo operacij v splošnem zavezniskem vojnem načrtu. Pod poveljstvom znanega generala Scobija so zasedle grško deželo vojske imperialističnih držav z daleč naprej preračunanimi cilji. In da bi ti cilji ne spodleteli, so si novi okupatorji v Grčiji začeli kaj kmalu utrjevati teren prav na isti način kot nemški in italijanski okupatorji. Najbolj kompromitirane sodelavce Nemcev in Italijanov so prikrili, s seboj pa pripeljali drugo garnituro grških narodnih izdajalcev s kraljem na čelu, ki so vzporedno s prvo garnituro pripravljali grškemu narodu nesrečo, samo v službi drugega gospodarja. Na oblast so prišli razni Calderisi, Sofulisi, Zervasi, Rendisi in drugi, sami izkušeni hlapci imperializma. Svojo hlapčevsko sposobnost so kmalu potrdili. Z odkrito pomočjo imperialističnih okupatorjev so rehabilitirali proslute orožniške odrede in «varnostne bataljone», z njimi začeli uvajati oblast v praksi, kar pomeni terorizirati. Prvi udarci novih tujcev in nove domače izdajalske garniture so bili seveda namenjeni grškemu svobodoljubnim silam, onim ki so dosledno vodile boj proti nemškemu okupatorju, raznim naprednim ljudskim strankam in njihovim voditeljem. Iz te dobe so znana preganjanja in zatiranje demokratičnega tiska in demokratičnih novinarjev.

Grški narod se v prvem hipu ni znašel. Cutil je, da je okraden za

(Nadaljevanje na 2. strani.)



RODOLJUB EFTYMIS PASS POZIVA Z DVIGNJENO ROKO PRED USTRELITVIJO TOVARISE K PETJU

## 9. MAJ - praznik zmage

Nekaj dni potem, ko je sovjetska armada zavzela Berlin, je Hitlerjeva Nemčija kapitulirala. Vojni zavezniki so 9. maja 1945. izdali skupno listino, s katero so oznanili trpečemu človeštvu konec druge svetovne vojne. Ker je bila kapitulacija fašistične Nemčije v prvi vrsti króna borbe svobodoljubnih in demokratičnih narodov, je ostal 9. maj mednarodni praznik zmage vseh naprednih sil nad fašizmom.

Človeštvo vsega sveta, predvsem pa Evrope, ki je dolga štiri leta prenašalo v zgodovini nepojmljivo tiranijo fašističnih anadljubov, pač tistega dne v svoji nepopisni radosti ni predvidevalo takšnega razvoja političnih odnosov po vojni in tako nesramne zlorabe zmage demokratičnih ljudskih sil, kot si to dovoljuje del zaveznikov iz medvojnega protifašističnega tabora. Človeštvo, ki je verovalo v nadaljevanje medvojnega zavezništva, ker si je tega želelo in ker je to potrebovalo, da zaceli čimprej strašne rane, je kljub večinski zmagi ostalo

na nedokončani poti svojega osvobajanja.

Razvoj političnih odnosov takoj po vojni je odločno šel po poti, ki jo je že v teku vojne proti silam osi nakazovalo obnašanje in taktiziranje anglo-ameriških političnih in vojaških vodilnih osebnosti. Prav vsem je še v spominu, kako so po ruskih ravninah in povsod, koder se je razlezel nacistični tiran, gorela mesta in vasi, kako so milijoni nedolžnih ljudi umirali v junjski borbi za svobodo na bojnih poljih in po fašističnih mučilnicah, kako so v istem razdobju na zapadu imperialistični kolonodje odlagali od tvoritev druge fronte in zavlačevali svoje napredovanje v Italiji. To so delali vse do takrat, ko končno druga fronta za poraz fašističnih vojska ni bila več nujna, ker so sovjetska armada in boreči se svobodoljubni narodi že tako do kraja razbili sovražnika, da je bil nje-

gov odpor le še vprašanje časa.

Nameni imperialističnih krogov na zapadu so bili jasni, vendar jih je njihovo delovanje osvetlilo v vseh odtenkih. Z zavlačevanjem druge fronte so imperialisti na zapadu, daleč od krvavenja množic v Evropi, računali na izrpanje sovjetske armade in države in na izkravitve vseh, onih svobodoljubnih sil narodov, ki so v boju proti fašizmu kazali največ odločnosti. Izrpane, naj bi te svobodoljubne in demokratične sile po vojni ne prišle do veljave in bi tako njim imperialistom, uresničevanja njihovega sna po svetovni nadvladi ne mogel nihče preprečevati.

Toda ti naklepi zapadnih imperialistov se niso posrečili. Ko so delali načrte, računajoč na svoje, v borbi proti fašizmu neokrnjene armade in obogatele blaginje, so se uračunali, ko so podčlenjevali moči onih, ki so se borili proti fašizmu zato, da se osvobodijo vsake fašistične tiranije v bodočnosti in da enkrat za vselej uzakonijo pravice vseh do nacionalne in gospodarske svobode in demokracije.

Fašistične horde so svobodoljubnemu človeštvu zadale težke udarce, vendar ne tolike, da jim zmaga nad fašizmom ne bi mogla dati novih moči v nadaljnji borbi. In predvsem v tem je velik pomen zmage svobodoljubnih in demokratičnih sil. Ta zmaga je čvrsta osnova njih sedanje borbe proti anglo-amerškemu imperializmu, tej drugi obliki fašizma.

Tri leta poveljne politične borbe med resničnimi demokratičnimi silami na eni in imperializmom na drugi strani so potrdila, da demokratični svet ne misli več na svojih prsih gojiti reakcionarnega polna, ki bi se razraščal iz krvi svobodoljubnega človeštva in potem nekoč udaril po njem kot Hitler in Mussolini.

(Nadaljevanje na 2. strani.)



GRŠKI RODOLJUBI INTERNIRANI NA NEKEM OTOKU SO SI OBESILI NA PRSI NAPIS: ANGLEZI NAJ GREDO!



# Po širokem svetu

## KRONIKA

\* V GRČIJI je prišlo do množičnega streljanja, ki ga je uredila monarhofašistična vlada zaradi umora ministra Ladasa: v dveh dneh so ustrelili 203 demokrate. V prestolnici je prišlo do groznih prizorov ob odločnem protestu množice. Zapadni tisk hinavsko protestira šele tedaj, ko je prepozno.

\* IZ MARSHALLOVIH besed zveni priznanje, da ZDA nimajo ne moralne ne materialne sile, da bi uničili OZN, kar pomeni umik vojnih hujskačev pred naraščajočimi silami miru.

\* ANGLEŠKE LADJEDELNICE morajo zmanjšati proizvodnjo, kakor to zahteva Marshallov načrt, kar povzroča v angleških industrijskih krogih veliko razburjenje.

\* AMERISKE NAKANE za razbijanje Svetovne sindikalne zveze so se izjavile, ker je prišlo v tej organizaciji do sporazuma in je delavstvo ohranilo enotnost.

\* V ZAPADNI NEMCIJI krozi s stavko 600.000 delavcev.

\* MNOŽIČNA STRELJANJA se nadaljujejo v Grčiji tudi po 4. maju. Radio Svobodna Grčija je poslal ves civilizirani svet, da prepreči zločine grških fašistov. Poziv je poslalo tudi 1.500 grških demokratov iz zaporov. Demokrati vsega sveta odločno protestirajo proti monarhofašističnim krvnikom.

\* ZDA so onemogočile sklenitev pogodbe z Avstrijo, ker hočejo ohraniti v tej državi svoja vojaška oporišča in obdržati petrolejske vrelce.

\* GENERAL WEIGAND, ki ga je nemški maršal Keitel označil kot najboljšega služabnika Hitlerja, je bil rehabilitiran, kar je povzročilo veliko ogorčenje pri vseh francoskih demokratih.

\* CANGKAJSKOVE CETE so že tretjič uporabile strupene mine proti ljudski armadi, ki pa kljub temu nenehno prodira.

\* AMERISKA MISIJA v Grčiji izreka svoje zadovoljstvo nad pokolji grških demokratov in daje priznanje monarhofašistični vladi, da se ni dala ustrahovati od zunanega pritiska.

\* NA MADZARSKEM je prišlo do združitve komunistične in socialistične stranke v enotno delavsko stranko, ki se bo imenovala stranka dela in bo imela svoj prvi kongres prihodnji mesec.

\* ANGLEŠKI MINISTER Mac Neil tudi odobrava fašistične pokolje v Grčiji.

\* ATENSKA VLADA je dala postreliti od junija 1946. do danes 11.600 rodoljubov, 25.000 demokratov je v zaporih, 45.000 pa v taboriščih.

\* TRUMAN je odredil revizijo ameriških železnic, ker grozijo železničarji s splošno stavko.

\* V HAAGU se je zbralo 800 pristnih reakcionarjev pod vodstvom Churchilla na kongresu za Združene države Evrope. Kongres se je razbil v nič, ker je ostal pri praznih besedah.

\* BELGIJSKA KRIZA, ki je nastala z nezapadno ministrskemu predsedniku Spaaku, se ni začela.

\* EINAUDI, dosedanji finančni minister je bil izvoljen za predsednika italijanske republike z navadno večino, potem ko so demokristjani torpedirali kandidaturu dosedanjega predsednika De Nicole poslušajoč se pri tem grofa Sforze.

\* ITALIJA izziva Jugoslavijo na ta način, da je poslala dva torpedna lovca z italijansko zastavo v teritorialne vode jugoslovanskega področja STO-ja.

\* TURINSKI DELAVCI so stavkali eno uro v znak protesta proti policijskim preiskavam pri levčarskih organizacijah.

## ZDA iščejo sporazum s SZ?

V torek zvečer je moskovski radio objavil senzacionalno vest: vlada ZDA je predlagala Sovjetski zvezi izboljšanje medsebojnih odnosov in vlada SZ je odgovorila, da je pripravljena na taka pogajanja.

Ves svetovni tisk je tej vesti pripisal izredno važnost. Nekateri komentatorji so jo označili kot najvažnejši dogodek po vojni, drugi zopet vidijo v izmenjavi diplomatskih listin med obema vladama konec tako imenovane »živčne vojne«.

Neprijetno sta bila presenečena le mešetarja — Pariz in London —, ki si lastita vlogo posredniške tretje sile med ZDA in SZ. Šele preko moskovskega radia sta namreč zvedela o izmenjavi omenjenih not, ker se je vlada ZDA obrnila neposredno na Moskvo, ne da bi svoja sopotnika niti o tem obveščila.

Demokrati vsega sveta so si edini v tem, da je ta korak narekaval ameriški vladi predvsem pritisk naprednih množic, ki po vsem svetu zahtevajo mir, spoštovanje pogodb, mednarodno sodelovanje, kakor tudi neizprosno borbo proti vsem vojnim hujskačem.

Da gre za diplomatski umik ameriške vlade, potrjuje tudi izjava, ki jo je dal skoro istočasno zunanji minister Marshall v zvezi s predlogom o reviziji listine OZN. Dejal je, da bi bil dokončen prelom s SZ prevelik tveganje.

Ameriška nota dokazuje, da je nemogoče voditi politiko proti Sovjetski zvezi in proti ljudskim demokracijam, to je deliti svet na dva labora, ne da bi taka politika nalletela na mečan odpor tudi pri ljudskih množicah na zapadu. Saj se je ta odpor pojavil proti Marshallovemu načrtu o zbornosti Evrope, ki se izraža v formiranju »Zapadnega bloka« in vojaških pogodb, ki niso obrambnega značaja, kakor poudarja sovjetska nota. Temu načrtu se upirajo tudi industrijski krogi držav koristne tega načrta, — kot je to pokazal primer Anglije — ki nečesto postajajo sužnji ameriškega velekapitla.

Prvi optimizem, ki ga je povzročil ameriški predlog, pa so skaltile izjave Trumana, ki jih je dal kmalu po objavi obeh diplomatskih not. Dejal je, da ameriški korak ne pomeni nobene spremembe vladne politike, ki je bila jasno doočena v preteklih tednih.

Ameriška nota utegne biti samo lažna »mirovna ofenziva«, ki lo narokujejo bližajoče se predsedniške volitve v ZDA. Ta »mirovna ofenziva« naj bi prikrila masovno oboroževanje. Znano je, da je Hitler pred svojimi vojaškimi pohodi vedno pošiljal mirovne predloge. Isto-

časno namreč, ko je ameriška vlada nastopila s svojo noto v Moskvi, se je povečal monarhofašistični teror v Grčiji in so ZDA z mrzlično naglico pospešile delo za dokončno izgraditev zapadnega bloka, ki je naprjen proti SZ.

Ta pesimizem ima nekaj osnove v izizvalnem tonu, ki ga vsebuje ameriška nota sama. Kdor išče sporazum, ne bo obtoževal svojega partnerja tega, česar je sam kriv. Ameriška nota govori o vmešavanju SZ v notranje zadeve drugih držav, o »manjšinah«, ki tam obstajajo. Ikrafti pa nota priznava, da se ZDA vmešavajo v tuje države, da iste brani pred »komunističnimi manjšinami«, ki hočejo priti na oblast. Manjšine so seveda v tem primeru široke ljudske množice

## Italijanska ljudska fronta neokrnjena

Fo vriskanju nad demokristiansko »zmago« pri italijanskih volitvah, ki jo je upeval ves reakcionarni zapadni tisk, se pojavljajo na zapadu komentarji, ki skušajo treznejše presojati notranjopolitični položaj v Italiji. Navajamo dobesedno pisanje liberalnega londonskega News Chronicle, ki prav gotovo ne more biti osumljen kakih simpatij do ljudske fronte. List piše naslednje:

»Čeprav je izid italijanskih volitev zadovoljiv, bi bilo nesmiselno vriskati od veselja in zapirati oči nad senco, ki jo mečejo nekatera dejstva.

Pogubno bi bilo za zapadne sile, če bi mislile, da je bitka za italijansko dušo že dobljena. Stvarno se ta bitka šele začela. Z ogromnim naporom in z vmešavanjem ob ugodnem trenutku so sile Zapada zajezile porast komunizma. Sicer so zmagale, toda to je samo obrambna zmaga. Čeprav se je namreč sovražnik številčno skrčil, je ostal vendar popolnoma neokrnjen.

Kaj velja ta trditev, lahko presodimo po tem, kako ogromen notranji in zunanji vpliv so zastavile zapadne velesile, da so prepričale italijanski narod. Da pri tem sploh ne govorimo o varnostnih ukrepih, ki jih je sprejel odločni notranji minister Scelba. K temu je treba še dodati, da je katoliška cerkev vrgla vso svojo težo in silo proti ljudski fronti.

Zunanje sile so igrale odločilno vlogo v tej kampanji s ponujanjem Trsta in z zvito taktiko, ki je mešanica diplomacije in namigova-

ce in države, ki jih ZDA branijo, so v rokah reakcionarnih klik, kot je to primer Grčije. In Molotov je odgovoril, da ni Grčija edini primer ameriškega vmešavanja. Dodati je treba med drugim tudi povečanje števila ameriških vojaških oporišč v svetu.

Prezagliti bi se, če bi potegnili dokončne zaključke o uspehu ali neuspehu te diplomatske akcije.

Mi, tržaški Slovenci, ki smo najbolj izpostavljeni ameriškemu imperialističnemu pritisku in ki vsakodneвно doživljamo nove napade s strani krajevnih hlapcev tega ameriškega imperializma, smo pripravljeno verjeti ameriški izjavi samo v primeru, da predstavniki ZDA svojo politiko v našem mestu izpremenijo.

Naj dokažejo svojo dobro voljo s tem, da prenehajo kršiti določbe mirovne pogodbe: omogočijo imenovanje guvernerja, izvedejo upravne volitve in da nas priznajo kot popolnoma enakopravne državljane Tržaškega ozemlja. Naj uničijo oslanke fašizma in prav po njihovi zaslugi naraščajočega neofašizma in omogočijo, da postane Trst prijateljski most med Italijo in FLRF.

Le tako bodo ameriški uradniki krogi dokazali, da hočejo resnično izboljšanje medsebojnih odnosov in da ne pripravljajo nove vojne, ampak da se res držijo mednarodnih obveznosti, na katere so se z ostalimi zmagovitimi državami obvezali in ki so prvi pogoj resničnega miru.

## ...za to snubijo Francoze

In tako iščejo Američani najemniško vojsko, ki naj bi služila njihovim imperialističnim nakanam ter šla zanje po kostanj v žerjavico. Da bi pripravili Francoze za to vlogo, jih straši New York Times z vojnohujskaškimi izmišljotinami o 30 sovjetskih divizijah, ki bodo baje zasedle Francijo, ker ima pač poslednja samo 6 divizij!

In list zaključuje: »Za preprečitev tega načrta je potrebnih 20 divizij in zadostna letalska sila. Francija ima dovolj moči, ki bi tvorili to silo. List dodaje, — kar je glavno, — da bodo opremo francoski vojski nudili Američani, seveda z namenom, da bi nenasišni ameriški vojni liferanti prilično do mastnih dobičkov.

## Jurij VI. odlaga cesarski naslov

Angleški kralj Jurij VI. bo v kratkem izdal proglas, s katerim se bo odpovedal naslovu cesarja Indije spričo dejstva, da je v tej bivši koloniji prešla oblast na državi Hindustan in Pakistan. Za izvršitev te formalnosti je Jurij že prejel potreben pristanek angleških dominionov. Besedi »cesar Indije« bosta zginili s kovance denarja, kolajn in uradnih listin, kakor tudi z znakom. Kralj Jurij se ne bo več podpisoval »George R. I.« (Rex Imperator), marveč samo »George R.«.

Prvi angleški vladar, ki je nosil cesarski naslov, je bila kraljica Viktorija, ki jo je Disraeli proglasil za cesarico Indije leta 1876 v Delhij. Polemtakem so angleški vladarji bili cesarji samo 72 let.

## Težki zločini grških fašistov

(Nadaljevanje s 1. strani.)

nekaj, kar si je s težavo in z ogromnimi žrtvami priboril. Toda sprememba je bila tako nagla in nepričakovana, da ni takoj reagiral. Toda plaše zaveznitva in demokracije novih okupatorjev se je kmalu začel trgati in v »svobodoljubnem grškem ljudstvu« je kmalu začel tleti upor. Ta upor se je stopnjeval, podtalno gibanje se je začelo širiti, organizirati v borbene partizanske odrede. Vstala je Makedonija, Epir, Tesalija, vstal je Peloponez. Vsa Grčija je napovedala brezobzirno borbo novemu fašizmu. Vstal je junak grškega ljudstva general Markos, z njim vsi pošteni, resnični voditelji grškega naroda in z njimi v množicah ves narod. Kmalu je partizanska vojska štela več desetisočev predanih borcev, ki so se krepili in oboroževali iz bitke v bitko, z orožjem, ki so ga izrgali iz rok okupatorskim hlapcem.

Ta imperializmu so se zamajala. Zapadni imperialisti so izmenjali stražo. Angležem so sledili Amerikanci. Trumanova doktrina je stopila v akcijo. V Grčijo so začeli pošiljati v okviru Marshallovega plana »honorarico« in »tanké, orožje in strelivo. Razmajana tla so skle-

nili imperialisti za vsako ceno spet utrditi, saj je šlo za to, ali izgube ali obdrže vojsko strategično postojanko, ki pomeni v njihovih računih eno glavnih postavk.

Kadar so nacisti in fašisti čutili, da izgubljajo oblast in kontrolo, so zdijvali, morili in požigali vsevprek. Tudi ameriški imperialisti so zdijvali tokrat kot njih predniki. Radio svobodne Grčije je objavil samo nekaj številčnih dokazov tega divjanja. Od julija 1946. pa do danes so ustrelili 1600 rodoljubov, ki so jih monarhofašistična sodišča obsodila na smrt. Med volitvami so državni organi in organi raznih monarhofašističnih organizacij zverinsko pobili čez 10.000 moških, žena in otrok. Izvršili so množične pokolje po zaporih v Makronisiju, kjer je sedaj interniranih 18.000 vojakov in oficirjev. Po raznih drugih otokih in zaporih gladuje in umira več kot 70.000 državljani.

Višek zločinstva imperializma v Grčiji pa je bil dosežen, ko so prejšnji teden v enem samem dnevu pobili 156 in pozneje še več desetih rodoljubov, kot reprézalje za likvidacijo zločincev Ladasa, pravosodnega ministra monarho-

fašistične vlade v Atenah. Napovedane pa so že nove usmrtnice več stotin internirancev.

Krik grškega ljudstva je pretresel ves svet in val ogorčenja se širi v najoddaljeneje dežele sveta. Vsa demokracijska javnost naslavlja ogorčene proteste na odgovorni vladi v Londonu in Washingtonu, primerjajoč divjanje imperialističnih hlapcev v Grčiji z najbrutalnejšimi podvigi poživljenih gestapovcev.

Toda medtem ko se ves kulturni svet zgraža nad takim nečloveškim postopanjem imperialistov, so se glasniki vladnih krogov v Londonu in Washingtonu postavili na stran zločincev in jim za izvršena grozodejstva dali celo priznanje. Vodja ameriške misije v Grčiji Griswold je izjavil, da gre za »povsem zakonite usmrtnice, angleški minister Mac Neil pa je cinično pristavil: da je šele sedaj prišlo do usmrtnice teh obsojencev, je pripisati počasnemu napredovanju grškega sodnega stroja in položaju, ki so ga v Grčiji ustvarili ljudje, ki jih podpira množestvo.

Taka »odkrita« podpora grškim nacifasistom je vtila imperialističnim hlapcem v Atenah nove vz-

podbude. Ze prihajajo vesti o novih masovnih pokoljih, medtem ko tisoči in tisoči rodoljubov obupno pozivajo demokracijski svet, naj prepreči nova nasilstva.

Radio svobodne Grčije poroča tudi o novih napredovanjih demokracijske armade. In mi in ves svet vemo, da je ravno to napredovanje ono, ki poganja strah v kosti imperialistom in ki jih naganja kot nekoč Nemce in Italijane v nečloveško divjanje.

Ves teror nemškimi in italijanskimi fašistom ni pomagal. Porazeni so bili. Isto bo pokazala Grčija ameriškim imperialistom. enže.

## 9. Maj

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Številčna moč in odločnost, kakršno zadržuje in zavračajo imperialistično napadalnost vedno iste, v protifašistični borbi preizkušene sile svetovne demokracije, je dokaz, da bodo nadaljevalci politike Hitlerja in Mussolinija, Truman, Marshall, Bevin in drugi kolonialni kot njih predniki in da bodo svobodoljubne sile odločno ponovno te 9. maj 1946. če bi jih do tedaj prihitel vojni pokuši imperialistov.



# ZATON IMPERIALIZMA na Kitajskem

Evropski dogodki so že nekaj časa tako v ospredju mednarodnega dogajanja, da je razvoj političnega na Kitajskem, zlasti pa izvolitev generalissima Cangkajška za predsednika nacionalistične kitajske republike, šla skoro neopaženo mimo nas. In vendar je mogoče daljna Kina odločilnejši činitelj za usodo sveta kot pa Evropa.

S proglasitvijo nove kitajske ustave in izvolitvijo generalissima kitajski fevdalci zaman skušali dvigniti ugled proslule kuomintangove vlade, proti kateri se ljudska vojska brez vsake pomoči iz inozemstva nenehno bori izredno uspešno. O tem zgovorno priča vojaško poročilo, ki ga je izdal vrhovni poveljnik ljudske vojske general Maoctung o uspehih zadnjih treh mesecev vojaških operacij: 105.000 Cangkajških vojakov in oficirjev je bilo zajetih in 43.148 ubitih; peta kuomintangova armada je bila popolnoma poražena; 79. 26. in 43. operativna divizija ter 54. 62. 25. in 38. rezervna divizija so bile dobesedno uničene. Ozemlje, ki ga je osvobodila ljudska vojska, meri 190.000 kv. km in šteje 6 milijonov prebivalcev; 17 generalov je bilo ujetih. Maoctungova vojska je zapolnila nad 1.000 topov, 9.400 strojnic, 58.000 pušk, nad 24 milijonov nabojev, 82.000 bomb in 99.000 ročnih granat.

Vsi nepristranski opazovalci sodijo, da so Cangkajške čete v Mandžuriji v obupnem položaju. Čim bodo mesta Kirin, Cangčung in Mukden osvobodjena, se bodo morale kuomintangove čete umakniti za reko Jangeckjang, kajti vsa Mandžurija bo s tem postala vojaško oporišče za ljudsko vojsko, zaradi česar bo položaj Cangkajška v severni Kitajski nevzdržen.

Hkrati bo prišla v roke ljudske armade težka industrija južne Mandžurije, ki je eden največjih proizvodnikov jekla v Aziji; leta 1945. so samo tvornice v Mukdenu proizvedle 2 milijona ton jekla. Brez dvoma je državljanska vojna močno poškodovala to industrijsko središče, toda Maoctungova vlada je dokazala velike sposobnosti v obnovi industrije, ko je obnovila električne centrale, ki so jih Japonci ob svojem odhodu uničili in je vzpostavila železniški promet na 920 km železniških prog, ki so jih kuomintangovci razrušili pri umikanju.

Celo Cangkajšku naklonjeni tisk opozarja javno mnenje, naj ne vloga svojih upov na to, da bi morda ljudske oblasti ne bile kos tehničnim nalogam. Angleški Times piše o velikih uspehih kitajske ljudske oblasti v poljedelstvu, ki jih je dosegla z razdelitvijo veleposestev med kmete. List zaključuje, da ni nobenega dvoma, da vzporedno s poljedelstvom napreduje tudi industrializacija.

Nazadnjaška kuomintangova vlada pa je ostala v tekmovanju z Maoctungom na tem področju brez odgovora. Celo New York Times sam priznava, da izgublja kuomintang polagoma ne samo svoje vojaške postojanke, marveč tudi gospodarske in politične. Tako računajo kitajski fevdalni mogotci samo še na pomoč ZDA.

Toda tudi v tem oziru je postal ameriški imperializem po večletnem neuspešnem vmešavanju v kitajske zadeve, previdnejši. Sicer je ameriški kongres pred kratkim izglasoval kredit 570 milijonov dolarjev za pomoč Kitajski, vendar v primeru s 4 milijardami, ki jih je Amerikancem požrla kitajska vojna, je to vsekakor «strateški umik». Brez dvoma si sam predsednik Truman ne dela mnogo utvar o učinkovitosti te pomoči, ko je pa izjavil, naslednje: «Vse kar ZDA napravijo, ne more nadomestiti nujne potrebne akcije, ki jo lahko opravi samo kitajska vlada».

Toda izkušnje preteklosti ne utrjujejo ravno teh pobožnih imperialističnih želj. Sam New York Times piše: «Kuomintangova vlada je postala diktatura, katere tiranija in korupcija se lahko meri samo še z njeno nesposobnostjo».

Visoko doneče obljube, ki jih je dala pred kratkim izglasovana kitajska ustava in izvolitev Cangkajška za predsednika republike, ni mogla nikogar v Ameriki preslediti: beda na Kitajskem je vsak dan

hujša, riž, osnovna kitajska hrana, je vsak dan dražji, kitajski dolar je prišel ob vsako vrednost. Kosilo plačar v kitajski meščanski restavraciji preko 200.000 dolarjev in vozni listek n. pr. iz Samina v Hongkong stane celo 2 milijona dolarjev! Kakšna je «svoboda» in «demokracija» ameriškega uvoza pa vedo najbolje povedati poslanci levega krila same kuomintangove stranke: med zasedanjem narodne skupščine v Nankingu so jih namreč pozaprl.

Ameriški imperialisti se danes dobro zavedajo, da je ves denar, ki so ga dali Cangkajšku, popolnoma izgubljen, kakor je to priznal sam Marshall. Ameriškim državljanom ostane samo dvojna izbira: ali pometejo s Cangkajškovo vlado, ali pa se spustijo v osvajačno vojno na Kitajskem. Prva možnost odpade, ker je Cangkajšek njihov edini zvesti služabnik. Glede druge možnosti pa je zadeva zapletena, kajti eno je druge poganjati v borbo, drugo pa je boriti se sam. V poslednjem primeru bi zadele podobne ameriške pustolovščine na velik odpor javnega mnenja v ZDA. Ze sedaj vlada velika opozicija proti obvezni vojaški službi in je kongres pod pritiskom javnega mnenja moral znižati vojaški rok. Angleški poluradni Times zaključuje, da ZDA niso pripravljene pošiljati lastnih ljudi za topovsko hrano niti za obrambo reke Rena, kaj šele, da bi jih pošiljale za obrambo reke Jangeckjanga.

In angleški poluradni list zvrča vso odgovornost za težak položaj v Cangkajškovi Kitajski na korupci-

jo in pokvarjenost same kuomintangove vlade. Tako so se n. pr. življenjske prilike na otoku Formozi, ki niso bile slabe pod Japonci, obupno poslabšale, odkar so prevzeli otok kuomintangovci. Zaradi podkupljivosti reakcionarnega uradništva je nastal v javni upravi velik nered. Po odhodu Japoncev niso kuomintangovci spoštovali niti samouprave otoka, ki so je v preteklosti priznavali celo mandžurski vladarji. Cangkajškove okupacijske čete so začele kruto zatirati prebivalstvo Formoze, ki je sicer na visoki stopnji civilizacije (šteje samo 5% nepismenih).

In Times zaključuje: «Dobro obveščeni krogi menijo, da nobena ameriška pomoč ne bo mogla preprečiti zloma Cangkajškove vlade, razen če drakonske reforme ne ozdravijo njene uprave». V možnostih teh reform pa nihče ne verjame, najmanj pa kitajsko ljudstvo, ki vsak dan v večjem številu pristopa v Maoctungovo armado in zapušča Cangkajškove čete. Celo tisti, ki so verjeli v uspešnost ameriške pomoči, priznavajo, da je tragika ameriške pomoči v tem, da se skušajo z njo osebno okoristiti tisti, ki bi jo morali razdeliti med potrebne. Poleg Kitajske so Grčija, Turčija in Iran dežele, kjer ljudstvo živi v največji bedi. Vladajoči sloji v teh državah pa uganjajo tako korupcijo, da so jim na tem področju kos samo še Cangkajškovi mandarini (visoki kitajski uradniki), kar potrjujejo obupna poročila, ki jih pošiljajo ameriški strokovnjaki v Washington.



CRTASTO IN CRNO PODROČJE OSVOBODILA LJUDSKA VOJSKA.

## IMPERIALISTI KUJEJO ZAPADNI BLOK KI GA PA RAZJEDAJO NOTRANJA PROTISLOVJA

Ameriški imperialisti so priredili v zadnjem času vrsto konferenc in kongresov, s katerimi naj bi se dokončno izoblikoval zapadni blok pod njihovim vodstvom: konferenca šestih o Nemčiji, vojaška konferenca petih kongres socialističnih deščičarskih strank in kongres za združeno Evropo.

V Londonu so se ponovno sestali delegati ZDA, Velike Britanije, Francije in Beneluxa (Belgija, Nizozemska in Luksemburg), da razpravljajo o političnih in gospodarskih vprašanjih glede Zapadne Nemčije. Hkrati so zasedali tudi zastopniki držav podpisnic bruseljske vojaške pogodbe, Velika Britanija, Francija in države Beneluxa.

Obe tajni konferenci sta potekali istočasno. Medtem ko so ameriški delegati neposredno vodili prvo konferenco, niso bili prisotni na drugi. To pa zato, da bi prepričali javnost, češ da je teh pet zapadnoevropskih držav sklenilo vojaško-politično zvezo na lastno pobudo in da je prostovoljno postalo jedro Bevinove Zapadne zveze. Stvarno sta pa obe konferenci pod pokroviteljstvom ameriških imperialistov. Obe sta bili sklicani zato, da dokončno razkajojo Nemčijo in da preučijo vse pogoje za ustvaritev zapadnega bloka.

Sedanja konferenca šestih držav o Nemčiji v Londonu je nova kršitev zavezniških mednarodnih sporazumov o tej državi. Ta konferenca naj bi med drugim rešila tudi vprašanje povezave Nemčije z Marshallovim gospodarskim načrtom, vprašanje odnosov med Nemčijo in zapadnoevropskimi državami kakor tudi mednarodno nadzorstvo nad Porurjem.

Pri vseh teh razgovorih o gospodarski in politični strukturi Zapadne Nemčije je prišlo do preprirov in mešetarenja med ameriški imperialisti in njihovimi zapadnoevropskimi sopotniki. Tako Američani pritiskajo na Francijo, da bi le-ta pristala na priključitev Posarja k Zapadni Nemčiji. Zato bi pa Amerika krila to izgubo Francije z lastnimi sredstvi in bi ji jamčila dobave blaga iz Nemčije in Anglije. Poleg tega je ameriški general Clay poudaril, da bi Francija za pristop k temu načrtu prešla del italijanskih kolonij kot je na pr. zapadna Libija. Podobno mešetarijo ZDA in Danska glede priključitve Schleswiga k Zapadni Nemčiji.

Na konferenci petih ministrov oboroženih sil držav podpisnic vojaške bruseljske pogodbe so sklenili, da omenjene države medsebojno povežejo vojaške štabe. Ustanovili so skupni vojaški odbor in skupno vojsko, ki bo štela 30 divizij in ki jih bodo opremile ZDA. Kot protislovje pa bo merale vseh pet držav zgraditi omejene letalskih oporišč na svojem ozemlju.

Na osnovi tega sporazuma o skupni vojski bo nudila Francija 16 divizij, Anglija 8, Belgija in Nizozemska pa vsaka po 3 divizije. Te številke jasno kažejo, kakšen je odnos med posameznimi članicami bruseljske pogodbe. Anglija si je tudi tu zagotovila največje olajšave. Medtem ko namreč daje Francija 16 divizij, bo Anglija prispevala v skupno armado samo 8 divizij, to je relativno manj kot katera koli druga država podpisnica te vojaške zveze.

Ceprav so dolarski diplomati zanikali, da bi ZDA neposredno podpirale to vojnoujstasko pogodbo, je jasno kot na dlani, da mora ta pogodba po zamisli ameriških imperialistov služiti obrambi in ohranitvi njihovih omajanih postojank.

S tem hočejo uničiti še tisto malo neodvisnosti, ki jo še imajo države Zapadne Evrope. Obvezati hočejo vsako od članic bruseljske pogodbe, da vzdržuje določeno število di-

vizij, standardizira orožje; se podredi skupnemu poveljstvu in da nudi svoja letalska oporišča Američanom.

Dejstvo, da je vseh pet držav podpisnic vojaške pogodbe podpisalo novo pogodbo o »posojilu in najmu« ponovno dokazuje, da je ta vojaško-politični zapadni blok samo privelek Marshallova gospodarskega načrta in njegovo dopolnilo.

V ta namen je Amerika pripravljena podeliti tem državam dvojno pomoč v orožju: v obliki tako imenovane »pomoči« in na osnovi nove pogodbe o »posojilu in najmu«.

Glavno besedo pri vzporeditvi vseh teh načrtov si seveda lasti angleški generalni štab, ki je podrejen diktatu ameriških militaristov in ima dovolj izkušenj v »združevanju« oboroženih sil. Prav zaradi tega pa je prišlo do hudega prepira s francoskimi generali, ki bi hoteli imeti vrhovno poveljstvo nad to skupno armado spriče dejstva, da Francija prispeva v to skupnost največje število vojakov.

Bistvo »združitve« teh vojsk pa je pokorna predaja lastnih narodov v roke ameriških imperialistov, ki naj bi jih uporabili kot topovsko hrano za koristi velekapitala. Sicer skušajo opravičiti te načrte z govorenjem o »obrambi«, vendar pa ima vse njihovo dosedanje početje

ustrahovalni vojnoujstaski značaj, ki ga hočejo prikriti z lepo zvenečimi frazami.

Prav tako je dopolnilo in podkrepitev zapadnega bloka kongres »Združene Evrope«, ki se je sestel te dni v Haagu pod predsedstvom Churchilla, načelnika svetovne reakcije. Sicer so se udeleženci tega kongresa omejili na akademsko razpravljanje o skupnem parlamentu vseh evropskih držav, ki naj bi se združile v federacijo. Ze prisotnost emigrantskih delegacij iz vzhodnoevropskih držav pa jasno kaže, kakšna naj bi bila ta federacija in do kam naj bi segala. Churchillov organizem torej teži za tem, da se »marshallizacija« in zapadni vojaški blok razširi.

Toda tem nakanam se postavljajo po robu zapadnoevropski narodi sami. Komunistične partije petih držav bruseljskega bloka so naslovile skupen proglas na vse narode ter jih opozorile na nevarnost za mir, ki jo predstavlja bruseljska pogodba. Ta pogodba namreč povečuje napadalnost Zapadne Nemčije, ki je vključena v Marshallov načrt.

Kakšen je lahko značaj Združene Evrope po Churchillovi zamisli, je že jasno povedal Lenin pred prvo svetovno vojno, ko je napisal naslednje: »Združene države Evrope so v kapitalističnem režimu neomogoče ali pa reakcionarne. Resda so možni začasni sporazumi med kapitalisti in državami. V tem smislu Združene države tudi lahko nastanejo kot sporazum med evropskimi kapitalisti. Toda s kakšnim namenom? Z edinim namenom, da skupno zatirejo socializem v Evropi.«

Stvarno je edina povezava, ki družijo zapadnoevropske države, anti-komunizem. Če ne bi bilo sovraštva do SZ in ljudskih demokracij in če ne bi bilo skupnega straha pred revolucionarnimi gibanji v vsaki izmed zapadnih držav, bi protislovja, ki razkrajajo kapitalistične države, udarile v vsej luči na dan: nasprotje med Anglijo in ZDA, med blokom funta in blokom dolarja, med Belgijo in Nizozemsko, med Francijo in Anglijo itd. Zaradi tega nasprotja je na pr. propadla bruseljska valutna konferenca. Podobna nasprotja so se celo pojavila na mednarodni socialistični konferenci, ko je prišlo do prepira med Angležem Daltonom na eni strani, Francozom Blumom in Italijanom Sturzenjem po drugi strani.

### TRST! → NICA, SAVOJA, TUNIZIJA!

Ponujanje Trsta Italiji je zvečalo nenasitnim italijanskim šovinistom apetit. Ne zadovoljujejo se namreč samo s tem, — čeprav so to prazne imperialistične obljube, — marveč hočejo mnogo več.

Tako piše rimska l'Ora d'Italia: »Trst so dobrotno ponudili Italiji kot glavo sv. Janeza na srebrnem pladnju. Vendar pozabljajo, da so z odcepitvijo Trsta od Italije kršili sramotni »diktat«, ki so ga imenovali premirje in po katerem so Italiji, dvakrat in večkrat prevarani, priznali njene meje z l. 1919.«

Se malo, pa bodo zahtevali tudi »ljubljsko provinco«!

Toda najlepše pri tej zadevi je to, da se l'Ora d'Italia najbolj zaganja proti svojemu dobrotniku — Bidaultu, ki je kot izvrševalec volje zapadnih imperialistov prišel v Tu-

rin, da ponudi Trst Italiji. Dobrota je pač sirota!

Bidault je kriv za »krivičnega« italijanske meje, on je skušal izrgati Južno Tirolsko Italiji. In list se spomni tudi »zaplenbe Nice in Savoje« s strani Francozov ter pravi: »Ne priznamo vam posesti Tunizije... Tunizije, in ne vi, lažni bratje Francozi, poznajo Italijane, ki so se z njimi trudili po brazdati in posejati seme bogastva te dežele. Oni bodo zadostili pravici in človečanstvu, ki ste ju vi vedno odklanjali, in odzrkli bodo vrata Tunizije Italijanom.«

Medtem pa seveda anglosaški imperialisti pobirajo bivše severnoafriške italijanske kolonije, o katerih pa mora l'Ora d'Italia molčati. Dovoljujejo ji le, da se znaša nad svojo »latinsko sestro«!



## KRONIKA

\* **PODPISANI IZJAVLJAM** na svojo osebno odgovornost, da pripadam... (italijanski, slovenski itd.) narodnosti. Take izjave zahteva popolnoma prostovoljno od uslužbencev ravnateljstvo pošte. Uslužbenci seveda niso dolžni takih izjav podpisati.

\* **ENOTNI SINDIKATI** Tržaškega ozemlja so poslali brzojavko Svetovni sindikalni zvezi, v kateri energično protestirajo zaradi masovnih pokoljev, ki jih z moralno in materialno pomočjo in sodelovanjem ameriških imperialistov izvaja grška vlada.

\* **PREJSNI ODBOR** za pomoč grški mladini se je razširil v Odbor za pomoč grškemu narodu. K njemu so pristopile vse demokratične organizacije; njegov sedež je začasnoma pri Zvezi primorskih partizanov na Korzu.

\* **K POLITICNIM PRIPORNikom** »Ljudski tednik« ne sme, pač pa imajo tja prost pristop v poljubni množini fašistični listi. Ker je tudi skoraj vse osebje fašistično navdahnjeno (ezulii!), se smejo po zaporu peti fašistične pesmi; nikakor pa pazniki ne prenesejo glasov antifasističnih pesmi.

\* **PREISKAVO SO NAPRAVILI** pri predsedniku Zveze tržaških visokošolcev tov. Marziju. Njega ni bilo doma; agentje CID so šli sami v podstrešje in »našla« pištolo. Ko se je drugi dan Marzi jvil na oddelek CID in ostro povedal, da tiste pištole ni bilo v njegovi hiši, so agentje izjavili, da so jo oni samo pokazali njegovi ženi; mislili so, da bodo na ta način izvelikli iz nje kako priznanje. Vsaka podlost je dobrodošlo sredstvo za preganjanje tovarišev voditeljev demokratičnih organizacij.

\* **ZVEZA PRIMORSKIH PARTIZANOV** je poslala zaradi pokoljev v Grčiji protestno brzojavko Organizaciji združenih narodov, Zvezi političnih antifasističnih preganjancev pa Mednarodni zvezi bivših političnih jetnikov v Varšavi.

\* **VELIK »UMETNIKA«** se je izkazal Leo Micheluzzi, ki se je pri svoji poslovilni »slavnostni« predstavi obkel v duhovnika s strikoloroz okrog vratu. (Kar lepo je simbolično prikazal današnje vladno Italijo) potem pa je začel prepevati neko šovinistično pesem, ki jo prepevajo povesni pobalini. Se celo šovinisti so zdvomili v njegovi umetnosti!

\* **SPOMIN PADLIH HEROJEV**, ki so se borili v partizanskih edinicah VII in IX korpusa, VDV, GAP in v edinicah Delavske enotnosti, so oblatili nekateri gospodje okrog bivšega CLN s tem, da so jih vpisali v svoje sezname. Postavili hočejo te junake v isto vrsto kot razne pripadnike formacij, kot »Guardia civica« »Brigate neree«, X. Mas.

\* **KONGRES DELAVSKE MLADINE** bo 30. maja v Trstu.

\* **IGRALSKA DRUŽINA RENZA RICCIJA** nastopa v Verdiju. Na programu so pretežno Shakespearejeve drame (Kralj Lear, Macbeth, Otello, Hamlet) in Pirandellova dela. Upajmo, da vsaj pri Shakespeareju ne bo treba poslušati šovinističnih popevk.

\* **TUDI V TREBČAH** so opustošili polja in povzročili škodo podobno kot pred nedavnim v Bazovici. Kmetje naj škodo takoj prijavijo na sindikatu!

\* **ZOPET SO POSTAVILI BLOKE** med Sv. Soboto in Skofijami. Ustavljali so avtomobile, ki sploh niso smeli hitro voziti itd. Baje je to samo začasno. Omejevanje svobode, čeprav začasno, je vendar vedno — omejevanje svobode (dobro da se imenuje SVOBODNO tržaško ozemlje. Sicer pa nekateri res lahko počenjajo, kar hočejo).

\* **TUDI »PSIHIČNE MOTNJE«** lahko pomagajo legaši do mile obsodbe. (če že sploh gride pred sodnike), potem vo so naši pri njem bičevski s svincenim repom. Tudi motnje bi kar kmalu izgubile, če bi jih tak legaš z omejenim orožjem dobil po 25 vsaj dvakrat na teden. Pa ne samo eden, temveč vsi do zadnjega.

# Nasilje nad Goriškimi Slovenci se nadaljuje

Kdor je domneval, da bi demokršćanska stranka v primeru zmage 18. aprila pokazala svojo odvrtnost do demokratičnega gibanja na Goriškem prav s tem, da bi se s posebnim gněvom zaletavala v slovenski živelj, ta je seveda pogodil nekaj, kar ni bilo težko pogoditi. De Gasperi je vlada je že takoj po 15. septembru pokazala, kako zelo namerava spoštovati mirovno pogodbo, kako se misli držati obvez, katere ji ta pogodba nalaga glede na narodne manjšine. Najprej je dopustila ponoreli drhall nekaznovano uničevanje in ropanje, pozneje pa je poslala vojnega zločinca, ki naj bi vso stvar »preiskal«. Seveda je moral take vrste človek ugotoviti, da ni bilo ničesar posebnega.

Toda sedaj, ko so volitve končane, ko torej niso več potrebni niti tisti glasovi nekaterih maloštevilnih Slovencev, ki so mogoče naselili umazani demokristjanski volivni propagandi, pa so gospodje iz ministrstva iz Rima sporočili, da se pritožbe Slovencev, ki so v dneh okrog 15. septembra utrpeli veliko škodo, ne morajo upoštevati; vlade da se to ne tiče in da jim ona ne bo škode povračala. Slovenci lahko tiste, ki so jim škodo povzročili, tožijo. Vsekakor lep odgovor, vreden starega Rima: »rimski pravničev« bi dejal nek gospod, ki je včasih v Rimu gospodoval in čigar politiko danes tako zvesto nadaljuje gospod De Gasperi.

Vendar se zdi, da hoče De Gasperi vlada se prav posebno proti Slovincem pokazati, da ni razlike med njo in vlado fašistov. Zlasti notranji minister Scelba je oseba, ki daje poročstvo, da bo vsako banditstvo do Slovencev dovoljeno in nekaznovano.

Ni še dolgo tega, kar se je drhal začela zbirati okrog sedeža naših organizacij na Svetogorski cesti v Gorici, gotovo ne s kakimi dobrimi nameni. Te dni pa je prišla iz Gorice vest, da so aretirali tovariša Oskarja Vižintina, predsednika Zveze slovenske mladine in člana izvršilnega odbora Demokratične fronte Slovencev v Italiji. Vižintin je doma iz Sovodenj pri Gorici in tu so ga aretirali, nakar so ga odvedli v Gorico.

Jasno je, kaj je namen aretacije. Človek, ki je bil vse svoje življenje antifasist, hraber partizan, po vojni pa odličen organizacijski delavec med mladino, ne more biti ljub Scelbovim bričim. Aretacije voditeljev slovenskih demokratičnih organizacij spada jo nedvomno v peklenski načrt uničevanja slovenskega narodnega gibanja. Popolnoma po fašističnih metodah hoče sedanja italijanska oblast zatreti naše organizacije in onemogočiti svobodno politično delovanje Slovencev. Preganjanja, strahovanja, aretacije ter po novem še izgoni naj bi Slovence zmedli in omajali.

Izgoni jugoslovanskih državljanov iz Gorice so nova oblika nasilja nad

Slovenci. Razumljivo je, da je v Gorici — kakor v vsakem mestu — mnogo ljudi, ki so prišli tjakaj iz okolice ter so si tu ustvarili svoj dom. Nihče ne more reči, da je človek, ki je prišel iz okolice v mesto, tukaj tujec. Če je zadnja mirovna pogodba določila mejo, ki je odrezala od Gorice skoraj vse zaledje, tedaj se ni rečeno, da bi morali Slovenci, katerih rojstni kraji so pripadli Jugoslaviji, kratko in malo Gorico zapustiti. Dasi morajo biti podani za izgon tujega državljanca razlogi javne varnosti in sme izgon odrediti notranji minister v sporazumu z zunanjim ministrom in s pristankom ministrskega predsednika in dasi o razlogih javne varnosti ne more biti go-

vora, se je vendar začelo dogajati, da so pričele italijanske oblasti izganjati državljane FLRJ. In pri tem se še cinično sklicujejo na mirovno pogodbo, čeprav ti izgoni jugoslovanskih državljanov nimajo nikake zveze z mirovno pogodbo, ker tukaj ne gre za bivše italijanske državljane, ki so optimalni za Jugoslavijo in od katerih lahko italijanska vlada zahteva, da se v teku enega leta po opciji izselijo v Jugoslavijo. Ti izgoni so torej popolnoma samovoljni; ne gre tu niti za mirovno pogodbo in niti za zakon o javni varnosti, temveč za načrtno preganjanje državljanov FLRJ. In pri tem gre za jugoslovanske državljane, ki bi po sklepih mirovne pogodbe mo-

rali biti italijanski državljani, če ne bi italijanske oblasti teh sklepov enostransko tolmačile.

Italijanska oblast hodi po izhojenih stopinjah fašističnega in šovinističnega sovraštva do Slovanov. V kolikor pa so Slovenci še tudi pripadniki naprednih gibanj, se proti njim zliva še sovraštvo tiste politike, ki ji je glavni cilj zvesto služiti Marshallovo načrtu. V tej službi je treba ne le zaletavati se v demokratične države, temveč preganjati tudi posamezne svobodoljubne ljudi, ki nočejo vzkljkati Marshallu.

Hlapec, ki počenja grozodejstva na gospodarjev ukaz, pa ni nič manj zaničevanja vreden kakor njegov gospodar.

## V borbi za delavske pravice

Vsaka pridobitev delavskega razreda je trdo izvojevana. In še za tiste pridobitve, o katerih bi se zdelo, da so neovrgljive, se morajo delavci po svojih sindikalnih zastopnikih boriti, da jih nekako zakonijo in dobe bolj trajno in obvezno veljavo. Tako se morajo sedaj zastopniki sindikatov na uradu za delo dogovarjati o tovarniških odborih, o ustanovi torej, ki že davno obstoja, ki vrši v tovarni svoje funkcije in ki je bila vse do nedavna tudi od delodajalcev priznana kot podružnica centralne sindikalne organizacije. Na sestanku v petek so sindikalni predstavniki predlagali, da se osnujejo v vseh podjetjih, ki imajo podružnice, koordinacijski odbori, ki naj bi reševali one spore, ki jih niso mogli rešiti posamezni tovarniški odbori. Delodajalcem ta zahteva nikakor ni bila po volji in končno so sklenili kompromis, da se osnuje enoten koordinacijski odbor za vsa podjetja na ozemlju.

Kar pa se tiče funkcije tovarniških odborov, so delodajalci odrekli tovarniškim odborom dosedanje funkcije centralne sindikalne organizacije. Tovarniški odbori naj bi bili nekakšne notranje komisije kot je to v Italiji. Toda gospodje so precej debelo pogledali, ko so jim predstavniki sindikatov pokazali tekst uredbe št. 4, ki pravi tudi tole:

«Poleg sindikatov... delavci lahko ustanove notranje komisije za posamezne tovarne ali podjetja... Te notranje komisije bodo skrbela za uveljavljanje kolektivnih pogodb... v funkciji predstavnikov delavstva ali sindikatov... te komisije morejo imeti isto oblast in iste funkcije kakor sindikati.» Ko je bilo tako vprašanje funkcije tovarniških odborov rešeno, pa sta ostali še nerešeni vprašanja o volitvah in o pravici tovarniških odborov, da so izključeni iz produkcije. Pa tudi problem splošnih kolektivnih pogodb ter mezde pogod-

be za delavstvo in nameščenstvo gradbene stroke še ni rešen.

Ni se čuditi, da so sporazumi med predstavniki delodajalcev in zastopnikov Enotnih sindikatov tako težavni. V kolikor je namreč sporazum težak zaradi nepopustljivosti delodajalcev in uradnih krogov, ki pač vedno raje simpatizirajo z nasprotniki delavskega razreda, in po drugi strani zaradi trdne odločnosti zastopnikov Enotnih sindikatov, ki imajo vedno v mislih koristi delavskega razreda, je vsako pogajanje oteženo še zlasti s tem, da so predstavniki Delavske zbornice tisti, ki s svojo tradicionalno cepitvijo delavskih sil slabe enotno fronto delovnega ljudstva in v nasprotju z Enotnimi sindikati podpirajo zahteve delodajalcev. Toda delavstvo, ki vse te stvari vidi in ve, je že 1. maja pokazalo, kaj misli o Delavski zbornici, ki skupaj z Lego nazionale prireja »proslave 1. maja«, na katere pride nekaj kričačev, banditov iz ulice Cavana, nekaj polizanih uradnikov in lepo zaokroženih ravnateljev, delavcev pa nič. Zato mora biti delavstvo v svoji borbi proti domačim in tujim izkoriščevalcem silno pozorno zaradi izdajalske vloge, ki jo igra Delavska zbornica. Toda zavedati se je treba, da je izdajalstvo posej, ki nese le nekoliko časa. Proti takim izdajalcem delavskega razreda se delavstvo ne bo borilo nič manj odločno kakor proti vsem izkoriščevalcem, ki v službi tujega imperializma uničujejo tržaško industrijo ter s tem povzročajo bedo delovnih ljudi.

## V Padričah so postavili spomenik padlim borcem

Naše ljudstvo ni in nikoli ne bo pozabilo svojih junakov. Zaman je vse prizadevanje odgovornih oblastnikov in njihovih petoliznikov, da bi umazali spomin slavnih borcev, da bi do odvrtnosti popačili slike naše osvobodilne borbe in da bi končno sploh prikazali vso to našo borbo in vse naše žrtve kot nepomembne, da celo nepotrebne. Našega ljudstva tudi tisti podležji ne bodo zmedli, ki bi se radi sedaj delali nekake junake, nekake »osvoboditelje Trstaa«, in ker nimajo ničesar pokazati, ker so vse njihove trditve iz trte izvite ali za lase privlečene, si hočejo sedaj ustvariti sezname svojih »padlih junakov« na ta način, da mešajo slavna imena naših

padlih borcev med razne pripadnike kolaboracionističnih ustanov. Ti naši heroji se sami ne morejo braniti, toda dejstvo, da njih spomin časti pošteno ljudstvo, da nosijo njihova imena naši kulturni krožki in delovne brigade naših mladincev, pomeni, da vsi ti naši heroji še naprej z nami žive, nas spremljajo in nas vodijo v naših borbah in pri našem delu. Njihova imena nam niso zgolj za parado.

V nedeljo je bil v Padričah poseben praznik, eden tistih dni, ko ljudje čutijo, da ni navaden dan niti navadna nedelja, pa tudi tak praznik ni, ko bi se razposajeno smejal. Ljudje iz Padrič, majhne vasi, kjer se vsi med seboj poznajo in žive kot ena družina, so postavili spomenik svojim padlim junakom in tistim, ki so pustili svoje življenje v taboriščih. Ljudje iz Padrič ne bodo nikdar pozabili, čemu so padli ali pa umrli v taboriščih ti Grgiči, Kalcii in Kralji. Za kar so oni trpeli in dali svoja življenja, je bilo vredno umreti, a nevedno njihovega spomina bi bilo te njihove žrtve pozabiti, izdati tisto veliko stvar, za katero so oni šli v smrt kakor toliko drugih med Primorci, med Slovenci in Jugoslovani. Njih borba je bila borba proti fašizmu in če pri nas fašizem še ni uničen ali pa ga hočejo tuji oblastniki prebuditi, tedaj je na nas, da nadaljujemo boj, v katerem so padli naši junaki! Fašizem moramo uničiti za vsako ceno, pa naj bo še tako drag in ljub nekaterim gospodom z zapada. To smo dolžni zaradi spomina na naše padle borce in zaradi nas samih in naše bodočnosti.

## Težka nesreča na novi progi

Komaj nekaj dni so vozili vlaki po obnovljenem odseku med Portogruarom in Benetkami, ki je del proge Trst-Benetke. (Ko so ta del proge otvarjali, je minister Corbellini smatral za potrebno, da se pripelje kar do Trsta, čeprav bi lahko vedel, da Trst ni več v Italiji, pa tudi obnovljeni del proge je še precej daleč od Trsta). Ko so se v ponedeljek ob tri četrt na tri popoldne potniki odpeljali iz Trsta proti Benetkam, pač niso mislili, da se bo za marsikoga ta vožnja nesrečno zaključila še pred Benetkami in da bo za marsikoga to potovanje sploh poslednje v življenju.

Bilo je ob 17.30, ko je pri majhnem naselju Quarto d'Artino s silnim hrúšcem omenjeni vlak zgrmel s tira: prvi vagoni so se prevrnili, drugi pa

nakopičili čeznje. Iz kupa zvitega in prepletajočega se železja so se zaslislali grozni kriki ranjenih in umirajočih.

Težko je z gotovostjo reči, kaj je bil vzrok nesreče, zlasti ker je pri nesreči tudi strojevodja izgubil življenje. Vlak, ki je vozil s hitrostjo okrog 100 km na uro, je bil sestavljen iz osmih potniških vagonov ter enega prtljažnega in enega poštnega vagona; zlasti ta dva sta se dobesedno razletela.

Nesreča je zahtevala 8 človeških življenj; med mrtvimi sta 2 Tržačana, in sicer Luciano Miot in študentka Fulvia Pellanda. Ranjenih pa je okrog 50 oseb in med njimi nekateri težko, tako da niso izključene še nadaljnje žrtve.

## Dvojna mera

Nekje smo omenili, da Ljudski tednik ne sme k političnim pripornikom v zapore na ul. Coroneo. Pa tudi drugim listom vstop ni dovoljen, če so namreč poznani kot demokrati. Tržaški dnevnik Il Lavoratore je o tem pisal, nakar je njegov urednik imel čast razgovarjati se v zvezi s tem vprašanjem s samim kapitanom Huetom, šefom tiskovnega urada.

Castnik je uredniku omenil, da n. pr. revija Comunista zato ne sme k pripornikom, ker se ne tiska v Trstu. To je kajpak zelo netočno, ker se ta revija tiska v Trstu; pač pa je urednik vprašal, zakaj sme v zapor Messaggero Veneto, ki se ne tiska v Trstu. No, gospod je dejal, da vsega tega nisi vedel ni. In sedaj ne vemo, ali Messaggero Veneto ne bo smel več prihajati v zapor, ali pa bodo smeli prihajati še tisti demokratični listi, ki jim to doslej ni bilo dovoljeno. Ni nam znano, kakšni pomisleki veljajo za Ljudski tednik, ki se tudi tiska v Trstu. Najbrž tudi življenja svetnikov priporniki ne smejo brati, če ni tiskano v Trstu.

Od tragičnosti do smešnosti je samo en korak, je dejal Cankar Ampak od neke namišljene uradne strogosti pa do prismojenosti ni niti pol koraka.



# PO KRASU OD SV. KRIŽA DO DEVINA

## Spoznajmo svojo deželo da bomo boljši krmarji svoje lastne usode

Trst z nekaj nad 700 kmz zaledja — kaj je to? Lahko ga primerjamo z velikim kmečkim domom, ki so mu odrezali zemljo, ki ga je zgradila. To je ogromna glava na malem telesu. Kako bo to živelo?

Takšno je mnenje preprostih ljudi, ki vedo, da nas je na tem kosu zemlje preveč, da bi mogli brez bojazni zreti na jutrišnji dan. Pretesen je ta državni krov. Poleg tega ne morejo razumeti, kako se more zemljo z istim ljudstvom, navadami in običaji, zahtevami in potrebami, z eno besedo: eno telo in dušo, en organizem s tako lahkoto razrezati na dvoje.

In spet majajo glave zdravega razuma, češ: »To ne more držati! — In vendar hočemo tukaj živeti. A ne kot hromi, izhirani in izčrpani, ne kot izsušena veja.

Ali bo to mogoče, če pa nas je preveč?

Ne bo nas preveč, če bomo sami odločili o svoji usodi in bomo svoje posle vodili sami. Naša bodočnost za visi od nas, od strajane in enotne fronte vsega delovnega ljudstva Tržaškega ozemlja in drugih dežel. V tem je vsa uganka.

In z nami samo s tega kosa zemlje — iz nabrežinskega okraja? Ali bomo mogli živeti samostojno in neodvisno življenje, sami iz sebe?

Poglejmo stvarnost: ali možnosti, ki nam jih nudi naša lastna zemlja, kje iščemo prve pogoje svojemu lastnemu obstoju in napredku. Semkaj poskušamo prvenstveno usmerjati našo gospodarsko borbo. Gospodarstvo pa je strogo in celo vedno bolj strogo račun.

Kaj pravi ta račun glede našega okraja?

Okrog 70 kmz prostora med morjem in državno mejo ter vključno Zgonikom, Gabrovico in Sv. Križem, to je sedaj naš okraj. Mislimo si tod rodovitno zemljo z žuborečimi potoki, gozdovi, poljem, vinogradi in sadovnjaki. Ali bi mogli sanjati o lepši zemlji?

### TLOSIS OKRAJA

Namesto v taki lepoti in bogastvu živimo na skromni površini orne zemlje, ki bi mogoče pokrila eno dvanajstino ali 6 kmz vse površine. Pa tudi to pove pre malo, ker je znaten odstotek njih s tako tenko plastjo zemlje, da so jih že stari kraški hudomušneži imenovali »neblagoslovljen svet siromakov«. Teh je okrog 100 ha.

In gozd?

Tudi tod so bili nekaj lesovi. Niso nam bili pod čast. Moj nono, ki bi imel danes 146 let, je nekod dejal: »Okrog Mavhinj, Grmade, Slivnega, Prečnika in Sempolaja, od Jurkoviča proti Praprotu in Salezu so bile same častljive hrastove grede. Njih gospodarji, devinski grofje, katerim je pripadalo največ gozda, so bili nanje ponosni. Vse je vzel vrag.

Ta vrag je bila potreba drobnih gospodarjev, ki se je vgnezdila v njih domovih kljub njih še tako skromnemu življenju. Ta jih je vedno bolj boganjala v to zlato rezervno do posejdnega debila. Danes ne vidi več do kraških borjačih onih čokov, ki so pričali o zadnjih ostankih lesnega bogastva. Na kraških ognjiščih — če je še katero ostalo — ni več zglavnika iz božičnega čoka.

Kataster pravi, da je v okraju 218 ha gozda, v vsega listnatega lesa je razen okrog 80 ha slabega borovega gozda mogoče za 10 ha.

Kaj naj rečemo o naših travnikih in pašnikih?

Ob moči pomenijo nekaj malega, ob suši odpovedo. Na travniku mora kosi pomagati srp. Srp pa ne spada na resničen in polnovreden travnik. Pretežno so travniki takšni kot smo jih podedovali. Malokje vidimo požun za njih izboljšanje. Vzrok je splošno znan: slab svet in vsakdanje potrebe, ki preraščajo morebitno željo in voljo po izboljšanju in pečaju gospodarje za zaslužkom.

Največji odstotek površine pokriva go gmajne — pašniki, ki so po svojih kakovosti tudi svojevrstni in primernej samo za krasno govedo ali njemu podobno enobarvno sivo živčarsko govedo. Zato je naše bogastvo na govedu skromno po številu (1350 glav)

in kakovosti. »Na polje glej čez travnika! pravi napredni danski narod. Za to resnico pa stoji še drugo resnično dejstvo, ki se glasi: Kjer ni dovolj lepe živine, ni gnoja in lepim pridelkov in niti lepim prašičev. Vsaka naša kmetijaredi poeno živinče, kar da skupno okrog 550 glav. A koliko je masti?

Ze za časa rimskega cesarja Proba (pred 1900 leti) so tod — zlasli ob morju — gojili vinsko trto in dali vinskemu soku ime po svojstvih kra-

### Janko Furlan

ske zemlje — teran. Tudi naši predniki so cenili trto in merili svoj letni vinski pridelek s precej visokim številom kvinčev in čebrov (kvinč — 80 l, čeber — 40 l). Ob pojavi trine uši pred okrog 80 leti je proizvodnja padla, nato se je s trto na ameriški podlagi razmeroma naglo dvignila. Tlo odgovarja belemu in črnemu vinu. Teran (kraška črnina ali refošk) uspeva nekako od Koludrovice do Trnovice, oziroma Sempolaja.

Celotni letni vinski pridelek znaša okrog 4500 hl., od teh je okrog 1000 hl terana.

O našem sadjarstvu moramo reči

delovno ljudstvo toliko smelosti, dobre volje in življenjske sile, da ga skrbi za bodočnost ne pretresajo, ker ve, da so tukaj dane možnosti za dostojno življenje vseh državljanov Tržaškega ozemlja. A to pravico si moramo šele priboriti. Pri tem pa ne smemo nikoli mimo že poudčrtane resnice, da je mnogo odvisno od nas, vse pa od strajane in enotne fronte vsega delovnega ljudstva te države in ohih desetih stotilijonskih množic, ki prav tako težijo za urejenimi socialnimi prilikami, za enakopravnostjo in resnično demokracijo in se za to borijo prav tako kot mi.

Delo, kruh, mir, napredek, svoboda!

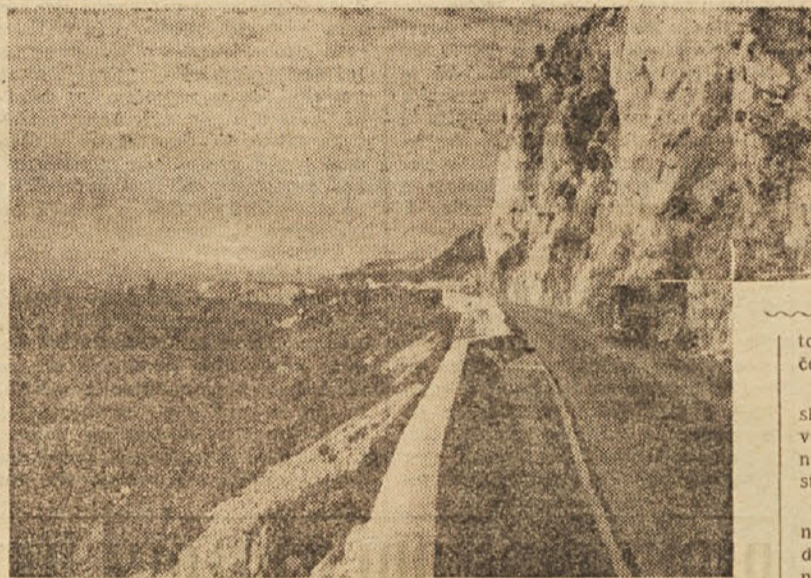
Mar zahtevamo preveč?

Lepa so ta načela, smiselna, bogata, krščanska, človečanska in vredna borbe, ki so jo, čeprav neopazno, vodili že rodovi in rodovi; vsaka doba je dala svoj delež, največji, najbogatejši in najpomembnejši pa naša narodno-osvobodilna borba.

Zdaj jo nadaljujemo, ker hočemo z njo sprostiti delo, tega tvorca vse kulture in napredka, sprostiti delo, da ne bo več suženj, muka in pesem — žalostinka, ampak da bo uteha, zadovolženje in jamstvo za nas in še bolj za naše potomce.

Delu čast in oblast!

Takšno delo bo plemenita tekma, ki



Slovenska obala od Sv. Križa do Devina

le nekaj besed: kolikor ga je bilo, je le še spomin. Stare častljive češnje, breskve, slive, hruške, fige in tudi orehi — vse je pretežno zginilo. Malokje vidimo poskus novih nasadov.

Ta zgročena slika našega kmečkega gospodarstva nam pove, da naš pojem »kmet« ne more pomeniti samostojnega gospodarja, ki more živeti samo od svoje zemlje. Takih je največ en odstotek vseh prebivalcev okraja ali vsak sedmi kmet. Vsi ostali so ali polkmetje, to je taki, ki so na pol navezani na zaslužek, ali pa taki, ki jim je prgišče zemlje postranski dohodek. Če računamo na vsako osebo samo 1/2 ha orne zemlje — kar je zelo malo —, bi moge naše kmetije preživeti največ 1200 ljudi. A v okraju je 7500 duš. Kako se preživljajo vsi ostali?

Statistični podatki govorijo, da živi s kmetijstvom 9 odst. ljudi, s trgovino 1 odst., z uradničkim poklicem 1/2 odst., z obrtništvo 2 odst.

Skoro 88 odst. prebivalcev je torej določenih, da gre s trebulom za kruhom. Tako je zapisano skorp nad vsakim mišnim pragom. Pred prvo svetovno vojno niso bili naši domovi tako zaskrbljeni, ker je bilo za zaposlitev, oziroma zaslužek polno prilik: v nabrežinskih kamnolomih, na železnici, v tržaški trgovini in obrti itd. Danes so odvisne roke usmerjene v industrijo in obrt ter se ozirajo proti Trstu in Trzinu. A če ta odgovorita? In ta je v sedanjih pogojih marshallizacije Tržaškega ozemlja že odpovedala.

Kljub močnemu političnemu in gospodarskemu položaju pa ima naše

spremljaja goline, pustinja in močvirja v plodna tla ter krofi vode in vetrove, da lajšajo in krajšajo borbo za obstanek. Sproščeno delo bo moralo ustvarjati čudeže tudi na naši skopi prirodi, a še večje in lepše v našem vaškem občestvu ter v celotni človeški družbi: iz njenih črepinj bo zgradilo nove ljudi, zblizalo narode, države, človeštvo.

Tudi mi Kraševci bomo gradili novo dobo, novo zgodovino. Pretnje, bes in nakane prenasitežev in njihov žudežev plačanih prisklednikov, vedno pripravljanih služiti razdiranju, sovraštvu, nemiru in medsebojnemu krvavemu obračunavanju — z eno be-

### Prihodnjič:

## O Devinskem gradu in rubrika Glas ljudstva

sedo — služiti onemu razredu, ki si z vsemi sredstvi — od podle laži do krutega nasilja — prizadeva, da bi nas potisnil pod svoj kapitalistično-fašistični vijak — ta njih igra nas v borbi samo spodbuja.

Graditi hočemo po naravni poti, na naravni način: iz malega, od spodaj navzgor; iz sebe — iz delovnega ljudstva in samo zase — za delovno ljudstvo!

Naše sile so vsaka zase nezna, a

Igor Gruden

# NABREŽINA



V borbi ostala si izven meja zemlje svobodne, nas vseh domovine, o Nabrežina, ti rodni moj kraj! Kakor se v školjki v globinah morja biser kot solza rodi iz bolečine, v srcu, ko nate obujam spomine, svetlo mi sije tvoj trpki smehljaj, o Nabrežina, ti rodni moj kraj!

Bila radost si otroških mi let, vedra zasanjanost sončne mladosti, z brega, ki morje pred njim se odpre, po ta si vsa mi odgrinjala v svet; dala si čar mi razkošne prostosti, prve ljubezni slasti in bridkosti, ti si učila ljubiti me vse: slast in radost in bridkost in gorje.

Ljubil belino sem tvojih poti, senčne doline, tišine ograd, tvojo širino v obzorja daleka, ljubil deklet orošene oči, vsakega, ki sem ga srečal, človeka; kmela in ribiča in kamnoseka, ljubil sem tvojo cvetočo pomlad, sonca jesenski oložni zapad.

Kdo jim okrutno pravico je dal, da so pregnali me z rodnega praga, tebe teptali, tiščali te k tlom? Narod zaman je rešitve iskal, v tujcih pohlepni preklinjal sovraga, ki je oskrnil vsa čustva nam blaga, zmerjal z barbarom nas, s sužnjem in psom, ker smo ljubili svoj jezik in dom.

Ni uklonila te tujčeva pest, ni poteptala sovražna te sila, o Nabrežina, ti rodni moj kraj! Zdaj, ko ves svet izprašuje si vest, ki milijonov ga kri je pojila, v zvezdo veruj, kj od vzhoda razlila tudi čez tebe je bralstva smehljaj, o Nabrežina, ti rodni moj kraj!

toliko bolj ogromne in nepremagljive, če so strnjene in enotne.

Ali čujete opomin velikega časa: skupnost, skupnost, skupnost? — In v tem stoji pred nami velika naloga: načrtnost, smotrnost, red v gospodarstvu!

Mnogo nas je na tem skopem svetu, nad 100 na kmz. To je pretečna armada, ki se lovi iz dneva v dan, je sve na ledeni plošči. Ali naj se čudimo njegovim tenkočutnosti, občutljivosti, zagrenjenosti in njegovim velikim, očem, ki vidijo okrog sebe samo strah, zanke in prevare?!

Tukaj hočemo živeti kot kmetje in kamnarji, ribiči in tesarji, ki z jasno opredeljenim ciljem in načrtom tešje svojo usodo kot ena delovna družina, ki se medsebojno razlikuje samo po delu, ne pa po končnem namenu, ki se glasi: vsem dostojno življenje.

Kaj pravijo na to kmetje? Ze razpravljajo, kako naj bi svoje gospodarstvo prilagodili tlom in njegovim pojavom, da ne bo več križem — kražem, to in ono in najčesče ničesar. Preudarjajo, računajo, razglabljajo, kaj bolj kljubuje suši in vetrom, za katero gospodarsko vejo je ta kos zemlje najbolj pripraven, kaj bo na-

kljub vsemu dana pri nas možnost za živinorejo v najširšem smislu: od govedoreje do prašičereje in reje drobnih živali. Ze uvideva, da to ne pojda brez revolucije ali preobrata v kmetovanju, ki naj postavi vsako reč na svoje mesto. Najbolj napredni Salez, ki more služiti okraju za zgled ne le v naprednem kmetijstvu, ampak tudi v ostalem življenju, si naglo usvaja umna načela živinoreji, vinarstvu in sadjarstvu.

Vinogradniki vedo, da se bo Trst oziral na njih vinski pridelek — na teran, ki ga bo STO pridelalo zelo malo. Ta pridelek bo treba dvigniti, in to količinsko in kakovostno. Seveda so tudi Prečnik, Slivno, Mavhinje in ostale vasi dobre za črnino. V kolikor ta odpove, v toliko gre to v prilog belemu vinu. Vse te vasi z Nabrežino in Sv. Križem vred, kjer so znana dobra bela vina, imajo zanje odlične pogoje.

Da bo treba skrbeti za obnovo sadjarstva, je umevno samo po sebi. Za vse kmetijske veje pa velja pravilo: izbor in umna gojitve. Temu bo treba posvečati vso skrb, previdnost, razumnost, skupnost in enotnost. Razumeti moramo, da kolikor bo to v korist enemu, toliko bo tudi drugemu, vsej skupnosti.

Pred nami stoji neodložljivo vprašanje pogozdovanja naših pleš in zaščite gozda.

Težko poglavje!

Kako naj ga uspešno rešujemo ob izlakani in premrazeni armadi?!

Ali nima lačni pravice do prvega kosa kruha?

Isto pravico si jemlje premrlo bitje. Ker je gozd v narodnem gospodarstvu ena najpomembnejših postavk, mora to vprašanje pretresati državna uprava. Ne bo pa ga nikoli rešila brez uspešne rešitve socialnega vprašanja in tega spet ne brez sodelovanja delovnega ljudstva pri državni upravi.

Skrbi tarejo našega kamnarja. Od kar kleše svoj kos kruha ob kraških marmornatih stenah in dolbe vanje ročne in umske sile, vodijo kamnarji življenje vprežne delovne sile. Danes ga ne vodijo več in »sproščena« armada

(Nadaljevanje na str. 8-9.)



# Po slovanskem svetu

## KRONIKA

\* VLADA FLRJ JE PREOSNOVANA v toliko, da je postal minister za finance Dobrivoje Radosavljević in minister za lahko industrijo dr. Savo Zlatič namesto dosedanjih ministrov Srećena Zujevića in Andrije Hebranga.

\* N. JAJCE, prva jugoslovanska ladja za prevoz mineralnega olja, je prvič priplula v reško pristanišče. Odkar je bila ladja v inozemstvu popravljena, je plula pod jugoslovansko zastavo med Anglijo in Ameriko, sedaj pa je prvič prispela v domovino.

\* MLADINSKI PEVSKI ZBOR koprške gimnazije, ki smo ga že imeli priliko slišati v Trstu, je te dni gostoval s koncerti v Ljubljani Kranju, Jesenicah in Mariboru.

\* OKROG 150 m DNEVNO zabetonirajo na Cesti oratstva in edinstva (Beograd-Zagreb).

\* DELEGACIJA JUGOSLOVANSKIH ODVETNIKOV je odpotovala na kongres mednarodne zveze odvetnikov v Bruslju. V delegaciji je tudi tajnik odvetniške zbornice v Ljubljani, Rado Pavlič.

\* V ILIRSKI BISTRICI so delavci in nameščenci po obratih proslavili nacionalizacijo podjetij, ki so bila doslej v rokah raznih italijanskih in domačih izkoriščevalcev, ki so ob osvoboditvi pobegnili v Italijo.

\* PARNIK »VISA« je prispel v splitsko luko. To ladjo je prejela Jugoslavija že lani od Nemčije na račun reparacij, a doslej je bila v popravilu. Narečena je bila l. 1935; nosilnost 3140 ton. Sedaj je pod upravo Jugoslovanske lenjske plošbe.

\* 150 m DOLG PREDOR skozi Zagrebačko goro so začeli kopati. S tem se bo pot iz Zagreba v Stubičke Toplice v Hrvatskem Zagorju skrajšala za polovico. Letos pa bodo skopali še 900 m drugega predora, ki bo dolg 5 km.

\* 160 BRIGADIRJEV IZ SLOVENSKEGA PRIMORJA, priključena FLRJ, sodeluje pri gradnji tovarne težkih strojev v Železniku, kjer bodo ostali dva meseca.

\* LJUDSKA SKUPSCINA Bosne in Hercegovine se je sestala na III. redno zasedanje 12. aprila; ljudska skupščina Crne gore pa prične svoje zasedanje 15. maja.

\* 636 PODJETIJ V SLOVENIJI je nacionaliziranih na osnovi odredb zakona o spremembah in dopolnitvah zakona k nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij. Med podjetji jih je 63 iz kovinske stroke, 72 iz tekstilne, 19 iz kemične, 22 iz prehranske, 4 pekarne, 31 iz usnarske stroke, 48 žag, 15 iz gradbene stroke, 28 za predelavo lesa, 80 hotelov in penzionov, 20 električnih central, 10 za gradbeni material, 6 iz gradbene stroke, 21 transportnih, 72 mlinov, 3 rudniki, 44 vinskih klet, 7 bolnic in sanatorijev, 3 kreditna podjetja, 26 trgovskih skladišč, 10 kinematografov in 2 podjetji radijske stroke.

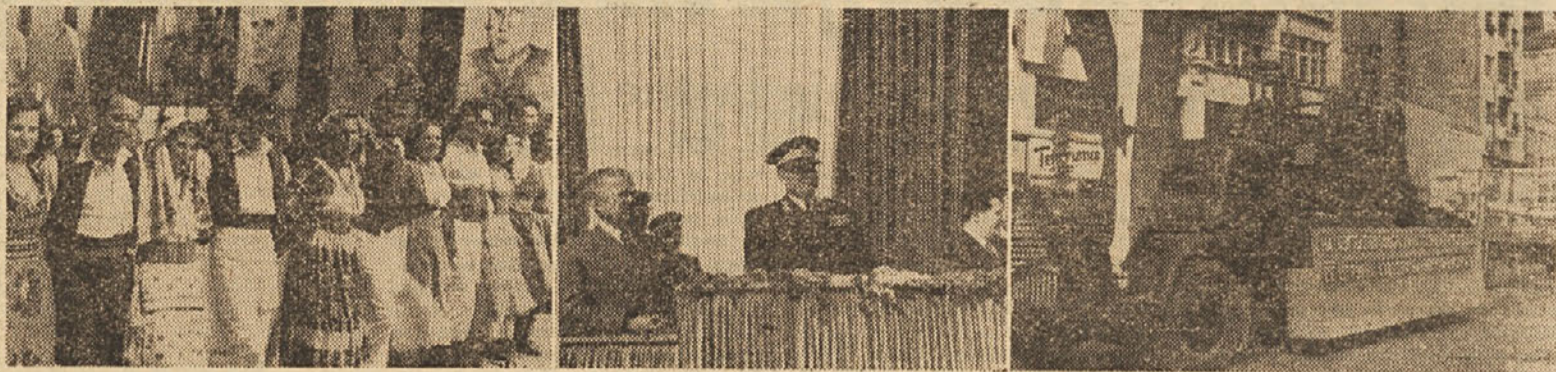
\* V POSTOJNI je organiziral okrajni prosvetni svet razstavno slikarjev — domačinov Lea Vilharja, Rafaela Nemca, Staneta Kumarja, Lovra Srebotiča in Ivana Gregoričiča.

\* OB DRUGI OBLETNICI podpisa pogodbe o prijateljstvu, medsebojni pomoči in sodelovanju med FLRJ in CSR je zunanji minister Stanoje Simić priredil slavnostno kosilo, pri katerim je imel govor tudi češki veleposlanik dr. Josef Korbel.

\* CENTRALNI ZAVOD za raziskovanje tal kmetijske površine na Hrvaškem so dobili z zorničivjo pedološkega inštituta federalnega kmetijskega zavoda v Zagrebu s pedološkim inštitutom v Križevcih.

\* ODBOR DRUŽBE SV. MOHORJA v Celju je dal izjavo, da ne priznava nekakega ovrega odbora Mohorjeve družbe v Celovcu. Sklenil pa je, da se postavi poverljivi odbor Mohorjeve družbe za koroške Slovence, v katerem so dr. Luka Štanič, Jaka Reichman, Janes Weiss in Blaž Singer.

## S PRVOMAJSKE PARADE V BEOGRADU



Prvomajska povorka v Beogradu je bila odraz nove Jugoslavije. Drug poleg drugega so stopali delavci, kmetje, uradniki, učitelji, znanstveniki in kmetje beogradske okolice. Skupno so manifestirali 1. maj, ker imajo skupni interes, da

dvigajo in krepijo svojo državo. Petletni plan je posvečen predvsem izgradnji težke industrije. V povorki so bili s simboličnimi slikami in z grafikoni prikazani delovni uspehi cele vrste novih tovarn.

V državi neumornega dela vlada tudi sproščena radost. Clani srbskih sindikatov, mladi delavci, kmetje in intelektualci plešejo po zaključni paradi priljubljeno kolo v narodnih nošah.

Bes svetovne reakcije in vse

njihovo zločinsko delovanje proti Jugoslaviji ne more preprečiti in niti zavreti krepitev mlade napredne države, kajti zanjo delajo z ljubeznijo in predanostjo milijoni zvestih državljanov.

## ODPRAVA NEPISEMENOSTI

### osnovni pogoj za splošni kulturni dvig delovnega ljudstva

V novi Jugoslaviji je vprašanje nepismenosti dobilo splošno politično in splošno državni značaj. Nemogoče je, da bi narodi v polni meri izrabili svoje sile za politično, kulturno in gospodarsko obnovo svoje dežele, dokler to preprečuje nepismenost. Odpraviti nepismenost, pomeni dati v roke milijonom ljudi najmočnejše orožje v borbi proti temi in neznanju ter usposobiti jih v najkoristnejše člane ljudske družbe, ustvariti enega najosnovnejših pogojev za zgradbo socializma (Lenin).

Vprašanje pobiranja nepismenosti je v Jugoslaviji po osvoboditvi postala večjega pomena, v kolikor so sprejeli zalostno dediščino iz predaprilske Jugoslavije. Po poslednji predvojni statistiki je bilo v Jugoslaviji od vseh nad 10 let starih prebivalcev nekaj preko 44% nepismenih, in sicer moških 32,27%, žena pa 56,40% kar pomeni, da je bil vsak drug nad 10 let star državljani nepismen. Najhujši je bil položaj v severni Bosni, kjer je bil komaj vsak četrti človek pismen, za tem v Makedoniji in Južni Srbiji kjer je bilo 70% nepismenih.

Tako stanje smo torej prevzeli glede nepismenosti. Vse to je posledica družbeno-političnega stanja v predaprilski Jugoslaviji, kjer ni bilo niti v interesu vladajočih protiljudskih izkoriščevalcev niti uradniškega birokratskega aparata, ki je bil ločen in neodvisen od ljudstva, da bi bile čim širše ljudske množice prosvetljene. Njim je bilo prav, da je narod nepoučen in nepismen, kajti vedeli so, da bi prosvetljeno ljudstvo prej spoznalo resnico in aktivno ter uporno zahtevalo svoje politične, kulturne in gospodarske pravice. Pod takimi okoliščinami seveda ni bilo mogoče govoriti o pobiranju nepismenosti. Medtem ko so samo v zimski kampanji leta 1946. poučevali v 28.527 tečajih preko 449.160 nepismenih, je bilo v letu 1937 le 557 analfabetskih tečajev z 28.527 učenci.

Ko so leta 1941. prve partizanske edinice segle po puškah in začele borbo proti tujim in domačim tlačiteljem, so pričele istočasno tudi borbo proti neznanju in nepismenosti. Naši vojaški in politični voditelji so se zavedali, da je borba proti fašizmu, proti sovražniku ljudstva najtesneje povezana s političnim in prosvetnim dvigom najširših ljudskih množic in prav gotovo z borbo proti nepismenosti.

V najtežjih pogojih partizanskega bojevanja se je naučilo, brati in pisati tisoče borcev. Tako so se mogli iz množic, ki so bile še nedavna nepismeni, dvigniti razni ljudski voditelji in pristopiti k reševanju splošno narodnih nalog v času borbe in po njej.

Ljudstvo je spoznalo, da je pismenost eden od pogojev, da se aktivno udeležuje izgradnje oblasti in reše-

vanja svojih življenjskih vprašanj. Na osvobojenem ozemlju se je razvila do tedaj neopazna prosvetna delavnost, ki se je najbolj odražala v pobiranju nepismenosti. Tako se je n. pr. do konca leta 1944. na osvobojenem ozemlju Bosanske Krajine v 256. tečajih naučilo brati 4628 moških in 6962 žena skupno 11.590 a v letu 1945. to je v času, ko je borba bila v največjem razmahu je bilo na osvobojenem ozemlju v 5446 tečajih do 100.000 ljudi. Najširše ljudske množice so občutile velike spremembe, ki so nastale z zmago in so svojevredno poleg k obnovi tovarn in obdelovanju zemlje pristopile k pobiranju nepismenosti. Do pomladi 1947. leta se je naučilo brati in pisati 768.411 ljudi. Samo na mladinski progi Samac-Sarajevo v letu 1947. se je naučilo pisati 15.876 mladincev, medtem ko se jih je 1.820 usposobilo za voditelje analfabetskih tečajev. Je pa vendar še 2 milijona prebivalcev, ki ne zna ne brati ne pisati: na Hrvaškem 226576, v Srbiji (s samo-

stojno Vojvodino in Kosmetom, to je Kosovo in Metohijo) 945.576, v Bosni in Hercegovini 508.507, v Makedoniji 265.236, v Črni gori 65.758, v Sloveniji 5985.

Skupno v Jugoslaviji torej 2.01. Brez odprave nepismenosti ne moreta prodreti prosveta in kultura med široke ljudske množice, se torej ne izpolnjujejo vsi pogoji, ki so potrebni, da se vključijo vsi delovni ljudje v izvrševanje nalog petletnega plana. — Sam zakon o 5letnem planu predvideva popolno odpravo nepismenosti, kar pomeni, da ne sme biti do l. 1951. nobenega nepismenega v Jugoslaviji.

S sistematično organizacijo odbora, oziroma komisije za pobiranje nepismenosti v ljudskih republikah in okrajih, v katere so prišli predstavniki ljudskih oblasti in masovnih organizacij ter s pravočasno preskrbo predavateljev v tečajih, so bili še prvo leto petletnega plana prekoračene postavljene naloge. Ljudstvo je pristopilo k pobiranju nepismenosti z isto vztrajnostjo kot

k izpolnitvi nalog pri elektrifikaciji in industrializaciji. Treba je posebno poudariti poštvenost učiteljev, ki poleg redne šole vodijo še po 2-3 analfabetske tečaje.

Po planu bo v drugem letu petletnega plana glede nepismenosti takole stanje: Naučilo se bo brati in pisati vsega skupaj 714.069 ljudi t. j. 35,40%, ostalo bo nepismenih še 1.297.067.

Edinstven primer v zgodovini, da se bo naučilo v enem letu pisati in brati 35,40% od preko 2 milijona nepismenih. Da se bo pa to res izvršilo, dokazuje dejstvo, da bo v Srbiji do 1. marca t. l. v tečajih povprečno 6% več nepismenih, kot je bilo predvideno za l. 1948 in da je v banjalučkem okraju prekoračeno predvideno število za 50%. Podobno tudi v drugih okrajih.

Samo narod, ki je razumel kulturno revolucijo kot prvi pogoj za ustvaritev lepše bodočnosti in za ustvaritev socialistične družbe, je zmogel takih uspehov tudi pri pobiranju nepismenosti.

## SLOVANSKA POLJEDELSKA RAZSTAVA V PRAGI

Slovanska mednarodna poljedelska razstava v Pragi je ena onih velikih mednarodnih manifestacij, ki odlikujejo organizacijski duh zlate prestolnice in češkega naroda. Različne mednarodne manifestacije, kongresi in festivali, ki smo jih vajeni videti v Pragi, temu naravnemu kulturnemu središču slovanskih narodov, so skrbno urejeni pregledi dela in napredka na vseh področjih človeškega udejstvovanja in imajo vselej velik delež za spoznavanje tako slovanskih kakor tudi svetovnih uspehov v gotovi bodisi politični kulturni ali ekonomski stroki.

Tako je tudi sedanja poljedelska razstava največja dosedanja razstava poljedelstva slovanskih dežel. Na razstavi je prikazan napredek slovanskega poljedelstva, njegovo bogastvo, njegova tehnična izpopolnitev in njegov ekonomski pomen v življenju slovanskih narodov. Predsednik Gottwald, ki je 2. maja otvoril razstavo, je poudaril, kako je življenje poljedelcev v zadnjih stoletih en sam boj za pravice kmetla proti gospodi od časa tlake do današnjih dni. Šele danes, ko je zemlja pravično razdeljena med one, ki jo obdelujejo, lahko rečemo, da je napredna demokracija našla jasn odgovor in zadovoljivo rešitev tega zlasti za slovanske narode življenjskega vprašanja. Se bolj jasno je kmetijski minister orisal poljedelski problem, ko je rekel, da kapitalizem ni znal za dobo celega stoletja rešiti niti enega temeljnih

problemov poljedelstva: ne vprašanje zemlje, ne vprašanje tehnične zaostalosti kmetijstva, ne socialne in kulturne razlike nad mestom in vasjo. Češka napredna demokracija je v samih treh letih rešila problem zemlje. Izročila je kmetovalcem 5 milijonov ha zemlje, sledeč načelu, da zemlja pripada tistemu, ki jo obdeluje. Tesno povezano v napred-

### Dr. HLAVATY

kom češkega in slovanskega poljedelstva je sodelovanje delavcev s kmeti. Češko-slovaško delavstvo je dvignilo število traktorjev od 1945. leta od 6000 na 30.000 traktorjev. Delavstvo je na svoje uspehe pri delu za odpravo zaostalosti kmetijstva upravičeno ponosno.

Razstava je bogata in vzorno urejena. Številni diagrami, resnični izraz češke pokrajine, pravo žito, detelja in drevesa, vzorni hlevi in gospodarska poslopja, nešteti poljedelski stroji in orodje, vsakovrstna plemenska živina od krepke vprežne živine do vzorno rejnih prašičev in celo trope ostalih domačih živali, sploh vse kar lahko zanima poljedelca, je brezhibno nazorno prikazano, v nešteti z umetniškimi okusom urejenih paviljonih in stadih. Likovnim umetnikom, ki so z neverjetno smotrnim okusom in spretnostjo dvignili raven razstave na pravo umetniško višino, gre posebno priznanje. Tako je

uspelo dati razstavi, ki bi se sicer omejila na strogo strokovno revijo, pravo umetniško lice. Ogromni diagrami sonca in sončne energije nazorno prikazujejo čudežni vpliv sonca na naravo. Prikazana so prava polja, na katerih leže tu snopi žita, tam izkopan krompir, vmes pa prava poljska pot in strnišča: pravi kos češke pokrajine. Zlasti zanimiva je revija poljedelske mehanizacije. V industrijski palači so razstavljeni številni modeli sovjetskih kombainov in traktorjev: Stalinc-6", ki pokosi v enem dnevu in obenem namlati 25 ha žita. Njegovo povprečno dnevno delo je 7 vagonov žita. Stalinc-8 in traktor Universal so popolni stroji najmodernejše sovjetske poljedelske mehanizacije. Posebno zanimiv je premakljiv čebelnjak, ki je menda edini na Češko-slovaškem, morda tudi na svetu, v katerem je 48 panjev, ki jih lahko premikamo iz kraja v kraj. V okviru poljedelske razstave so organizirane najrazličnejše folklorne slovanske zabave: koncerti, pevski nastopi in ples. Obisk razstave je prekosil vsako pričakovanje. Samo v prvem dnevu je obiskalo razstavo 120.000 ljudi, v naslednjih dneh pa do stotisoč ljudi.

Tako bo poljedelska razstava v Pragi ena onih mogočih pregledov dela in uspehov ne samo češkega, temveč vsega slovanskega poljedelstva in zgovorno priča o visoki stopnji in naprednem razvoju zornega slovanskega kmetovalca.



## OČISTIMO NAŠO GOVORICO

Ob 72. obletnici rojstva

### Ivana Cankarja

Jaz verujem v to družino svobodnih narodov. Jaz verujem, da bo iz te brezprimerne preizkušnje izšlo prerojeno človeštvo! Bil bi hinavec in laznivec, če bi se imenoval socialista, pa bi v globočini svoje duše ne veroval v svoje ideale! Nič se ne bojmo, nič se ne strašimo dnevnega trpljenja, ne zakrivajmo oči pred grozotami časa — pogumno jira glejmo v lice! Ne samo človek, ne samo narod, tudi človeštvo se bo vzdignilo iz močvirja, očiščeno in pomlajeno! V to verujemo, v to zaupajmo — in laže nam bo trpljenje! Kristus je zmagal, ko je bil na križ razpet; človeštvo je moralo brezmejno trpeti, da si je zaslužilo prerojenje in vstajenje!

Predavanje v

«Ljudskem odru»

v Trstu

dne 20. aprila 1918.

#### UVOD

Koliko so se že trudili naši slovniki, presojevalci in jezikoslovci, da bi očistili slovenski jezik vseh tujih spakodanih primesi, pa vse skupaj ni veliko pomagalo. Vsak klic, ki je prišel z njihovih ust ali izpod njihovega peresa, je ostal samo vglas epijčega v puščavi in ni dosegel tega, kar je hotel: namreč, da bi se tako naši časniki kakor naši znanstveniki in pripovedniki temeljito poglabili v naš ljudski jezik, ki je tako lep, bogat in pisan, tako prijeten in mehko zvoneč v svojih blaglasnih besedah in miselnih odtenkih, da nam ni treba iskati besedi v sračjem gnezdu, in da bi vzeli iz njega vse, kar je dobrega, zdravega, čvrstega in z narodnim življenjem zvezanega, preden bi zapislali prazno, nerazumljivo in dostikrat nepravilno tujko. Naš sedanjí pisarni jezik (da ne govorim o vsakdanji govorici) ne bi bil tako daleč odmaknjen od slovenskega jezikovnega bogastva in tako blizu dostikrat nekemu novemu tujemu jeziku (ne poznamo še njegovega imena, imenovali bi ga pa morda lahko nova srokovnjaščina ali podobno), ko bi se ravnali po navetih in smernicah vseh dobrih jezikoslovnih razprav, ki so bile kdaj v ta namen napisane. Prav zares ne bi slišali tolikokrat od marljivih in natančnih bralcev naših časopisov in knjig, da jim je marsikaj povsem nerazumljivo. Vsem bralcem bomo zato zelo ustregli, če bomo izpuli z naše plevelnate jezikovne njive vse, kar moti naše slovensko uho in oko, in vrnili jeziku, kar je njegovega

in kar v njem še vedno živi, pa če bi morali v zadnji trbovski vasi pobirati jezikovne bisere, ki so zanesljivo več vredne kakor vsa navlaka, ki smo jo pobrali ko »Lazar drobljine pod gospodko mizo« od raznih lažomikancev in mačmeščanske, v tuje perje vseh barv oblečene gospode.

Plevel med posevki škodi nežnim koristnim rastlinam, jim jemlje pravo lepoto in jih zakriva našim očem, jih pri rasti ovira in slabi, jih duši in mori, zato ga skrbni in pametni gospodar ob pravem času neutrudno in neusmiljeno trebi s svojega polja, kjer koli in

**OBCNI ZBOR SLOVENSKO — KRVATSKE PROSVETNE ZVEZE**  
Letošnji redni občni zbor SHPZ bo v nedeljo 23. maja. Oporazjamo že danes tovariše delegate in odbornike prosvetnih društev, da se na ta važni kulturni dan pripravijo. Dacvat red in kraj občnega zbora bomo javili pravočasno.  
Glavni odbor.

kadar koli se pokaže, da mu ne uniči tega, kar je dobro. Prav tako bi se morali vsi, ki sejejo slovensko besedo v knjige in časopise, zato, da bi dvignili izobrazbo slovenskega ljudstva, otresti vseh nepotrebnih, nerazumljivih, okorelih in praznih tujk, če nočejo, da se bo nekega dne zgodilo, da bodo pisali sami zase, da ljudstvo njihovega jezika ne bo več razumevalo in da bo treba zanj napisati poseben slovar. V političnem kakor gospodarskem življenju smo se

znali ogniti vsemu tujemu, vsemu, kar je kazalo na nekdanje klapčevanje; zdaj nam je treba zabrisati se zadnje sledi tega klapčevanja, in to bomo napravili, ako bomo še iz jezika izmetali vse, kar kravi njegovo lepoto in ga oddaljuje od pomenkov izza naših ognjišč. Na ta način bomo prišli do enotnega pismenega jezika tako v časnikih, znanstvenih delih, pisnih in govornih kakor v umetni prozi in poeziji in se ne bomo grizli med seboj zaradi malenkosti, kadar gre za naš skupni jezik. Vzamljki naj nam bodo pri tem naši veliki umetniki, ki jim je bila materina beseda nad vse, kadar so pisali resnično umetnost, in pomislimo, da se le slabi pisatelji lišpajo s tujimi izrazi in tujo mislijo. Prešeren, Levstik, Cankar in Zupančič nam morajo biti ogledala našega besednega in miselnega oblikovanja, v njihovo besedišče se poglabimo kadar smo v dvomih, in bomo našli zadovoljstvo nad samim seboj in svojim jezikom, zakaj pisali bomo v razumljivem jeziku našega ljudstva.

\*\*\*

Te misli naj nam služijo pri našem kramljanju o čiščenju jezika. S tem, kar sem povedal, nisem hotel reči, da je treba zavreči vse, kar se je s tujega presadilo v naš jezik, marveč predvsem to, kar mu jemlje njegovo domačnost in pač njegovo ubranost. Besedi, kakor admirala, agitator, agronomija, akademija, akrostih, aktivist, aktivizem, amfiteater, anarhist, antena, aton, balada, barok, beton, biologija, centralizem, demokracija,

demonstracija, dialektika, diplomacija, divizija, fakulteta, fevdalizem), film, general, gimnazija, hinna, hotel, impresionizem, inženir, kapitalizem), kavčuk, kliring, komedijant, komunizem, lirika, major, materializem, monopol, morala motor, naturalizem, optimizem, organizacija, pnevmatika, racionalizem, radikalizem, radio, realizem, roman(ca, tika), senzacija, sindikat, socialen, socializem, sociolog(lia), studio, sport, sofer, tehnika, tercijal(ec), zoolog in še nekaterih zdravstvenih, tehničnih in vojaških izrazov ne bomo mogli dati v plevel. Sa pa te skoro vse tučke, ki bi jih smeli še rabiti v slovenskem jeziku, ki zanje še ni našel primernih domačih besedi in morda še za to bomo včasih meč našim kramljanjem našli pravo slovenski pomen.

Pri svojem delu se bomo omejili predvsem na naš časnikiški jezik, ker prihaja danes v skoro sleherno slovensko hišo in najmočnejše vpliva na vse naše pismenstvo, čeprav je po svoji vrednosti najnižja vrsta jezika. Njegova zasluga ali bolje krivda je, da je danes tako velik razloček med njim in pravim pismenim jezikom in da pišemo dvoji jezik: časnikiški, ki je nedosleden in napolnjen z različnimi slovanskimi izposojenkami (zlasti srbsko-hrvatskimi) in z germanskimi tujkami, in umetniški, kjer se za isto dejanje ali isti pojem rabi domači izraz.

V nekem časopisu sem bral sledeče: Kdor je kdaj bil v naši deželi, si ne more kaj, da ne bi mislil nanjo z največjimi simpatijami in spoštovanjem... Slovnična napaka je ta, da je predlog z rabljen pred besedama, ki se začeniata z različnim soglasnikom; pravilno bi moralo biti z največjimi simpatijami in spoštovanjem. Če pa je mislil pisec zvezati največjimi tudi z spoštovanjem, je zagrešil prav tako hudo napako: če je tako mislil, bi moral pisati: Z največjimi simpatijami in največjim spoštovanjem. S tem pa še nisimo končali. Tudi misel sama je nerodna. Kako bi bilo, če bi kdo rekel dekle, da misli nanjo s čustvi, z nagnjenji s simpatijami in podobno? Mišlim, da je precej smešno. Ali ne bi bilo lepše, če bi rekel, da goji do nje posebno globoko prijateljstvo, toplu čustva? da jo ima rad ali da jo ljubi, da čuti do nje posebno nagnjenja, in če že mora misliti nanjo, da misli nanjo noč in dan, da veliko, zelo, malce, misli nanjo in podobno. Tudi piščeva misel bi bila lepša, ko bi jo takole povedal: Kdor je bil kdaj v naši deželi, si ne more kaj, da ne bi spoštljivo nanjo mislil in gojil do nje globokih, prijateljskih čustev... Zapomniti si je treba, da mislimo na vprašanje s čim? samo z razumom in da je na vprašanje kako? lahko izražamo različne načine naše misli na koga ali kaj.

Dalje beram: ... jih ni ovivala, da se ne bi stavili v službo nemškemu in italijanskemu okupatorju. Prvič ne moremo v slovensčini rabiti glagola staviti se v takem pomenu; če ga že rabimo, ga rabimo vedno brez se: stavili snope v stave; stavili orke, besede, hišo, peč, pijavke; stavili kaj v igri, na kocko, stavili glagoli za kaj; stavili ponudbe, upanje v koga; zlate gradove si stavili v oblake in podobno, sicer je postaviti se; vendar nam tudi ta zadnja oblika nič ne more ugajati; lepše in bolj razumljivo je, če rečemo: stopim v službo. Prevzamem službo, kar čestokrat slišimo in beremo, ni dober izraz, ker lahko nekaj prevzamem šele po odhodu, odpustu ali smrti neke osebe, n. pr.: prevzamem posestvo po očetovi smrti, po bratovem odhodu v tujino... Drugič že kar preveč rabimo tučko okupator, čeprav si lahko pomagamo z domačo besedo nasilnik, ki pomeni osebo, ki je nekaj s silo vzela; nemški in italijanski nasilnik je s silo vzel, zasedel, oavojil našo deželo; ravno tako bomo rabili za tučko okupacija domačo besedo zasedba in bomo z njo vsaj toliko povedali kakor s tučko.

(Nadaljevanje prihodnje)

Umek Joka

## Umetniška razstava slikarja CESARJA

V galeriji »Scorpione« je te dni razstava slik slikarja Cesarja iz najnovejše dobe njegovega umetniškega ustvarjanja. Razstavil je nekaj portretov, tihozilij in pokrajin. Cesar je v teh slikah močno napredoval. Postal je enostavnejši v svojem prikazovanju narave in ljudi, izrazitejši, barvno bolj homogen in bolj naraven. Ne posredna in krepka prirodnost je prisla v teh delih še bolj do izraza. Kompozicija barvnih tonov, krepkost obrisov dajeta slikam življenja in prikleneta oko gledalca nase. Iz vsake slike veje duh okolja. Pri portretih se je slikar zadel v človeka, katerega je slikal. Portreta dirigenta Vrabca in igralca Fiserja sta nas prepričala. Svetlobno efektivna je slika »Stavec pri stavni stroji«. Življenjsko izrazita je slika, ki prikazuje delo kovačev pred kovačnico. Pokrajine vzbujajo v gledalcu občutja, kot jih lahko vzbuja narava sama. Mislim, da bo vsakdo doživel zadoščenje ob teh slikah.

### KONCERT PEVSKEGA ZBORA SENT-JAKOBSKEGA DRUŠTVA »IVAN CANKAR«

V petek 7. t. m. smo imeli priliko prisostvovati zelo dobremu koncertu moškega zbora društva »Ivan Cankar«. Spored je obsegal narodne, umetne, in partizanske pesmi. Zbor vodi že mnogo let dirigent Vlado Svava. Jedra tega zbora in dirigenta se spominjamo še iz časov ilegalnega delovanja izpred vojne. Zbor je od takrat do danes zelo napredoval in spada nedvomno med najboljše naše kvalifikovane zборе. Pred kratkim se je zbor vrnil z uspelega gostovanja po Jugoslaviji. Od sindikalnih organizacij v krajih, kjer je nastopil, je prejel precej lepih daril, ki so bila razstavljena v koncertni dvorani. Dirigent je na tem koncertu lahko pokazal uspešno vztrajnega in načrtnega dela. Svoj opširni program je zbor zelo dobro izvedel. Pevovalci je znal vliti v petje pravilno tempo in dati pesmim pravo dinamiko. Pazil je pa tudi na izgovarjavo. Zbor je pel svoje pesmi nepričakovano in naravno brez iskanja zunanjih efektov, vprav zato pa je njegovo delje močno učinkovalo na poslušalce, ki so zahtevali ponovitev ravno mehkih liričnih skladb »Plovi, plovi« in »Biden mi leži«. Pri težkih umetnih pesmih je zbor dokazal, da zmora tudi

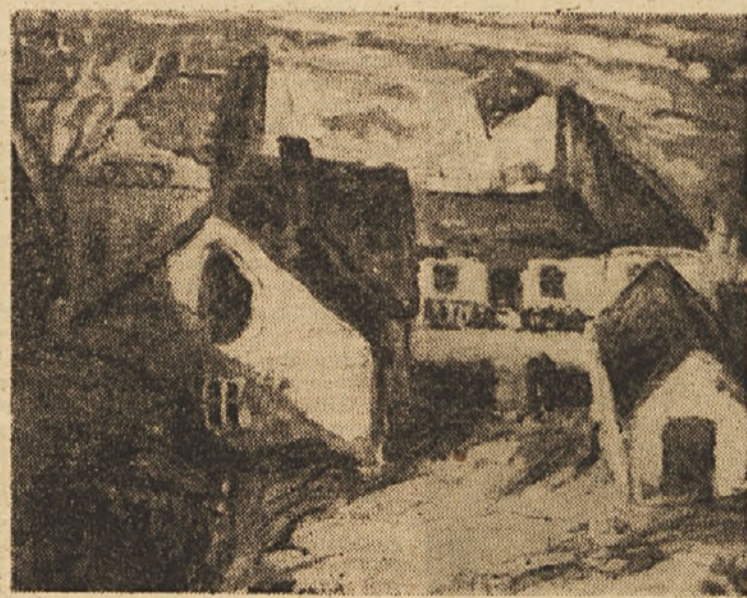
zabrevnejske skladbe. Pevci solisti so bili prav dobri. Pesem »Slova«, ki jo je uglasbil dirigent, nas je prepričala. Skoda, da je najbrže zaradi dežja mnogo ljudi ostalo doma. Kdor je zamudil ta koncert, je zamudil mnogo užitka.

### OBCNI ZBOR PODPORNEGA DRUŠTVA »DIJASKA MATICA«

V nedeljo 9. t. m. je bil v prostorih Dijškega doma občni zbor »Dijške matice«, ki si je zastavila nalogo, da vzgoji našemu ljudstvu razumništvu, ki bo v tesni povezavi z ljudstvom in zavedajoč se bistva svoje narodnosti pomagalo, da se naša kulturna raven dvigne. Čeprav ni to kulturna prireditelj v pravem pomenu besede, ko jih sicer beležimo v tem kotičku našega lista, se mi zdi potrebno, da spregovorimo vprav na tem mestu o tem občnem zboru zaradi kulturno-prosvetne pomembnosti te ustanove. Po ročilli tajnika in blagajnika sta jasno prikazali stanje društva in dijškega doma ter njun razvoj. Iz teh poročil in iz zapisnika prejšnjega občnega zbora je bilo razvidno prizadevanje dosedanjih odborov izboljšati razmere v domu in nuditi gojencem izdatnejšo pomoč. Odbor je sicer tudi pomagal s podporami za vozilno onim dijakom, ki bivajo v krajih ob železnici in ki zaradi tega niso mogli biti sprejeti v dom, z izposojevanjem šolskih knjig in s šolskimi potrebščinami.

Razveseljivo je dejstvo, da so mnogi zasebniki pristopili kot ustanovni člani k temu podpornemu društvu, nekateri so vplačali celo večkrat ustanovnico. Naše ljudstvo rado daruje za »Dijško matico«. To so nam povedale blagajnikove številke. V domu samem nudijo vzgojitelji dijakom pomoč pri učenju. Poskrbljeno je tudi za zdravo razvedrilo dijakov po učnih urah. Dijaki imajo svoj šahovski, svoj modelarski odsek in pevski zbor, na razpolago jim je precej bogata knjižnica in v večernih urah lahko poslušajo radijske prenose glasbenih in drugih programov.

O posameznih poročilih se je razvila živahna debata. Po teh poročilih in po poročilu nadzornega odbora ter po malenkostni spremembi ene točke pravil je bil izvoljen nov odbor. Tudi zadnja točka dnevnega reda je pokazala živahno zanimanje zborovalcev



J. CESAR: VAS.

za napredek te ustanove in za poživitev dela pri krajevnih odborih »Dijške matice«.

### PROSVETNA DRUŠTVA

V torek 4. t. m. je prosvetno društvo »Simon Jenko« priredilo svojim članom in prijateljem »Večer slovenske pesmi« s sodelovanjem društvene mešanega kvarteta, ženskega dueta in sopranistke Rožice Kozem. Pri klavirju je spremljal lov. Aleš Curk.

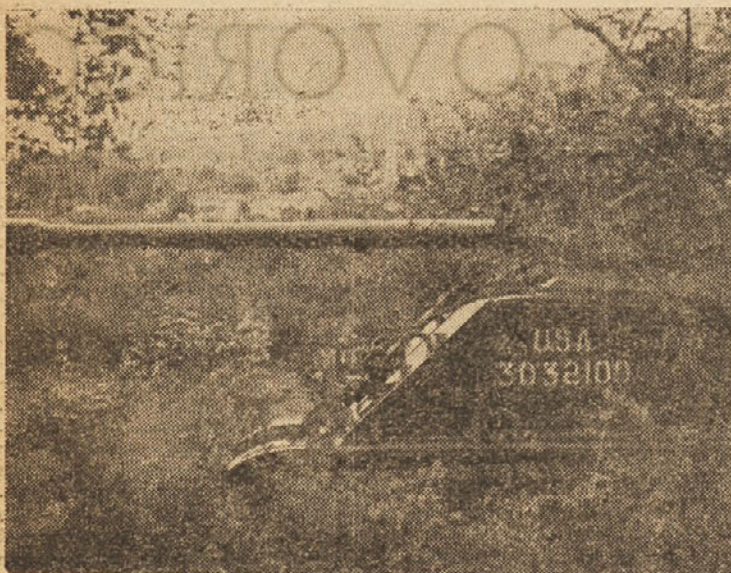
To društvo se zelo trudi, da bi svojemu članstvu smotno nekaj nudilo in bilo kulturno žarišče. Tj dve komorni skupini se bosta seveda morali še mnogo vaditi, zato da postane petje homogeno. Zenska glasova sta bila v razmerju z moškima premočna, zato sta moška glasova zvenela pritrjeno in petje se mestoma ni moglo popolnoma sprostiti.

Sopranistka je pela kot vedno odlično in prav dober je bil mladi pianist Aleš Curk.

V nedeljo 9. t. m. so pri odkritju spominske plošče padlim partizanov v Padričah skupno nastopili pevci iz Padrič in Gropade. Ta združeni pevski zbor šteje približno 90 članov. Vse kaže, da bo ta zbor ostal združen še



# TO SO ONI...



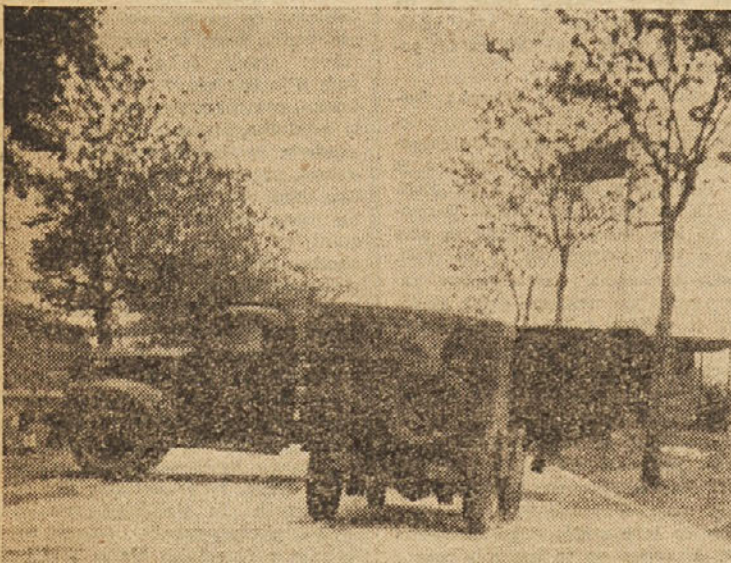
ZAGRIZENI SOVRAZNIKI NASEGA DEMOKRATICNEGA DELOVNEGA LJUDSTVA SO 1. MAJA IMELI SVOJE RACUNE: TANKE BOMO POSTAVILI TAKO, DA JIH BODO VIDELI GROZEČE BOMO NAMERILI NA NJIH TOPOVE...



POLICIJA NA MOTORJIH SE BO ZAGANJALA V TO LJUDSKO ZAGLEDO...



...IN NA KAMIONIH BODO «NAJBOLJSI NA SVETU» IZZIVALI POVOD, KJER SE BODO ZBRALI ONI, DA BI PROSLAVLJALI 1. MAJ...



...OKOLICANOM PA BOMO SPOLOH ZAPRLI CESTE, SICER JIH BO ZOPET TOLIKO KOT LANI IN NASE VZROVANČE BO SPET STRAH... TODA

# Srce partizanske borbe na Primorskem

# CERKNO

# je proslavilo obletnico Osvobodilne fronte

Brez namena, da opazujem spremembe po priključitvi, me je po poslih zaneslo tja gori v goriske hribe, v lepo cerkljansko kotlino, sredi med gorskima kopama Porezna in Blegaša ki kraljujeta v tem zelenem predgorju Julijskih Alp. Ne prestmi, do vrha bujno obrasčeni griči, posejani z belimi vasi-cami in z zoranimi njivami kažejo

že čisto alpsko lice pokrajine, kar kor gori kje v škofjeleških dolinah. Malo izmed pomembnejših primorskih krajev je tako trdo občutilo narodno osvobodilno vojsko kot Cerčno. Ko si se mu bližal, se je na prvi pogled se zdelo, da stara ponosa vas stoji, toda kmalu si opazi, da je središče vse razbito, zombardirano, požgano. Nacistične ofenzive, posebno zadnja, najbolj divja tik pred osvoboditvijo, pokolj preko 50 udeležencev mladinskega tečaja, partizanski mitin-gi, to mi je prihajalo na misel. Letos je velik del hiš že obnovljenih, v središču so do strehe do-grajene večnadstropne zgradbe okrog novo urejenega trga, kjer se stoji sem pa tja ostanki ruševin malih, nekdanj vsehprek zidanih hišic. Osvobodeno delo kipi na desno in na levo, ponekod se že bliža koncu. «Delavcev manjka», je potolžil Balent.

Osnovna šola je ista kot nekdanj. Poleg nje pa vse mogoče mladeži z rtkom in krivkom na obširnem dvo-rišču Diškega doma. Takoj zraven bo kmalu obnovljena obširna zgradba gimnazije. Karabinerji, mi-ličniki, financarji ali nekaj podobnega je bilo v tej zgradbi v fašističnih časih. (Nisem utegnil pogledati, kaj je tam, kamor so me ob raznih zgodovinskih obletnicah zapirali).

Da, nižja gimnazija v Cerknem in krasne učne uspehe ima. Lani je še manjkalo učnih moči, zato je bilo bolj šibko, letos pa je že do-bros, je dodal Metod, starosta cerkljanskih šolnikov in vodja vsega prosvetnega dela zadnjih treh, ših-rih desetletij na Cerkljanskem. «Popoldne bomo imeli šolsko pri-reditev v Zdržiščnem domu», pravi delegatka tov. Juvanečeva, in že spet nekaj vneto piše pri mizici, za popoldne, v nagrado najboljšim gojencem.

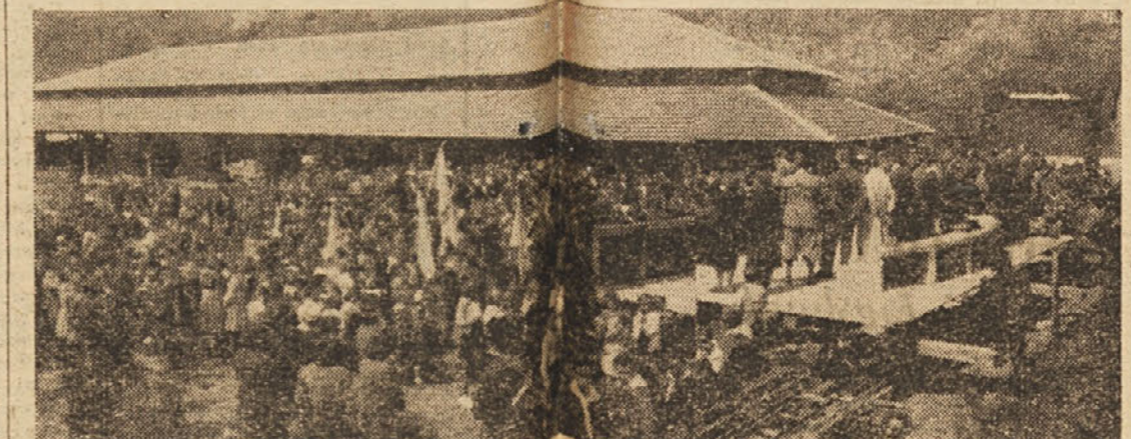
Zadnji dve leti se vrstijo druga za drugo prosvetne prireditve, skoro izključno dijaške. Gimnazija, osnovana po osvoboditvi, je bila vsega prosvetnega dela, — brez nje bi bilo Cerčno mrtvo. Jedro tega dela je gimnazijski pevski zbor, ki ga je izveščal Metod, se-daj pa ga vodi tov. J., dober pevovodja, ki z svo enmo vodi tudi vse fiktivno delo cerkljanske mladine. Pa sem slišal popoldne skupno s pevskim zborom tudi sku-pino gimnazijskih harmonikarjev. Kaj takega res ne slišimo zlepa.

Kaj pa gospodarsko in socialno življenje na Cerkljanskem, se bo kdo upral. Slišal sem bil že večkrat ime «Obnovitvene zadruga». Ta je duša vsega. Osnovala je v svojem okri-lju strojno mizarstvo delavnico, ki je združeno povezala vse mizarje Cerkljanskega, razen enega. Pri-družili so se nato še kovači ter končno kolarji, vse v obnovitvene namene. Seveda pa delajo vsa dela novogradenj in popravil tudi za zasebnike.

Največje presenečenje pa me je doletelo popoldan: Otvoritev nove opekarne. Da, da strojna električna opekarna vseh zgrajena na polju ob cesti proti Zelini, deset mi-nut hoje iz Cerčna. Tam, kjer so našli surovino, izvrstno žlivo, ne-kaj sto metrov nad cesto. Od tu so napeljali vzpenjačo, ki je vsa domače delo Obnovitvene zadruga. Sami Cerkljani so imeli vsu pobu-do in podporo pri iskanju materia-la in surovini, posebno pri okrajnem ljudskem odboru v Idriji. Med temi domačimi iniciatorji slišim v prvi vrsti ime M. Stucina. Prava umetina domače inia-

ktivnosti pa so glavni stroji opekar-ne za gnetenje, oblikovanje in re-zanje opeke na električen pogon (tudi transformatorji so domače de-lo). Obnovitvena zadruga je že za časa cone B izvažala lež v času dobrih cen ter z izkupičkom kupo-vala stroje. Kar najmodernejši stroji so to, stroji, ki morejo delati 25 različnih oblik opeke, do 60.000 kosov dnevno. Ze takoj spočetka bodo lahko izdelovali 20.000 opek dnevno, t.j. toliko, kolikor jih je potrebno za zgradbo majhne hiše. Mnogo dela in stroškov so stale pe-či, na premožev, ter zgradbe s policami za sušenje ilovinate ope-ke. Zato ja priskočil na pomoč okraj z nekaj milijoni dinarjev. Sicer pa je itak opekarna okrajna, ker njen gospodarski pomen in proizvodna sposobnost daleč prese-gata samo lokalne moči. «Pomislite, da bo že spočetka za-

poslila okrog 40 delavcev, mi pravi Gabrijel Peternel, duša krajev-



OTVORITEV ELEKTROSTROJE OPEKARNE V CERKNEM.

nega L.O., ki je poznal še iz dobe prve svetovne vojske

pred dvestetimi leti. Otvoril je slavnostni miting raz skromen oder,

na katerem je gimnazijski pevski zbor, okrepčen z domačimi mladinci, krasno zapel nekaj partizanskih in umetnih pesni — mladinska godba iz Idrije (sami 10 do 17 letni mladinci) pa je pritegnila nekaj udarnih skladb. Zastopniki idrijsko-cerkljanskega okraja so očrtali istočasno pomen slavnostne obletnice OF; kdo ne bi občutil tega pomena, saj stoji utelčen v bleščeči novi zgradbi, ki bo pomagala dograditi ves okraj in če bo treba še več. In ko bo to opravljeno, bo pomagala prekriti vse borne kočice gornje Soške doline, sedaj krite s slamo. Do sedaj na to ni bilo mogoče misliti, ker je bilo treba prepeljati opeko sto kilometrov daleč z Vrhniko. Med udarniki, ki so zgradili opekarno in nagajenimi delavci so tudi trije Italijani, doli od starih meja.

# Zagrebski velesojem-remen prispevek Jugoslavije K OBNOVI IN RAZVOJU MEDNARODNE TRGOVINE

V Zagrebu so dne 7. t. m. slavnostno otvorili drugi mednarodni velesojem. Otvoritvi so prisostvovali poleg ministra za zunanjo trgovino Malenlija Popovića in podpredsednikov Prezidijske ljudske skupščine FLRJ Filipa Lokuša in Marka Vujačiča, predsednik hrvatske skupščine Vladimir Nazor, člani raznih federalnih vlad, general Danilo Lekić za jugoslovansko armado in skoraj vsi diplomatski zastopniki v Jugoslaviji. V otvoritvenem govoru je minister za zunanjo trgovino Popo-vić poudaril velik napredek tako v organizaciji velesojemja kakor pri razstavljenih proizvodih, ki ga je Jugoslavija dosegla v prvem letu peletke. Lansko leto je bilo na prvem zagrebskem mednarodnem velesojem 731 domačih razstavljalcev, letos pa 927. Tujih razstavljalcev je bilo leta 1947. 52, letos jih je 221. Razstavljenih predmetov je bilo letoš-ko leto 819, letos pa 2000. Letošnji velesojem, je dejal minister Popo-vić, je važen predvsem, ker dokazuje velike izpremembe. Jugoslavija se letos predstavlja na zagrebskem velesojemju s številnimi novimi proiz-voidi svoje mlade industrije. Na od-prlem prosloru na velesojemju so razstavljeni orjaski stroji za rezanje sta-rega železa in jekla, tračnice itd. Te ogromne škarje, ki tehtajo 40 ton razrežejo s pritiskom 400 ton železno pločevino, debelo 45 mm in drugo železe s profilom do 75 mm. Tlilovi zavodi LITOSTROJ razstavl-jajo nove turbine, glavna direkcija zvezne kovinske industrije pa stroje izdelane v Prvomajski tovarni. Razstavljeni so tudi brusilnice za precizno brušenje, razne strojnice, hidravlična kladiva, vrtalni stroji in drugo. Tovarna vagonov in železniški konstrukcij Jasenica razstavlja stroje za rezanje pločevine; vojvodinska livarna velik stroj za predelavo Konopije. Razstavljeni so tudi v Ju-goslaviji novo izdelani kmečki stro-ji, dvigalo, kuhinjska posoda in razni hidravlični stroji. Tovarna Djuro Djaković razstavlja na novo izdelano lokomotivo za ozkolirne železnice. V tej tovarni bodo pričeli v ser-rijah izdelovati lokomotive za nor-malne železnice. Ista tovarna prika-

zavej, zobnikov itd. Vse to se v Jugoslaviji proizvaja v novih tovar-nah, zgrajenih po osvoboditvi. V paviljonu v imeni Rdeče Armade, ki je izven proslorov, kjer so skupni paviljoni velesojemja, je razstavljen modern mehanizma sušilnica za sad-je in zelenjavo z zmogljivostjo 5000 kg v 24 urah. Republiška kovinska industrija pa predstavlja poleg raznih črpalk, avtomobilskih lehtnic itd. tudi prvi v Jugoslaviji izdelan račun-ski stroj.

# Spoznajmo svojo deželo

(Nadaljevanje s 5. strani.) nas uči za bogatost, in kaj je nje- nauk? Dokler ne bo iz takih ribičev na- stal en sam — ena celota, ena orga- nizacija iz nacionalno splošno do- sedelovalne, toliko časa bodo le- doživljali isto usodo, kot delovno ljud- stvo iz estrih znanstvenih vej in tožili: »Kar ljudem, je orago, kar prodam, je skoraj zaslužek.« Naj na tem mestu opozorimo na go- spodarsko obliko, ki je v naših razme- rah najboljša obrambno sredstvo za družbe. To je prav to moralo na pravo mesto naša delovnega pro- grama. Komu naslavljamo te besede: sam- oračem, kamnarjem in ribičem? Vsem! Vsem sinom in hčeram tega izpo- stavljenega dela slovenske zemlje, sem stanovan in v občitem obsezu spola, se posebej na željaio mlademu svetu, ki naj postopno prevzema va- jeli javnega življenja. Prav ona mora skrbeti, da postane dober orač in kladivar, sme, razgledan in zavesten krmar svoje usode z neugnanjo težnjo za prosveto in z njo za resnično svo- bodo.

zavej, zobnikov itd. Vse to se v Jugoslaviji proizvaja v novih tovar-nah, zgrajenih po osvoboditvi. V paviljonu v imeni Rdeče Armade, ki je izven proslorov, kjer so skupni paviljoni velesojemja, je razstavljen modern mehanizma sušilnica za sad-je in zelenjavo z zmogljivostjo 5000 kg v 24 urah. Republiška kovinska industrija pa predstavlja poleg raznih črpalk, avtomobilskih lehtnic itd. tudi prvi v Jugoslaviji izdelan račun-ski stroj.

zavej, zobnikov itd. Vse to se v Jugoslaviji proizvaja v novih tovar-nah, zgrajenih po osvoboditvi. V paviljonu v imeni Rdeče Armade, ki je izven proslorov, kjer so skupni paviljoni velesojemja, je razstavljen modern mehanizma sušilnica za sad-je in zelenjavo z zmogljivostjo 5000 kg v 24 urah. Republiška kovinska industrija pa predstavlja poleg raznih črpalk, avtomobilskih lehtnic itd. tudi prvi v Jugoslaviji izdelan račun-ski stroj.

zavej, zobnikov itd. Vse to se v Jugoslaviji proizvaja v novih tovar-nah, zgrajenih po osvoboditvi. V paviljonu v imeni Rdeče Armade, ki je izven proslorov, kjer so skupni paviljoni velesojemja, je razstavljen modern mehanizma sušilnica za sad-je in zelenjavo z zmogljivostjo 5000 kg v 24 urah. Republiška kovinska industrija pa predstavlja poleg raznih črpalk, avtomobilskih lehtnic itd. tudi prvi v Jugoslaviji izdelan račun-ski stroj.

# Slavko Štoka

goslaviji. Trsl predstavlja predvsem livrka UIVOD, Adria Impex, Radio-sa, Bonato-Halo in nekatere druge privatne tvrdke, ki razstavljuje stroje, merila ter kontrolne mašini-je; pred oktrobrsko revolucijo, do- jeli razdobje prvih dveh let povojne stalinske peletke. Drugi grafičniki dokazujejo ogromen korak v napred-ku kmetijstva in industrije v So- vjetski zvezi. V letu 1913 so v Ru- siji potrosili za kmetijstvo 210 mi- liard rubljev, v letu 1940. 1283 mi- liard, vrednost industrijske proiz- vodnje leta 1932 je znašala v So- vjetski zvezi 430 milijard rubljev, leta 1937 pa 960 milijard. Čez tri leta je proizvodnja narasla še za 425 milijard. Ob zaključku stalinske peletke bo industrijska proizvod-va v Sovjetski zvezi dosegla 2 bilijona in 50 milijard rubljev vredno-sti. Zanimanje v sovjetskem paviljo- nu vzbujajo razstavljeni avtomobili, znanke ZIS. Razstavljenata sta tudi dva aviona. Poleg tega so dobro za- stopani industrijski proizvajalci

# TO SMO MI!



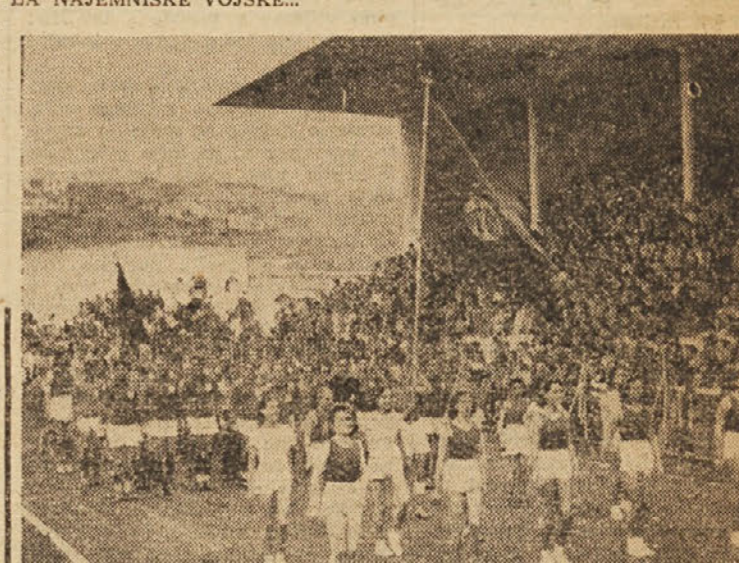
TODA DEMOKRATICNO DELOVNO LJUDSTVO JE NJI RACUN ZA- KLJUČILO PO SVOJE DOBRO, VI TANKE, MI PA SILE NASIH DE- LOVNIH ROK, NASEGA NEZLOMLJIVEGA, ZMAGOVALNEGA DUHA...



...SVEZA DEKLETA NASEGA LJUDSTVA SE NISO USTRASILA POLI- CISTOV NA MOTORJIH...



...IN TISOCEJ NASIH MLADINCEV NI USTRASILA MOTORIZIRANA SI- LA NAJEMNISKE VOJSKE...



...VELICASTNA PARADA JE OSMESILA BEDNE POIZKUSE IN NADE NASIH SOVRAZNIKOV. KAMIONI, TANKI, POLICIJA, VSE TO SO NA- VADE, S KATERIMI SE PRI NAS NE OPRAVI NICESAR. Jelincič Zorko



# Stran naših kmetovalcev

## Prehod k zeleni krmi

Kako to opravimo pri nas? Zelo enostavno. Dokler je nad hlevom seno, dobi živina seno, ko ga zmanjka, iz zapodimo na pašo ali pa ji ga nakosimo in prinesemo v hlev. Tako se je delalo pri nas od zdavnaj in se ponavlja seveda še pri mnogih kmetovalcih tudi danes. Toda kdo bi tudi drugače delal? Slabozreznik pri mnogih kmetijah manjka, zato je nemogoče mešati svežo krmo s senom in jo prezati na drobno. S celim senom se pa zelena krma le slabo meša in žival jo takoj izbere. In še to: danes 1-10 zelene krme in 9-10 sena; jutri 2-10 zelene krme in 8-10 sena in tako naprej. Kdo bi to delal, kaj to niso zdravilne kapljice. Tako se navadno izgovarjamo. Ali pa je vse res tako? Skoro da ne.

Na kaj moramo paziti, ko spreminjamo živino krmo?

Edino pravilo, ki se ga moramo držati je, da prehajamo od ene krme na drugo počasi in ne nujno, kot smo navajeni delati. Kdor ne more trave kositi, ampak žene živino na pašo, naj ji prej položi v jasli nekaj sena, tako da gre na pašo na pol sita. Če pa dobi živina zelena krma v hlevu, pomešamo jo s senom. Tudi v tem primeru je dobro, če ji damo prej nekaj samega sena. Kdor ima slabozreznico, naj naredi iz sena in zelenjave rezanico. Mnogo zelene krme vsak dan večamo, sena pa čisto vedno manj. V 10 do 14 dneh lahko seno popolnoma nadomestimo z zeleno krmo.

Kaj ne smemo živini naenkrat zamenjati seno z zeleno krmo?

Odgovor je hlek in vsakemu razumljiv. Zato, ker je suha in trda krma, zelenjava pa mlajša in sočna, z veliko množino vode. Če se izvrši sprememba nenadoma in pride v želodec, ki je dobival do sedaj samo seno, kar nenadoma večja količina sočne, mlade krme, nastane v prebavljanju nered. Krma se začne kvasiti in razvijati pline. Žival postane napeta in lahko dobi kolike, grizo in razne druge bolezni. Posledica je seveda smrt, ki se da le počasi odpraviti. V najboljšem primeru do-

bi žival drisko in shujša. To pa je neizogibna posledica.

Zelena krma pokladajmo vedno le svežo!

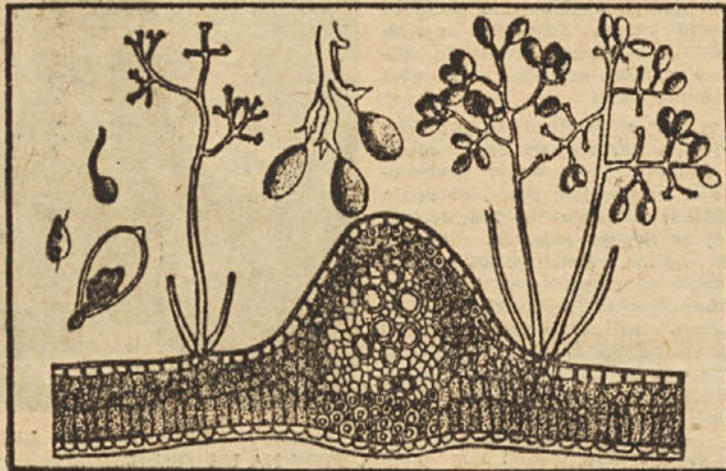
Pri pokladanju zelene krme pazimo, da je vedno sveža. Ugretna krma živali škoduje, prav tako tudi mokra krma, boljše od jutranje ali večerne rose, ali pa od dežja. Zelena krma kosimo dopoldne, takoj ko se je rosa dobro posušila, ali pa proti večeru, preden rosa pade. V dnevni vročini ni dobro opravljati tega dela, ker se krma, ki je bila nakošena opoldne, speti in zapari in postane zaradi tega prav tako zdravju škodljiva kot mokra krma.

Nakošeno zeleno krmo moramo takoj raztrositi v hladnem prostoru po tleh ipa na redko čisto postlino iz površnosti, nakošeno krmo po ves dan na vozu, včasih še celo na soncu. Če potem žival dobi drisko ali pa ušed, ni nič čudnega. Prehod iz suhe krme na zeleno izvršimo počasi, zelena krma pa polagajmo vedno le svežo, to sta dve pravili, ki jih moramo vselakor upoštevati, če si hočemo ohraniti živino zdravo in če nočemo, da nam bi shujšala.

## Pravilna borba proti peronospori bo lahko obvarovala naše vinograde uničenja

Peronospora (Plasmopora viticola) in kakor ji še po domače pravimo strupena rosa je ena najnevarnejših glivičnih boleznih vinske trte. V nekaterih letih se močno pojavlja in v velikem obsegu kljub škropljenju, ki ga vinogradniki redno močno opravljajo. A ravno ta rednost povzroča, da se bolezen širi. Razni roki za škropljenje vinske trte proti peronospori namreč niso vsako leto isti, saj se razvoj glivice ne ravna morda po kakem koledarju, temveč so odvisni od vremenskih prilik ki pa so skoraj vsako leto drugačne. Neuspehi, ki ga čisto doživljajo naši vinogradniki v borbi proti peronospori, so največkrat posledica nepravilnega škropljenja. Vedeti je namreč treba, da s še tako temeljitim in pogostim škropljenjem in najboljšim škropivom ne moremo ozdraviti okuženih rastlin. Temeljno pravilo za obrambo pred ogroženo rastlino, tako tudi vinsko trto, pravočasno, to se pravi, še pred okužbami zaščitimo, da torej pravočasno opravljamo zaščitna škropljenja.

V zadnjih sušnih letih, kot to že dolgo ne pomnimo, ni mogla peronospora v večji meri nastopiti. Letos pa so vremenske razmere povsem drugačne. Če bodo prihodnji tedni in meseci še tako deževni in topli, se bo nevarnost peronospore tudi stopnjevala. Ako bi kdo mislil, da je peronospora zaradi zadnjih sušnih let v veliki meri zatrla, bi se zelo varal; vemo namreč, da trosi v odpadlem listju lahko preživijo tudi dve leti tako, da so okužbe še v tretjem letu možne.



GLIVICA PERONOSPORA V PREREZU POD DROBNOGLEDOM

Ce hočemo voditi uspešno borbo proti peronospori, moramo poznati vse okoliščine, ki vplivajo na življenjski razvoj te glivične bolezni. Šele potem bomo vedno lahko določili najpravišnji čas za vsakokratno zaščitno škropljenje. Da bo pa borba proti peronospori čim uspešnejša, je potrebno, da točno poznamo povzročitelja bolezni, njegov življenjski razvoj in pa zunanje činitele, posebno vremenske, ki na ta razvoj odločilno vplivajo. Poleg tega pa je seveda še tudi izredno važno, da pravilno pripravljamo in uporabljamo škropiva, posebno bordoško (modrogalično-apneno) brozgo. Borba proti peronospori bo uspešna le, če bomo 1. pravočasno škropili, 2. pravilno pripravili škropiva in 3. pravilno škropili.

Peronospora je glivična bolezen, ki napada vse zelene trsne dele. Nekaj dni po okužbi ni na trti videti nikakršnih bolezenskih pojavov. Bolezen postane šele vidna, ko se na zgornji strani listov pojavijo tako imenovani olinati madeži, bledorumeni lise, ki so posebno lepo vidne, če jih držimo proti svetlobi. Čez eden ali dva dni (ob suhem vremenu tudi pozneje) se na spodnji strani listov pokažejo značilne prašnate prevleke, ki tvorijo bele, pege; pravimo, da je izbruhnila bolezen. Listje se na teh mestih kmalu posuši in porjavi. V posebnih ugodnih vremenskih raz-

merah (vroče in vlažno vreme) pa bolezen lahko izbruhne, ne da bi se prej pojavili olinati madeži. Kot rečeno, napada bolezen vse trsne dele. Če pogledamo te bele prevleke pod drobnogledom, vidimo nešteto majhnih brezbarvnih, ob vrhu razcepljenih trososcevk, ki na svojih koncih odvajajo v ogromnih množicah drobne, svetle poletne troske (seme), jajčaste oblike. To je tako imenovana oblika peronospora. Poletne troske raznaša veter po trsu in so izvor poletnih okužb. V kapljici vode ali rose razpadejo namreč na drobne, tako imenovane bodilnice, od katerih je vsaka opremljena z dvema gibljivima bičkoma; z njima se pomikajo v kapljici ter končno skozi dila reže vzkaltijo v notranjost zelenih trsnih delov, posebno v listje; okužba je sedaj izvršena. Glivica se med staničjem naglo širi in razvija tako imenovane podgobje, a po preteku nekaj dni bolezen zopet izbruhne, pojavijo se bele prevleke (trososcevi s trosi). Ti poletni izbruhi se v poletju večkrat ponavljajo a šele proti jeseni prenehalo in glivica razvije v listju in drugih trsnih delih tako imenovane zimske troske, ki so naslednje leto izvor poletnih okužb.

V obliki teh zimskih troskov glivica torej prezimuje pretežno v odpadlem listju, a spomladi ob primerni vlagi in toploti ti trosi vzkaltijo v majhne, bučkam podobne tvorbe makrokonidije, ki izločajo drobne gibljive bodilnice zospore; te so opremljene z dvema bičkoma, s katerima se gibljejo v kapljici dežja ali rose ter najprej okužijo mlado listje skozi listne reže. Toplo nočno deževje in primerna toplota (okrog 18° C) v tem mesecu posebno pospešuje okužbo in razvoj bolezni. Nekaj dni po okužbi, tako imenovani valilni ali inkubacijski dobi, opazimo na zgornji strani listov rumenkaste olinat madeže in kmalu na to bele prevleke — prvi poletni izbruh bolezni, ki mu sledijo v določenih časovnih razdobjih nadaljnji.

Rekli smo že, da boleznijo po že izpuščenih okužbah ni mogoče ozdraviti, ker glivici, ki se je že razrasla med rastlinskimi staničjem, z nobenim sredstvom ne moremo do živga. Bolezen torej v njenem napredovanju in širjenju edino lahko omejimo, oziroma preprečujemo nove okužbe. To storimo, ko škropimo vinsko trto s sredstvi, ki vsebujejo baker. Ta že v najmanjših količinah v vodi raztopljen deluje kot strup na poletne troske peronospore in uničuje njih kaljivost. Zato pa mora biti škropljenje pravočasno in pravilno opravljeno, a to se pravi, še preden so izvršene okužbe s poletnimi trosi. Skrajni čas za škropljenje je, ko se na listu pojavijo prvi olinati madeži.

O tem, ali je smiljivi trsni list okužen ali ne, se lahko prepričamo takole: List položimo z zgornjo površino na moker pivnik ali platneno krpo in ga prekrijemo s širokim kozarcem, ki smo ga prej od znotraj orosili z vodo; vse skupaj postavimo na toplem prostoru (25 do 30 stopenj C). Če je listje okuženo, se v 24 urah pojavijo na spodnji strani listov na mestih soljnatih madežev bele prevleke kot zanesljiv znak okužbe. Vendar pa ne smemo škropiti prezgodaj, ker bi nam deževje škropivo lahko predčasno izpralo.

Ob nenormalnih vremenskih prilikah škropimo pri nas prvič v drugi polovici tega meseca ali v začetku junija, nato pa v razdobjih vsakih 10 do 15 dni, kar je

odvisno od vremena. Če cvetenje dalj časa traja, je treba škropiti v cvet, da tako obvarujemo nezne gredice pred okužbami.

Vendar, kot že rečeno, najugodnejši čas za škropljenje je mogoče določiti le, če točno opazujemo vreme in poznamo življenje peronospore, torej na podlagi znanstvenih ugotovitev o življenjskem razvoju te bolezni in njeni odvisnosti od zunanjih, posebno vremenskih vplivov in razmer.

Da določimo pravi rok za škropljenje vinske trte ugotovimo z različnimi računi inkubacijske ali valilne dobe v vsakokratnih vremenskih prilikah. Če nam je valilna doba znana, lahko točno določimo rok za pravočasno škropljenje nekoliko dni vneprej.

(Konec prihodnjic.)

## SMOLIKA pri breskvah

Smolika (gummosis) se, več ali manj pojavi na vsaki breskvi. Posebno pa se pojavi na onih, ki rastejo na neugodnih tleh, to je na težki, mrzli, vlažni zemlji, ki vsebuje mnogo dušika. Pojavi pa se tudi na lahki zemlji, kjer primanjkuje posebno apna in je manj kalija in fosforja.

Ze iz tega razvidimo, da ne smemo breskve saditi na tleh, preden nismo odstranili škodljivih vplivov za breskev. Povsem umljivo je tudi, da ne sadimo breskev v dobro zemljo in z neugodnim podnebjem. Zato naj se vsakdo prepriča, preden jih sadi, ali sta zemlja in podnebje ugodni za breskev ali ne! Poudarjati pa je treba tudi, da zahteva breskev skrbno nego, če hočemo dobiti od nje čim večji pridelek.

Smolika se tudi pojavi, če breskev nepravilno in ob nepravem času obrežemo ali če jo poškodujemo pri kopaanju, oziroma jo poškoduje toča.

Da se smolika odpravi, je treba poiskati vzrok v zemlji. Na vsak način je treba vodo odpeljati, kjer zastaja, težko zemljo zboljšati; gnojimo manj z dušičnimi gnojili in več z apnom, kalijem in fosforjem in šele nato zdravimo rano samo. Premnogokrat nam smolika drevo popolnoma uniči, posebno pri mladih breskvah se to kaj rado zgodi.

Smolika ni nič drugega kot hranilni sok drevesa, spremenjen po neki glivici v gumo. Na ta način nam drevo slabi in posamezni deli drevesa se sušijo. Guma tudi zapre cevne poveske, da ne more hrana pravilno krožiti ter zapre luknjice na koži, da ne more koža pravilno delovati. Ako ne odstranimo vzrokov v zemlji, oziroma ne zdravimo rane same, se nam posamezne veje ali tudi cela breskev nekako vname in posuši.

Zdravljenje smolike je kaj enostavno. Najprej je treba rano izčistiti z mokro krtačo; vodi dodamo mazovega mila ali močnega kisa. Rano samo namažemo, ko smo očistili gumo s smolo ali katranom. Veliko laže je pa bolezen prepreči-

(Nadaljevanje na str. 11.)



POŠKODBE, KI JIH JE PRIZADEJALA PERONOSPORA KAZNIM DELOM TRTE: JAGODAM, LISTJU, GROZDU IN TRSU

## UŠI na breskvah

Uši so zelo nevarne breskvi in lahko povzročijo velikansko škodo, posebno mladim nasadom. Ta gozden se kar v trumah drži na spodnji strani listja mladih vej in na novih poganjkih. Tu opravljajo svoje uničujoče delo: sesajo rastlini potrebni sok in povzročajo grbančenje in zaviljanje listja, ki se več ne razvija. Tudi izločajo nek sladki sok, za katerim mravljice kar norijo. Sok izločajo v takšni množinah, da popolnoma zalijejo liste in ustvarjajo tako podlago za črno rjo.

Uši se množijo zelo hitro, zato je treba pričeti boj proti njim pravočasno, čim se pojavijo. Zadržamo jih različno.

Ako ne škodujemo obliki, ki jo hočemo dati drevesu, bolne poganjke odrežimo in prežgimo.

Z uspehom rabimo tudi razna sredstva za zatiranje mrčesa, toda uporabljamo jih, preden se listje prične zvijati.

Ob pričetku bolezni, in to velja posebno za drevesa v drevesnicah, lahko napadene poganjke upognemo in pamakamo v posodo z raztopino protiglivičnih sredstev. Večica naj se prav dobro okoplje v te kočini, da izginejo vsi zračni mehurji s površja tekočine, ker le tako dosežemo, da dobi prav vsaka uš svoj del trupa. Splošno pa je v rabi škropljenje okuženih breskvinih vej z dobro škropilnico. Da oškropimo tudi spodnje strani listja, škropimo od spodaj navzgor in od sredine proti robu, tako verjetneje doseže strup uši, ki se grmadilo na spodnjih delih listja. Najbolje je, ako to delo opravljata dva: eden obrača veje in listje tako, da jih more drugi dobro škropiti. Poginejo le oškropljene uši!

Pazimo, da se curek iz škropilnice kolikor mogoče na drobno razprši in doseže prav vse uši. Enkratno škropljenje ne zadostuje, ponovimo ga v 4 do 8 dneh, da uničimo še preostalo golazen. Škropimo, ko je oblačno in ni vetra. Priporočljivo je, da poškropimo tudi tla pod drevesom, da pokončamo uši tudi pod drevesom in jim onemogočimo, da bi zopet zlezle na breskev.

Za škropljenje rabimo raztopino tobačnega izvlečka in zelenega mila, in sicer za 100 litrov vode 1 kg tobačnega izvlečka in 1 do 1 in pol kg mila.

Najprej raztopimo milo v nekaj litrih vroče vode, nato pa to raztopino vlijemo v posodo s 100 litri vode in šele tedaj dodamo tobačni izvleček.

Uspešno uporabljamo tudi samo 2 odstot. raztopino zelenega mila, vendarle dokler ni sadje še razvito, ker sicer bi ga milo pokvarilo. V krajih, kjer gojijo breskve v velikih množicah, rabijo raztopino kvasijevih trsk, ki jo pripravljamo tako: Sveže kvasijeve trske, ki jih dobimo v drogeriji, pustimo dva dni namakati v navadni vodi v razmerju 2 do 3 kg na 10 litrov vode, ko trske pobereemo iz tekočine, dolijemo še 90 litrov vode, tako da imamo vsega skupaj 100 litrov raztopine. Kvasijeve trske uporabimo lahko še drugič, v tem primeru jim dodamo še 1 kg nerabljenih trsk. Da pospešimo delo, moramo skuhati polagoma 1 in pol kg trsk v približno 10 litrov vode, nakar dolijemo še 90 litrov mrzle, da dobimo tako 100 litrov.

Drug preprost način je ta: 1 in pol kg trsk pustimo 24 ur mehčati v nekaj litrih vode, ki jo segrejemo in raztopimo v njej še 1 in (Nadaljevanje na str. 11.)



# Stran naših gospodinj

## O KREMAH za nego kože

V izložbah drogerij in trgovin z dišavami vidimo poleg najrazličnejših lepčilnih sredstev tudi obilico krem za negovanje kože. S svojimi izdelki so zastopane mnogotere tovarne in kemijski laboratoriji, a zvenča imena ter neenake cene, ki so seveda vedno precej visoke, še bolj poudarjajo raznolikost teh proizvodov, ki si jih žene tako žele.

Iz česa so pa sploh ta mazila, za katere potrosijo žene toliko denarja? Seznanimo se nekoliko pobliže s temi svojevrstnimi proizvodi kemikov!

Nobena krema ni glede na svoje sestavine toliko vredna, kolikor stane, pa naj jo še tako hvalijo, naj bo še tako zaželena. Mogoče vam je bila do sedaj skrivnost, da je voda tista sestavina, ki v največji meri nastopa v kremah. Običajno je v njih okoli 70 pa tudi več odstotkov vode. To je izredno močno pomešana in dodobra zgnejena z osnovo ali bazo krem ter še z različnimi posebnimi dodatki. Ker je pa ta mešanica (emulzija) povsem enakšna ter bela ali lahko obarvana, ne moremo opaziti, katere snovi jo sestavljajo. Osnovo pa tvorijo različne živalske in rastlinske maščobe, kakor tudi stearin, ki ga dobe v tvornicah iz loja, ter voski in glicerini. Poleg teh vsebujejo nekatere kreme razne rastlinske sokove, ki ugodno vplivajo na kožo, v nekaterih primerih tudi škrob. Poseben dodatek, ki ga v dno srečujemo, so različne dišave, ki dajejo tem proizvodom značilen in prijeten duh. Po navadi pa so v kremah, ki imajo posebno zdravilna svojstva, tudi raznovrstne spojine, ki ugodno vplivajo na lahno obolelo kožo. Ako se pa pojavijo na koži raznovrstne kožne bolezni, tedaj ti lepčilni proizvodi ne pomagajo. V tem primeru se moramo seveda posvetovati z zdravnikom, da nam predpiše zdravilno mazilo, ki ga pa ne dobimo v trgovini s kozmetičnimi proizvodi, temveč v lekarni.

Vse te, lahko bi rekli neštevne kreme, so v glavnem sestavljene na isti način. Večinoma so tudi iz istih osnovnih sestavin, ki pa seveda niso pri vseh proizvodih pomešane v istem razmerju. Toda kljub temu ni kreme, ki bi jo lahko splošno uporabljali, oziroma, ki bi bila primerna za vsako osebo, to pa zato, ker nimamo vsi enake kože. Koža nekaterih je zelo občutljiva, kaj hitro se vname, drugi imajo zopet izredno suho ali pa zelo mastno kožo. Ker pa je toliko teh proizvodov na trgu, je kupovalkam dana možnost, da spoznajo in si izberejo kremo, ki jim je po godu.

Obstajajo različne snovi, ki ugodno delujejo, vendar je že s tehničnega vidika nemogoče napraviti mazilo, ki bi vsebovalo vse snovi, ki bi ugodno vplivale na najrazličnejše kože. Ze ko pomislimo, da je lahko koža suha ali pa mastna, vidimo, da moramo imeti na razpolago vsaj dve vrsti krem: mastno in nemastno. Med tema skupinama je pa še cela vrsta prehodov. Saj se morajo proizvajalci ozirati tudi na kožo, ki ima normalna svojstva.

Suhe ali nemastne kreme so pripravljene brez maščob ali pa z zelo majhno količino mastnih sestavin. Služijo predvsem kot zaščitno sredstvo mastne ali pa normalne (nevtralne) kože. V glavnem so iz stearina, voskov pa tudi iz želatine, škroba in rastlinskih

gumijev. Poleg vode, ki jo je nad 70 odstotkov, nastopa tudi glicerini. Dišav je največ 1%. Znaša krema Simon je v glavnem sestavljena iz glicerina (71%), vode ter riževega škroba poleg manjših množin še nekaterih drugih snovi. To je značilna glicerinski škrobna krema. Večina suhih krem je iz stearinske osnove. Nekaterim suhim kremam je primešan kumarin ali pa tudi limonov sok ali pa sok lilij. Nekatere nemastne kreme vsebujejo precej velike množine pudra; ta jim

poveča lastnost, da preprečijo lesketanje kože.

Mastne kreme pa vsebujejo veliko množino maščob. Vendar ne smemo misliti, da tvorijo te kreme zaradi maščob vedno mastno kožo. Maščobe in njim podobne snovi, iz katerih napravljamo te kreme so: svinjska mast, olivno olje, kokosovo olje, sezamovo olje, kakaovo maslo, gosja mast, mandljevo olje, vazelin, čebelni vosek, lanolin, parafin itd. Posebne vrste teh krem so tako imenovane hladilne kreme (coldcreams), ki se sestojijo predvsem iz voskov in mandljevega olja. Te kožo ugodno hladijo. Potem imamo še čistilne kreme, lanolinske, vazelinske itd.

Poleg teh proizvodov, ki jih običajno srečujemo na trgu so se pa pojavile neke prav posebne kreme: hormonske, vitaminske, radioaktivne itd. Nekatere, tako imenovane kreme res vsebujejo hormone, vitamine ali pa radioaktivne snovi, toda večinoma je to le izmišljotina proizvajalca in reklamna vaba za lahkoverne kupovalke.

Nadalje moramo vsekakor omeniti tudi razne maže, ki preprečujejo opekline na koži po sončnih žarkih. Naša koža se namreč hitro opeče, če je suha. Zato je dobro, da se pri sončenju mažemo s kakršno koli maščobo ali pa kremo. S tem tudi preprečimo, da izsušena koža ne razpoka. Nekatere kreme za sončenje pa vsebujejo snovi, ki zadržijo kvarno delovanje vročih sončnih žarkov na kožo. Teh se moramo predvsem posluževati, ko se spomladi smučamo v planinah.

P. U.

### Kako premagamo vznemirjenost?

Ce se vznemirimo, nam srce hitreje bije, poveča se nam krvni pritisk; in mišice se nam napno. Večkrat slišimo, da se je kdo tako razburil, da je zbolel, tedaj se znova zavemo, da duševni pretres res vpliva na naše telo.

Vendar pa ni nujno, da nam vsako vznemirjenje škoduje — izboljša lahko obtočje krvi, pomaga, da se izloča v kri večja količina sladkorja in nas vzpodbuja k večji delavnosti!... Govornik ne bo nikdar dobro govoril, če ne bo nekoliko vznemirjen, prav tako ne bo zmagal tekač, ki ga ne bo podžigala neka notranja sila: v nešteti primerih je torej vznemirjenost koristna in celo važna.

Sele tedaj pa je razburjenje škodljivo, če nam ruši naše duševno ravnotežje. Največkrat nastopi taka motnja, če se nam v življenju pripeti kaj hudega, če se nenadoma znajdemo pred situacijo, za katero ne vemo, če se bomo vanjo lahko vživeli, če ji bomo kos.

Nov položaj nastane, če izgubimo ljubljenežnega človeka, če izgubimo čelo, če moramo zapustiti svoj dragi dom ali oddati svoj težko prisluženi denar itd.

Kako naj se zadržimo ob takih primerih, da čemo nov položaj hrabro premagati in ne podlegli nevarnemu notranjemu razburjenju? Vedno in povsod se je dobro obnesel tale nasvet: aržno pogledati novemu položaju v obraz z zavestjo: naj se zgodi kar koli — prenesel bom! Mi moramo svojo samozavest utrdjevati, pa naj se znajdemo pred še tako mučnim položajem! Vaja napravi mojštra. Če nam je borba enkrat uspela, nam bo tudi večkrat. Naša notranja sila raste ob težavah, ki nas sčasoma ne morejo več omajati in tedaj ne more biti za nas več nobeno razburjenje nevarno, našemu zdravju škodljivo. Kdor se zaveda svoje duševne moči, tega ne bo zlepa kaj vznemirilo in razburilo.

Tako moč pa si pridobimo le, če poznamo umetnost duševnega in telesnega počitka. Zal je mnogi ljudje ne poznajo.

### Uši na breskvah

(Nadaljevanje z 10. strani.)  
pol kg zelenega mi'a, nakar dodamo še toliko vode, da jih dobimo 100 litrov.

Uši, ki nimajo spočetka peruti, se same ne morejo preseljevati, zato pa jih človek sam, po svoji nemarnosti prenaša na zdrave rastline; prav tako mravlje, ki jih škrobno negujejo zaradi že omenjenih sladkih sokov. Za to moramo tudi mravljam zabraniti plezanje na drevo. Za to rabimo običajne smolnate pasove, ki si jih lahko pripravimo sami, tako da raztopimo 1 kg črne smole v 1 litru bombaževnega ali sezamovega olja. Te zmesi ne smemo namazati naravnost na deblo, ker bi s tem onemogočili drevesu dihanje, tem-

več na pas trdega ali pergamentnega papirja, ki ga privežemo na deblo tako, da ne more mravlja pod njim zlesti na drevo.

Končno poudarim še, da so posebno slabo negovane, šibke in zapuščene breskve najbolj podvržene tem boleznim. Negujte torej dobro vse sadno drevje, da ga tako obvarujete pred različnimi škodljivci. Uši se ohranijo od leta do leta na ta način, da si nanesejo jajčce pod skorjo debela. Zopet razlog, zaradi katerega moramo drevje tudi pozimi redno oskrbovati in ga zdraviti.

Kakor pri človeku, velja tudi pri sadnemu drevju, da je bolezen lažje zabraniti, kakor ozdraviti. I. B.



NA SLIKI VIDIMO DVE OBLEKI ZA VROČE DNI

## KORISTNI NASVETI ZA DOM

Neprijeten vonj iz hladilne omare odpravimo, če postavimo vanjo vroče mleko in jo zdrgnemo z vodo, sodo in milom.

Uhajanje gorilnega plina. Zaradi nevarnosti eksplozije ne smemo plinske cevi preizkušati z gorečo vžigalico, temveč pripravimo brž močno raztopilo mila, s katero namažemo vse pipe in vsa spojena mesta. Na mestih kjer plin uhaja, se prikažejo takoj milni mehurčki. Poklicati je treba strokovnjaka, da okvaro popravi.

Plinska pipa. Pipa plinskega štedilnika kakor tudi glavna pipa ne sme biti nikdar popolnoma odprta, ker sicer plin brez koristi uhaja.

Zamašene luknjice gorilnika pri plinskem štedilniku moramo čisto izmiti z vročo milnico ali vročo raztopino sode in skrtačiti, ker razvija gorilnik sicer manj vročine.

Produšna plinska cev. Dokler produšne plinske cevi ne nadomestimo z novo, jo lahko v sil in potrebi na produšnem mestu ovijemo z izolirnim trakom. Glavna pipa mora biti pri tem opravilu zaprta, da nam plin ne uhaja.

Pravilno izkoriščanje gorilnega plina pri kuhanju. Plin pravilno izkoristimo, če sega njegov plamen skoro do lončevega roba; če gre preko roba, tedaj se toplota brez koristi izgublja.

Pecilna toplota v pečici. Toploto v pečici preizkusimo s tem, da posujemo vanjo moko ali položimo vanjo bel papir. Če postajata rjava, tedaj je v pečici primerna toplota za peko.

Premočna toplota od spodaj v pečici. Za kolače, štruce, jedi in narastke uravnomo toploto od spodaj na tak način, da položimo posodo s pecivom na pločevino, ki smo jo potresli s soljo ali z belim peskom. Tudi pečenko in jedi, ki jih hočemo obdržati tople, obvarujemo tako pred ožganjem.

Toplota v pečici. Toploter za pečico kaže točno toploto, ki je potrebna za peko raznovrstnih peciv in jedi. Nizka toplota sega od 120 do 175 stopinj, zmerna toplota od 175 do 205 C,

vroča od 250 do 235 stopinj in zelo vroča od 235 do 285 stopinj C.

Kako napravimo pipe okretnejše? Vodovodne in plinske pipe, ki se težko obračajo, moramo po odvijanju in privijanju očistiti umazanije. Če nimamo petroleja ali strojnega olja, tedaj nakapamo glicerina na pipe in pustimo, da ga umazanija vpija vase, čez nekaj časa pa nakapamo vnovič, potem ko smo zmehčano umazanijo odstranili s papirjem; po nekaj urah bomo pipe lahko obračali.

Zamreženo okno. Gosta žična mreža, ki jo vložimo v okno, nam poleti nadomesti okensko šipo. Zamreženo okno ovira muham in drugim žuželkam dostop v srambo in propuša čez noč vanje sveži zrak, ki obvaruje jedila, da se ne pokvarijo.

Zamrežena omara. Zamrežene oma-

re moramo zračiti. Čistimo jih z milničnim lugom, nakar jih moramo dobro presušiti, preden postavimo vanje vroče mleko in druga jedila.

Čiščenje štedilnikove plošče. Črno štedilnikovo ploščo po kuhi osnažimo in odstranimo z nje ostanke jedi s peskom in papirjem ali s pepelom in vodo.

1. Enkrat na teden moramo očistiti štedilnikovo ploščo prevleči z mešanico ene jedilne žlice grafitnega praška in ene jedilne žlice vode ter nekoliko beljaka in osvetliti z loščilno krtačo.

2. Tudi če jo zdrgnemo s stisnjenim časopisnim papirjem, na katerega smo nakapali nekoliko petroleja, postane lepo svetla. Seveda moramo potem kuhinjo dobro prezračiti, da izginje iz nje vonj po petroleju.

### Tržaška kuhinja

CETRTEK: Spinačna juha z rižem, zrezki, krompir, sadje. VECERJA: Ribe, polenta, radič.

PETEK: Mineštra iz lečmena in graba, krompir, solata, češnjev štrukelj. VECERJA: Polenovka s krompirjem, cvetača.

SOBOTA: Ze'lenjadna juha, mesne pogačice, krompirjev pire, sadje. VECERJA: Testenine z gnjateljč, kompot.

NEDELJA: Vlivanci na goveji juhi, pečenka, krompir, beluši čokoladna krema. VECERJA: Rižet z graham, solata.

PONEDELJEK: Krompirjeva juha, špinacea z jajci, ocvrta jabolka. VECERJA: Hrenovke z gorčico, fižol in radič.

TOREK: Paradižnikova juha, testenine z guližem, pesa. VECERJA: Ribe, krompir, solata.

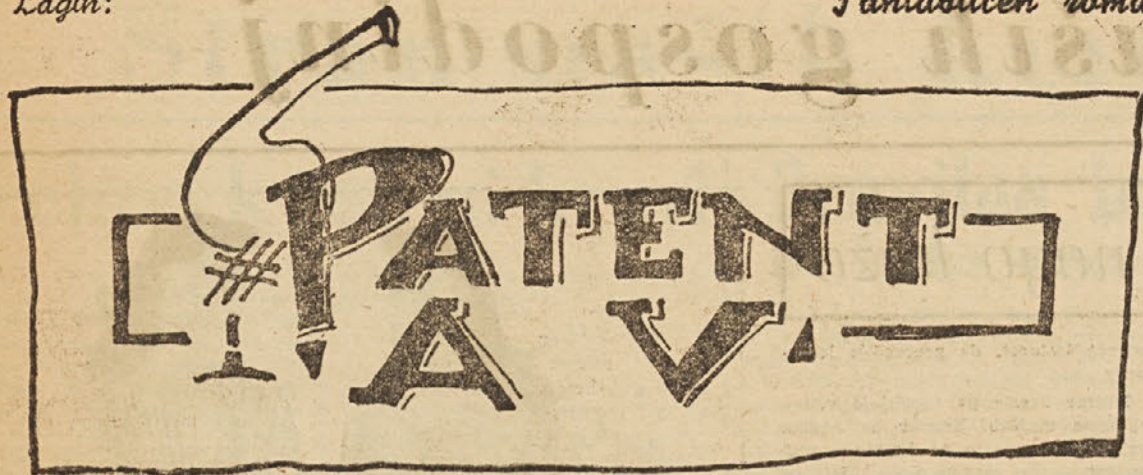
SREDA: Grabova juha z ocvrtim kruhom, krompirjevi roglički z mesno omako. VECERJA: Ocvrta jajca, kava, šarkelj. Češnjev štrukelj. 250 kg moke, 2 in pol žlici olja

ali raztopljenega masla.

V skledo stremo moko in nekoliko soli, v sredi napravimo jamicico in vlivamo vanjo olje ali maslo ter poagoma tudi mlačne vode. Z nožem vmešavamo moko v tekočino in ko je testo narejeno, ga gnetemo s prsti (ne z rokami) približno 20 minut. Nato položimo testo na desko, ki smo jo potresli z moko in ga obdelujemo z rokami kakor za kruh, ter ga večkrat z vsjo silo vržemo ob desko. Ko je testo gladko in se več ne lepi na desko, ga pokrijemo za 30 minut z razgretim posodo, nakar ga razvlečemo na deski ali papirju tako, da postane tanko kot papir, ob robu ga obrežemo, potresemo z nadevom, privzdignemo prti in testo zvijemo, ne da bi se ga dotaknili z rokami. Štrukelj pečemo pri precejšnjem ognju na dobro namazanem pekaču.

V testo bi lahko zamešali tudi en beljak ali celo jajce, vendar si zapomnimo, da je predvsem važno, kako ga delamo.





Zdravniku Stifenu Popfu, ki je iznašel zdravilo za popeševanje rasti organizma, je Cfardeja, zastopnik tvrdke Zavora, ponujal velike vsote, če bi hotel s svojim zdravilom pospeševati rast otrok. Popf je tako zločinsko delo odklonil, zato je Cfardeja sklenil, da se maščuje. Pregaroril je Buka Susa, da je napadel Manhema Beroimeja in izjavil, da sta zločin izvršila Popf in Anejro. Popfa so zaprli. Cfardeja je zdravilo ukradel.

Sodišče je medtem obsodilo Popfa in Anejra na usmrnitev na električnem stolu.

Tomaža Magarafa, ki je po Popfovi zaslugi zrastle iz prilikavca v normalnega človeka, so izvabili v Vzorno zdravilišče za učitelja v streljanju.

V zdravilišču so z ukradenim Popfovim zdravilom vzrejali iz otrok odrasle ljudi, ki se bodo pokorili vsakemu ukazu.

Toda Magarafa so kmalu odpustili, ker se jim ni zdel dovolj zanesljiv. Ko je bil Magaraf prost, mu je bila glavna skrb, da reši Popfa in Anejra. Ko je spoznal da je Popfov sodnik in ravnatelj zdravilišča ena in ista oseba, je zaupal svojo skrivnost advokatu Edufu. Ta je sestavil priziv proti nepravilni sodbi in ga sam odnesel predsedniku vrhovnega sodišča. Aržantejsko ljudstvo pa je stakalo in demonstriralo ter zahtevalo pravično sodbo.

Vrhovno sodišče pa ni dalo še nobenega znaka življenja.

Tridesetega aprila je Mednarodna zveza trgovskih mornarjev in poštnih delavcev sklenila ustaviti povsod razkladanje ladij, prihajajočih iz Aržanteje in nakladanje ladij, ki so namenjene v katero koli njeno pristanišče. Stresla so se bogastva brodolastnikov; grožnja neizmernih izgub in popolnega poloma je visela nad družbami, ki so se ukvarjale z operacijami zunanje trgovine. V vseh pristaniških dežele so že gnili stotisoči tonovorov kvarljivega blaga, za katero ni bilo prostora v prenapoljenih pristaniških hladilnicah. Zaloge mesa, sladkorja in moke so šle h koncu skoraj v vseh mestih dežele. Policijski transport je krčil promet, ker je bila zaloga goriva pila. Zasebna podjetja, železnice in vodni promet so imeli dnevno večmilijonsko izgubo.

Vrhu tega pa so se bližale volitve v skupščino. Sleherni dan stavke je bil v prid ljudstvu, predvsem aržantejskemu delavstvu, katerega moč je rasla, z njo pa se je utrjevala Ljudska fronta, iz dneva v dan je rastle ugled komunistov. Treba je bilo rešiti položaj, dokler ne bi bilo prepozno. Treba je bilo čimprej izbiti iz rok Ljudske fronte tako važno ugodnost, kakor je ta nesrečna razsodba proti Popfu in Anejru.

Štirinajstega aprila je prezident republike na ponovno zahtevo Zveze industrijecev in veletrgovcev sklical dve tajni seji.

Zjutraj petnajstega aprila se je vršila tretja, silno burna seja. Trajala je od desetih zjutraj do poldvanajstih.

Istega dne, okrog dveh popoldne, je predsednik vrhovnega sodišča poklical k sebi odvetnika Kornelija Edufa in mu sporočil, da je po zrelem preudarku prišel do sklepa, da so dodatni dokumenti, ki jih je predložil spoštovani kolega pri drugi apelaciji, vsekakor vredni upoštevanja. Zato je sklenil predlagati sodniku Teku Ursusu revizijo procesa z novim zborom porotnikov, prejšnjo razsodbo pa razveljavlja.

Spoštovani kolega naj to odločbo sporoči Centralnemu stavkovnemu komiteju.

Kornelij se je zahvalil predsedniku vrhovnega sodišča za čast in zaupanje, vendar pa je izjavil, da obžaluje, da ne more nikomur sporočiti tako važnega sklepa tako visoke sodne instance, ki je posebej aržantejskega pravosodja, ker ni za to pooblaščen.

Tedaj je gospod predsednik vrhovnega sodišča, ki ga je zadela skoraj kap od ponižanja, povabil k sebi predsednika Centralnega stavkovnega komiteja. Ta pa je bil zaposlen. Namesto njega je prišel predsednikov namestnik, mršav ključavničar z veselimi porednimi očmi. Predsednik vrhovnega sodišča mu je sporočil svoj sklep in vprašal, kaj misli v zvezi s tem ukreniti. Centralni stavkovni komitej. Ključavničar je imel pripravljen odgovor:

— Centralni komitej bo še danes pripravil po-

sebni vlak za dostavo sklepa predsednika vrhovnega sodišča v mesto Bakbuk in prevoz vseh oseb z novinarji vred, ki imajo pravico prisostvovati pri reviziji procesa zoper Popfa in Anejra. Dokler bo trajal novi proces, bo obratovala brzojavna proga, ki spaja Bakbuk z Mestom velikih žab.

— Je to vse? — je vprašal predsednik vrhovnega sodišča in skušal prikriti svojo veliko nejevoljo in razočaranje.

— Za zdaj vse, — je odgovoril namestnik predsednika Centralnega stavkovnega komiteja.

— Mi ne maramo in tudi nimamo pravice diktirati sodišču svoje zahteve. Da se pa izognemo kakršnim koli naključjem, bo stavka trajala, dokler ne bosta Popf in Anejro spoznana za nedolžna in vrnjena svojima družinama. Zamislite se, ekscelenca, čeprav samo za trenutek, v položaj delavstva, — je pojasnjeval s prostodušnim nasmeškom, ki ga ni mogoče opisati, — pa boste uvideli, da Stavkovni komitej ne more drugače ravnati.

Zjutraj šestnajstega aprila je Kornelij Eduf prispel s posebnim vlakom v Bakbuk.

Magaraf in vdova Gargo pa sta se odpeljala skupaj s pooblaščenec vrhovne prokurature v osebnem avtomobilu že prejšnji večer v mesto Lomm. Centralni stavkovni komitej je izročil Tomazu Magarafu poverilnico, v kateri je bilo ukazano, da morajo vse bencinske zaloge na poti iz Mesta velikih žab do mesta Lomma neovirano in takoj preskrbeti z gorivom njegov avto.

Zvečer šestnajstega aprila so prispeli v Lomm in povzročili v zakotnem mestu velik preplah, ko so se ustavili pred hišo, kjer je stanoval krajevni prokuror. Vzlic pozni uri in veliki utrujenosti potnikov se je prestolnični avto dvajset minut pozneje odpeljal dalje. Zdaj sta se pridružila še dva potnika: lommski prokuror, ki je bil sila presenečen spričo naloga, ki ga je prejel, in krajevni zapriseženi stenograf. Zadaj pa je enakomerno brnel motor avta policijskega načelnika.

Oba avta sta se ustavila pred železnimi vrati Vzornega zdraviliškega zavetišča. Ni jim bilo treba dolgo trkati. Vedno isti čuvaj z neprijaznim obrazom je odprl vrata in peljal prišlece k direktorjevi hiši. Policijski načelnik je pustil enega policaja pri vratih.

Bilo je po devetih in na prostranem ozemlju zavetišča je vladala tišina.

Gospod Vanderhunt je z obrazom, ki je izražal brezmejno začudenje, šel naproti nepričakovanim gostom. Prepoznal je gospo Gargó, se ji vljudno priklonil in jo vprašal, kako se počuti. Gospa Gargo mu ni nič odgovorila. Ošinila ga je samo s pogledom, ki je bil poln žalosti in ogorčenja, toda na direktorja zavetišča ni to nič vplivalo.

Magarafa ni prepoznal in je gledal nanj kakor na popolnoma neznanega človeka.

— S čim vam morem ustreči? — je vprašal gospod Vanderhunt.

— Imam nalogo takoj pregledati stanje vašega zavetišča, — je odgovoril pooblaščenec vrhovne prokurature in predložil nalogo.

— Zelo sem začuden, a nimam nič proti temu, — je skomizgnil z rameni gospod Vanderhunt. — Gotovo ste utrujeni? Predlagal bi vam, da se umijete, povečerjate in si odpočijete od poti, — in pritisnil je na gumb.

— Hvala, ni treba, da se nadlegujete, — je rekel pooblaščenec vrhovne prokurature, — ničesar ne potrebujemo. Jaz bi rad takoj začel s pregledovanjem.

— Kakor želite, — je pritrdil gospod Vanderhunt in poslal razaj služabnika, ki je prišel na klic zvonca. — Kje bi začeli? Morda pri skupnih spalnicah, da ne bi potem motili otrok? Zdaj bržčas še niso zaspali.

In šli so po vzornem drevoredu, ki so ga obroblyale nizke, sveže prepleskane klopiče, k Magarafu znanemu pošlopju, kjer so ležale spalnice

za gojence. Na čistih posteljicah so spali pokriti z izvrstnimi, dragimi odejicami otroci v starosti od treh do petih let.

Gospod Vanderhunt je gledal na svoje goste, ki jih je semkaj pripeljal, z žalostnim očitanjem in neprestano svareče polagal prst na ustne:

— Za božjo voljo, ne vznemirjajte naših ne-bogljencev! Glejte, že spijo!

In resnično, od spanja zardeli, siti otročiči so spali z zdravim otroškim spanjem.

Brezmejno začudenje in razočaranje, ki je odsevalo na Magarafovem obrazu, je bržčas zbudilo škodoželjno zadoščenje v gospodu Vanderhuntu, toda na zunaj tega ni pokazal.

Po prstih hodeč, da ne bi ropotal, so obšli vse spalnice in povsod so našli isto mirno in ganljivo sliko.

Služabnik je odprl pred njimi okroglo, mračno poslopje, ki je bilo podobno jahalnici. Tam, kjer se je še nedavno raztezal temni dvojni jekleni tekoči trak, so se njihovim očem pokazali v luči električne svetilke, viseče visoko pod kupolo, deske, opeka, sodi s cementom, kakih petnajst nadomestnih klopič, vedra, polomljen prahoses.

Na ribniku so prišleci zagledali v mirni in mehki luči ščipa nekaj velikih čolnov na vesla, ki so bili opremljeni za vožnjo otrok. Na betonskem pomolu, kjer je Magaraf mislil, da bo našel žleb s torpedi, je stal lep, čipkast paviljon. V daljavi se je dvigala po svežem lesu dišeča gradnja — kopalnica za sodelavce zavetišča. Model križarke je izgubil.

— Poznate li tega gospoda? — se je obrnil pooblaščenec vrhovne prokurature k Vanderhuntu in pokazal na Magarafa.

— Če me spomin ne vara, — je to gospod Tomazo Magaraf? — je spoštljivo odgovoril gospod Vanderhunt z lahkim poklonom. — Z zanimanjem sem zasledoval njegov nenavadni sodni proces in sem videl najmanj sto njegovih portretov v časopisih in revijah. Se morda motim? Je li to res gospod Magaraf? Zelo me veseli, gospod Magaraf!

— Osebno pa nista bila v stiku?

— Nisem imel časti.

— Dovolite! — je vzrožil Magaraf. — Še petega marca.

— Gospod Magaraf, prosim vas! — ga je ustavil pooblaščenec vrhovne prokurature in se znova obrnil k hladnokrvnemu direktorju zavetišča: — A s to žensko?

— Z gospo Gargo? Z gospo Gargo sem imel čast seznaniti se v prav žalostnih okoliščinah: name je padla žalostna dolžnost, da sem jo peljal na grob njenega očarljivega sina.

— Ali nas lahko peljete k tistemu grobu? — je poizvedoval pooblaščenec vrhovne prokurature in vprašujoče gledal Vanderhunta.

Pričakoval je, da bo zasledil na njegovem obrazu vsaj senco nemira, toda gospod direktor je ostal docela miren.

— Prosim, — je rekel in v nekaj minutah so prišli na trato, sredi katere se je dvigala nagrobna gomila, posajena s cvetjem.

— Recite, prosim, da prineso dve lopati, — je rekel pooblaščenec vrhovne prokurature.

Ni treba, da bi opisovali mučni prizor, kako so odkopavali grob, kako je lopata zamolklo udarila na deloma strohneli les male krste. Naj še omenimo, da so proti pričakovanju Magarafa in pooblaščenca vrhovne prokurature zares odkrili malo krsto, v krsti pa strohnelo truplo petletnega otroka. Vdova Gargo ne bi bila prenesla tega pogleda. Magaraf jo je pravočasno odpeljal v stran. To je obvarovalo nesrečno žensko omedlevice, morda celo težkega živčnega pretresa, a gospoda Alfreda Vanderhunta — ječe:

Ko je vdova Gargo v začetku januarja zapustila skoraj brez uma Vzorno zdraviliško zavetišče, je gospod Vanderhunt poklical k sebi doktorja Sima Midruba. Nekaj časa se je ukvarjal z mislijo, da bi dal zaslužno plačilo »temu idiotu« — direktorju bakbuškega zavetišča, — ki mu je potaknil skupaj s pravimi sirotami tega prekletega Pedra Garga.

Ko si je s tem olajšal srce, je direktor Vzornega zavetišča prosil doktorja Midruba, naj za vsako ceno dobi kje petletnega mrliča, ki bo lahko izpolnil prazno mesto pod grobom, ki ga je gospa Gargo pred pol ure obilivala z bridkimi solzami. Nastal je majhen spor. Doktor Midrub se ni strinjal. Vanderhuntov predlog je imel za prazne marnje. Potem pa se je vdal, odbrzel na svojem maitem avtu in v dveh dneh se je vrnil iz nekega mesta, ki je bilo poldrugsto kilometrov daleč od Lomma in kjer je imel znanca med bolničnimi zdravniki, z malo krsto, ki je bila zavita v preprogo.

— Zlagal sem se, da moram osvežiti svoje znanje iz anatomije, — je hladno povedal zahvaljujočemu se Vanderhuntu. — Da po pravici povem, je bil to precej zoprni in poniževalen razgovor.





# Najlepši svet

12

Šel je, ah, zares je šel! Toda šele mnogo pozneje se je spomnila na ta trenutek, ko ji je dih zastal. Kri ji je bila v sencih ko s kladivom in ni vedela, če so to samo ti udarci ali oni drugi, ki jih je slišala za seboj?

Bili so njegovi koraki. Utihnili so, ko se je ustavila. Tik za seboj je zaslišala poslednjo stopnjo težkega škornja. V pričakovanju prihodnjih reči in v negotovosti svojega početja je stisnila glavo med ramena. Da, tako so se vedli vaški snubci; kolikokrat je videla Ana parčke v takšni držbi to jo je dražilo in jezilo, zakaj ni marala biti večna gledalka v mikavnem gledališču življenja.

»Vi ste tudi Bilanskova?« jo je vprašal s šepetom.

Kakor da se ni nič zgodilo, si je prizadevala, da bi vtaknila ključ v visečo žabico, toda roke so se ji tresle in poskus se ji ni posrečil.

Prikimala je.

»Prišel bom večkrat sem, hočete?«

Ključ je spodrsnil po ključavnici, toda ni rekla, hoče li ali ne.

»Vsaj pogledite me, da me boste poznali.«

Ustrelila je nanj s pogledom, v tem pa se ji je posrečilo odpreti ključavnico. Istočasno je na dvorišču nekdo zakašljal. Odskočila sta narazen. Jaruš je šele zdaj snel kučmo, udaril s petami po vojaško in rekel glasno, kakor da sta se pravkar srečala:

»Dobro jutro, gospodična Bilanskova, imam srečo na vse zgodaj.«

Toda brž ko je Ana zaslišala očetov kašelj, je izginila v kaščo. Obdala se je s temo, da bi boljše videla dogodke, ki so pravkar minili. V mislih je iskala podrobnosti, ki so ji uhajale v nagli zaporednosti nenadnega dogodka. Toda preko vseh prijetnih občutkov, ki jih je zbudil v njej Jaruš, jo je vznemirjal strah pred gospodom očetom.

In tudi ta večer, ko preživlja nad šivanjem spet in spet tisto kratko minuto izpreminjajočih se občutkov, mora misliti na očeta, na njegovo zlovesčje zakašljanje, na njegovo črno senco. Ali jo je videl oče v njeni sreči ali je ni videl? Ji bo v pomoč ali ji bo branil? Bil bi v zmoti! Zdrava Anina sebičnost je bila na straži, porajal se je odpor.

»Hočem, kar je moj!«

Igla je bojevito švigala, goste obrvi so se širile nad črnimi očmi, okroglimi, iskrenimi se očmi rodu Bilanskih.

Pri gospodu očetu so te oči bodle s črnimi bliski izpod belih obrvi. Okrogle ptičje šarenice so ga delale še bolj podobnega gorskemu orlu. Toda tudi Ana je znala švigati z očmi, če jo je kdo razdražil; sicer se je njena borbenost pritajila v zenicah, podobnih razbeljenima ogljema. Enake podobe so bile Marijine in Lenkine oči; vsak je po očeh uganil njun rod in vendar, kolikšna razlika je bila med njima in ostalimi. Mirno, toplo sijanje Marijinih oči je bilo pri Lenki izpremenjeno v hladni sij kristalov; in v njeni beločnici je odsevala njihova črna prozornost, slabokrvni kolobarji pod očmi so prehajali v temno modrino in dolge, goste mikavne sušične obrvi so se črno lesketale.

Bridkost in neutešeno hrepenenje sta Lenko neprestano slabili; delo ji je padalo iz rok. Lenka ni bila ne spretna ne vztrajna pri telesnem delu. Kmalu se je utrudila in povešala glavo.

Ni se mogla sprijazniti z misljo, da bi se morale v mlino končati vse njene želje in nade. Neprestano je premišljala, kakšno pot bi ubrala; ho-

dila je po mlinu kakor tigrinja v kletki. Na vseh straneh pa je zadela na trdne mreže.

Ko so minile počitnice, je prosila mater, da bi jo pustila v Prago študirat.

Mati jo je pobožala, a le vzdihnila:

»Anton gre na vojsko, draga deklica, njegove roke bodo manjkale, in potem, ali si že pozabila?«

To je zadostovalo. Lenka je nosila v sebi kot morilni nož spomin na sramoto, katero ji je prizadel oče na koncu šolskega leta. Kadar koli se je dotaknila tega spomina, jo je rana zabolela in vedno znova je zakipel v njej odpor.

»Kaj pa, če bi vendar šla, mama?« je zašepetala in zablisкала z očmi.

»Bog varuj, otrok. A ne glej tako, kar strah me je, kako si mu podobna. Stara sem, bolna, vsaj mené se usmili in dokler sem tu, ničesar ne ukreni.«

Lenka je zaškrpala z zobmi. Vedno on, vedno oče! Stal je na straži pred vrati življenja, za katerimi je Lenka slutila toliko lepote!

»Mama, ko bi vas ne bilo!«

Glas ji je zvenel grozeče.

»Molči, otrok, molči! Nekaj si bomo izmislili.«

Danes je Lenka zvedela, česa sta se domislili mati in Marija. Marija bo hodila na šivanje h gosposki učiteljici. Omenili sta to očetu; samo zobe je pokazal ko hud pes, morda ne bo nasprotoval. Lenka pa se bo pri tem učila skrivaj petja (to je bil Marijin domislek), tudi nemško se nauči, je obljubil gospod učitelj, in drugih predmetov. In mlinarica je vse to odobrila, samo da bi ustregla svoji ljubi Lenčki.

Lenka je začela prebavljati te obljube. A go-dilo se ji je kakor lačnemu, ki si teši glad z žvečenjem lesa. Neprestano je glodal v njej odpor proti očetu; oče ni bil zgolj vtelešenje nasilja, ampak tudi o sovraženega suženjstva v hiši, bil je kletka, ki je zapirala njen polet, in vrhu tega še posmeh, ki je moril njeno navdušenje. Skratka: satan. In k temu človeku je bila priklenjena z vezmi in dolžnostmi otroka, temu človeku je bila podobna, po njem je podedovala težko premaganje in vedno znova poganjajoče lastnosti in kdo ve, če ne gloda v njenem telesu prtajena bolezen po njem, bolezen, ki jo neusmiljeno žene h grobu!

»Mar nisem drug človek, nego je on, samostojen, nov? Ali sem samo njegovo nadaljevanje? Izprememba, s katero priroda večno ohranja njegovo bitje? Ne! Ne! Bom drugačen človek, to bom dokazala! Iztrgam se iz tega kroga, drugje in drugače bom začela!«

Tako se je branila.

V kuhinji je bilo tiho, samo ura je tiktakala, a v štedilniku je zapresketalo suho poleno, ko je mlinarica podtaknila.

»Ste ko zaklete. Pri nas zares ni veselje, je zagodrnjala.

Iz veže so se oglasili drsajoči koraki.

»Vsaj da je ta babnica Kaftanka že tu, tako tesno jo človeku!«

Kaftanka se je privlekla. Prevračala je latvico na mizi, da bi bilo vse pripravljeno za skubljenje, in pripovedovala mlinarici dnevne novice.

Ana je vstala od dela, sovražno pogledala na babico in rekla:

»Mamica, dobro bi bilo, da bi vas Kaftanka namazala, preden se ženske zbero.«

»Prav imaš, dekle. Še črhnila ne bi bila o tem. Bolečine pa take, da ne morem spati.«

Ana je že razgrnila pernico po tleh. Marija pa je prinesla kafro in mast, to je bila njena skrb. Zapahnila so vrata, mlinarica je slekla janko, odgnila srajco in legla na pernico. Kaftanka ji je po-

kleknila za glavo, raztrla mast s kafro na dlaneh in ji začela drgniti boleči hrbet.

Mlinarica je zdravila pozimi vse bolezni, zakaj poleti ni mogla misliti na to spricho mnogega dela. Kaftanka je svoje delo zabelila z razlaganjem:

»Uganite, gospa mama, kdo me je poklical! Ne boste uganili, pa če bi do smrti ugibali. Sama gospa majorka! Takšna gospa, bolj učena ko doktor, kadar pa jo božiček obiše z boleznijo, se vendar spomni babice Kaftanke. Ima tudi nekakšno revmo, jaz pa pravim, da ga ni nad drgnjenjem s kafro. Takoj me je peljala v sobo, potem tja, kjer spi, a verujte mi, gospa mama, čeprav sem stara ženska, sem se ustrašila tistih nagih podob, vse stene so jih polne. Samo vsaka deseta je oblečena. To vam je današnji svet, takšen je svet. Sredi mednje pa so obesili devico Marijo z Jezuškom, sredi venca, tako lepo, da bi bilo nekaj za babico, pravim, domov bi jo vzela. Ta se mi je smejala, da tega ne razumem. Če tega ne razumem, pa drugo razumem, sem si mislila. Potlej pa je vprašala, gospa mama, če sta v mlinu še oni dve starodavni podobici. Glejte jo, zakaj bi ne bili, gospod oče ju ceni kakor oko v glavi. Pa če bi ju prodal.«

Kaftanka je preudarjeno umolknila, toda gospa mama je samo stokala pod prijemi njenih dlani.

»Nekoliko še po desni lopatici, Kaftanka. Tega pa, veste, ne proda, tudi v tem je kakor v vsem. Trmoglav, da je strah!«

Kaftanka je že vedela, kar je hotela vedeti. O slikah je poznala vso zgodbo, ki je šla nešteto-krat od ust do ust. Kako ju je gospod oče kupil nekoč na dražbi v gradu, ko je prav tisto noč dobil pri igri na kartah. Kako da sta bili marsikomu všeč, ker ju je mlinarica v njegovi odsotnosti kazala obiskovalcem. Marsikdo je poznal tisti gosposki krst na prvem platnu, svatbo na drugem. Gledalcem je bila najbolj všeč babnica, ki je na krstni sliki z izrazito pretkanim in zaničljivim nasmehom prižigala svečo za svečo. Babica je vedela, da je gospod župnik rekel o njej:

»Čela babica Kaftanova pred tridesetimi leti!«

Gospod učitelj pa je rekel:

»Mozartova serenada!«

A škvorski gospod doktor:

»No da, vidi se ji, da ve: nisem tu zadnje kolo!«

Vse te izreke je vsakomur ponovila, tudi gospe majorki, ki si je prišla ogledat slike, ko je zvedela o njiju. Toda ni jih kupila ne ona, ne stari- nar, ki je prišel zaradi slik celo iz Prage.

»Naj visita«, je rekel mlinar.

Njegova beseda pa je bila zakon.

Tudi to je vedela babica. Kako bi tega ne vedela ženska, ki je pomagala na svet vsemu mlademu vaškemu pokolenju?

Toda skubilje so prihajale, gospa mama se je stokaje dvignila in ko jo je babica otrla z brisačo, se je oblekla, odkravljala in sedla k skubljenju. Pospravili so pernico, odpahnilo zapah in v sobo so prihajale žene in dekleta rdeče od mraza. V kratkem sobile tu vse. Tudi mlinska dekleta so pustila vreče in prisledla k skubljenju. Gospa mama je pristavila vodo za čaj in govorjenje je šlo dalje ko mačje predenje.

Kaftanka ni izpustila iz misli majorki in si ni mogla kaj, da se ne bi pohvalila tudi vpricho žensk s svojim novim znanjem.

»Kaj pa počne njen študent?« so vprašala dekleta.



# film

## Poljski filmu po vojni

Poljska filmska proizvodnja se je pričela razvijati šele pred vojno; izdelali so le nekaj umetniških filmov. Za časa okupacije pa je filmska proizvodnja bila uničena. V želji, da udujšijo kulturo poljskega naroda, so Nemci prepovedali igrati poljske filme; dovolili so samo nemške propagandne filme, ki so jih pa Poljaki bolj kotirali.

Obnova poljske kinematografije je po osvoboditvi zadela na velike ovire. Ateljeji za snemanje so bili porušeni, zgradbe uničene, aparature pokrađene.

Poljski filmski delavci so morali po vojni začeti znova. Pričeli so zbirati dele porušene filmske tehnike in vzgajali nove filmske strokovnjake.

Konec leta 1945. so ustanovili podjetje «Poljski film» s sedežem v Varšavi. Začeli so izdelovati kratke dokumentarne filme. Polagoma pa so obogatili na izkušnjah in izdelovali vedno več prosvetnih, kulturnih in vzgojnih filmov, katerih kakovost se vidno boljša. Za leta 1946. je Poljska na filmskem festivalu v Kanu dosegla precejšen uspeh s svojim dokumentarnim filmom «Vjelčica», ki je bil nagrajen s prvo državno nagrado.

Med najboljše dokumentarne poljske filme spadajo poleg «Vjelčice» še naslednji filmi: «Naše zapadne dežele», film, ki govori o preteklosti in sedanjosti prastarih poljskih dežel, nato «Chopinov recital» glasbeni film, v kateri nastopa poljski pianist Slompka ter «Varšavska povorka», v kateri je prikazana tragedija in prepoved Varšave.

V letu 1946. je Poljska snemala svoj prvi celovečerni film. Snov za ta film je vzeta iz časov najhujšega trpljenja Varšave: prikazuje borbo poljskega naroda z osvajalcem. Film je zgrajen v obliki reportaže iz kratkih scen na varšavskih ulicah, na vozilih in v zakloniščih, kjer so se zbirali člani tajne poljske partizanske akcije. Film ima naslov «Prepovedane pesmi».

V letu 1947. je Poljska pričela snemati štiri umetniške

filme. Prvi se imenuje «Borbeno ulica»; režiral ga je Aleksander Ford; film obravnava vprašanje odnosov med Poljaki in Zidi za časa okupacije. Drugi film «Pismo iz Osvjencima» prikazuje na umetniški način hinavstvo v koncentracijskem taborišču. Nosilci glavnih vlog v tem filmu so Poljakinja, Rusinja, Jugoslovanka in Francozinja. Filme je režirala Wanda Jakubowska, ki je preživela nekaj let v ženskem koncentracijskem taborišču v Osvencimu.

Film «Zlata polja» v režiji E. Cekalskega je posvečen borbi za obnovo Poljske. Snov za film je vzeta s področja elektrifikacije vasi. Glavna oseba je podeželski učitelj, ki se energično zavzema za elektrifikacijo vasi.

Četrtil film «Bronasto srce», ki ga je režiral Urbanovski, nam prikazuje borbo proti okupatorju v Sleziji, kjer so se livarji in rudarji zmenili, da bodo sabotirali nemški promet in vojno proizvodnjo in nato prešli k odkriti borbi s puško v roki. Scenarij za ta film je napisal znan poljski pisatelj Gustav Morcinek.

Nemška filmska proizvodnja si je zagotovila pravice na vse romane znanega danskega pisca M. Andersena Noejeja. Prvi film bodo snemali po romanu Pele Osvajalec.

Charlie Chaplin pripravlja nov film, v katerem bo ponovno nastopil v svoji tradicionalni maski potepuha. V tem filmu bo pokazal usodo enega številnih izgnancev, ki so po vojni ostali brez domovine in vidijo v Ameriki obljubljeno deželo; ko pa pridejo tja, se globoko razočarajo.

Sovjetski filmski umetniki snemajo v mestu Orlovu film, o življenju in delu ruskega klasika Turgenjeva.

Komite za cenzuro v Memfisu (ZDA) je prepovedal film «Karlej», ker prikazuje, kako se črnsko dete igra z belim.

# TORTILSKOL predmestje

JOHN STEINBECK

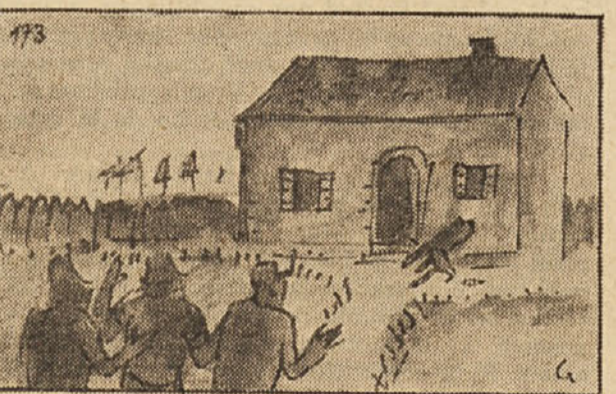
Ilustrira B. GROM



169. Dannyjevi prijatelji so bili s svojim enoličnim življenjem kar zadovoljni. Dannyju pa se je stožilo po nekdanji svobodi. Z dnem, ko se je z dediščino povzpел na višjo socialno stopnjo, je minulo zanj vse prijetno. 170. Prijatelji so mislili, da je bolan in so mu hoteli pomagati; njemu pa je manjkala prostost in nekega dne je kar izginil. Vsi so bili prepričani, da se je zaljubil in se nekaj dni niso zanj mnogo menili; ko pa se po enem tednu še ni prikazal, so ga šli iskat v gozd. Toda iskali so ga zaman.



171. Zvečer so našli hišo odprto in izpropano. Tedaj je vzkliknil Pablo: »To je napravil Danny! Gotovo se mu je zmešalo, zdaj pa bega po gozdu kot divja zver.« Najti ga moramo, so dejali prijatelji. Opustili so brezdelje in začeli iskati Dannyja. Našli ga niso, pač pa so slišali, da je nekje kradel, nekoga udaril in da poje z zaprtimi očmi in da je ves drugačen kot sicer. 172. Ribiči so povedali, da je prišel na pomol in se hotel z vsemi pretepati. Nekdo pa ga je udaril z veslom po glavi, nakar je začel razbijati šipe. Razgrajal je, dokler ga ni prijel stražnik in odpeljal v zapor.



173. Utrujeni so se tovariši vrnili domov in ugotovili, da jim je izginila vreča s krompirjem. »Dan. je znorel«, je vpil Pilon. »Nevarno je, da se mu pripeti nesreča.« Tedaj so tovariši sklenili, da ga počakajo pri Torelliju, kamor bo gotovo prišel. »Moramo ga rešiti« so zatrjevali. 174. Torelli pa jih ni pustil v hišo, pač pa jim je ves ogorčen povedal, da jih je Danny okradel in ozmerjal. Ker je Torelli samo slabo govoril o Dannyju, so bili tovariši močno užaljeni in so se vrnili domov.

# Radio

od 16.5.1948. do 22.5.1948. Slovenska poročila vsak dan ob 7.45, 12.45 in 23.15.

**Nedelja:** 9.30 Kmetijska odadaja. 13.00 Glasba po želji. 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. 19.15 Slovenske popevke. 20.10 Beethoven: Pomladanska sonata, Izvajata Trošt Anton in Uroš Prevoršek - (prenos iz Ljubljane). 21.00 Vesela ura.

**Ponedeljek:** 12.10 Iz čeških in ruskih filmov. 18.15 Rimski Korsakov: Seherazada. 19.00 Slovensčina za Slovence. 20.10 Slovenske narodne pojeje «Fantje in Krasa». 21.15 Simfonični koncert slovenske filharmonije - solist A. Cappone. Dirigent Bogomir Leskovic (Lb) (vmes glasbeno predavanje).

**Torek:** 12.10 Priljubljene melodije slovanskih narodov. 13.30 Arije in dueti iz oper. 20.00 Pevski koncert baritonista Pertota Dušana. 21.00 Slušna igra. **Sreda:** 13.00 Glasba po želji. 20.00 Bosanske narodne pesmi.

Poje Kozem Rožica. 20.45 Bliss Artur: Koncert za klavir in orkester. 22.30 Fantje na vasi (Lb).

**Četrtek:** 12.10 Pesmi jugoslovanskih narodov. 13.30 Skladbe Novaka in Janačka. 18.00 Zena in njen svet. 18.30 Violinski koncert. 19.00 Slovensčina za Slovence. 20.45 Pesmi za glas in klavir. 21.00 Radijski oder. 22.30 Zabavni orkester (Lb).

**Petek:** 12.10 Ruske in bolgarske melodije. 13.00 Glasba po želji. 20.00 Pojeje «Fantje na vasi». 21.00 Portreti velikih skladateljev: Claude Debussy. 22.30 Koncert pianistke Zofije Deželiceve (Lb).

**Sobota:** 13.40 Partizanske pesmi. 18.45 Cesar Frank: Simfonične variacije. 20.00 Koroške pesmi pojeje «Fantje na vasi». 21.30 Slovenske narodne. Pojeja Dana Ročnikova in Roman Petrovičič. Na harmoniko spremlja Avgust Stankó (Lb). 22.00 Iz opernega sveta.

# ŠAH

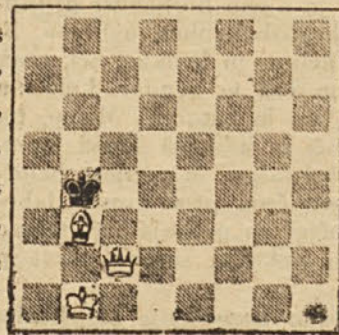
## BOTVINNIK

je že postal svetovni prvak

Obe partiji iz XX. kola sta bili prekinjeni; v nadaljevanju je Botvinnik dobil proti Keresu, Reshevski proti Euweju. Botvinnik je dobil tudi prekinjeno partijo z Reshevskim iz XIX. kola. Z dvajsetim kolom se je zaključil predzadnji krog turnirja. Se pet kol - vsak igralec igra še štiri partije - in turnir bo končan. Botvinniku, ki je do tu nabral že 12 točk, zadostuje še ena sama točka, da ga nihče več ne dohiti; Reshevski in Smislov sta imela namreč po XX. kolu seštev 8 in pol točke. V XXI. kolu je Keres spet premagal Euweja, Smislov in Reshevski sta pa po dvakratni prekinitvi remizirala. V XXII. kolu pa se je vprašanje prvega mesta definitivno rešilo: Botvinnik je kar kmalu z Euwejem remiziral in s tem dosegel potrebno število točk, da ga noben tekmovalac niti teoretično ne more več dohiteti. Vrhovni sodnik dr. Vidmar je že razglasil ta izid. Sedaj gre borba le še za drugo mesto.

V Budimpešti igrajo mednarodni turnir, ki je precej močno zaseden. Poleg madžarskih mojstrov in jugoslovancev dr. Tej

tunovica, Gligorič in Tomoviča, je na turnirju še Francoz Tartakower, Steiner (Avstrija), Pachman in Foitys (CSR), Wood (Anglija) in Radulescu (Romunija). V prvih petih krogih je Gligorič trikrat zmagal (Radulescu, Henkoe, Foester), enkrat izgubil (Bakony in enkrat remiziral (Steiner); s 3 1/2 točkami je vodil skupno z Barco.



Problem za vsakega Prinašamo še naslednji preprosti problem. Beli: Kb1, Dc2, Lb3 (3 figure), Črni: Kb4 (1 figuro). **Diagram 2** Mat v 3 potezah. Pozicija je sicer enostavna aji je ravna zaključna slika dokaj skrita. Če bi beli kralj stal na b2, bela dama pa na b6, bi bil črni mat, dokler se to ne vidi bi težko prišli do rešitve. 1. Kb1 Kb2, ... Črni kralj ima samo dve potezi. Na a5 in na b5 lahko stopi. 1. ... Kb4-b5, 2. Dc2-c7, Kb5-a6, 3. Lb3-c4 mat, oziroma 2. ... Kb5-b4, 3. Dc7-b6 mat. Druga pot je: 1. Kb1-b2, Kb4-a5, 2. Dc2-c6, Ka5-b4, 3. Dc6-b5, mat. Kakor je problem preprost, je vsebina dovolj zanimiva.

Ing. Sikosek Boris



# ŠPORT

## Hajduk : Vardar 12 : 1

Kmalu potem, ko si je v italijanskem prvenstvu Torino eprivoščila zmago 10:0, je tudi Hajduk v tekmovalju za jugoslovansko prvenstvo pokazal, da je sposoben marsičesa. V tekmi, ki jo je odigral v četrtak s škopskim Vardarjem, je zmagal z 12:1, kar je doslej najvišji poraz v 1. zvezni ligi.

### Lestvica

Dinamo	17	13	1	3	51	19	27
Hajduk	16	10	2	4	36	13	22
Partizan	16	8	4	4	36	21	20
Lokomotiva	17	6	5	6	20	18	17
Crvena zvezda	15	5	6	4	23	18	16
Metalc	17	3	8	6	14	23	14
Lj. Ponziane	14	4	4	6	16	32	12
Vardar	17	4	4	9	20	38	12
Spartak	16	5	1	10	18	33	11
Sarajevo	17	2	7	8	18	35	11

## Beograd : Praga 1 : 0

To nedeljo se tekme za jugoslovansko nogometno prvenstvo niso odigrale, ker igra jugoslovansko sindikalno moštvo v Franciji, v Beogradu pa je bila tekma med reprezentancama Beograda in Prage. Na tej tekmi se je zbralo 25.000 ljudi. Edini gol je zabil beograjski igralec Mitić ter tako dosegel zmago za Beograd (1:0). — Ljubljanska Enotnost je igrala doma z Budimonošjo iz Titograda in izgubila z 2:0.

## Torino je že skoraj gotov prvak

V četrtak so odigrali 32. kolo italijanskega prvenstva. Triestina je imela za gosta Bologna in jo premagala z 1:0. Tržačani so igrali bolje kot kaže rezultat. Torino je v Milanu v igri z Inter tri minute pred koncem z edinim golom odločil tekmo v svojo korist (1:0), medtem ko je v Turinu z 2:1 Juventus upognila Milan. Ostali rezultati: Sampdoria - Roma 2:1, Salernitana - Pro Patria 5:0, Lucchese - Atalanta 1:1, Vicenza - Genoa 0:3, Alessandria - Bari 1:0, Modena - Napoli 1:0, Lazio - Livorno 4:1. Torino se ne ustavi.

V nedeljo ni bilo nekakih presenečenj. Torino je v lepi igri odpravil Atalanto s 4:0; Triestina je dosegla samo neodločen rezultat z Vicenzo (1:1), a enako se je zgodilo z njenimi nasledovalci: Lucchese - Juventus 2:2, Bologna - Modena 3:3. Ostali rezultati: Sampdoria - Salernitana 6:3, Roma - Napoli 1:0, Bari - Lazio 2:1, Alessandria - Fiorentina 1:0, Pro Patria - Inter 2:0, Livorno - Genoa 1:1, Milan je počival.

Po dosedanjih tekmah se že vidi, da ni več odprto vprašanje prvaka, temveč je vse hujša borba med zadnjimi za obstanek v 1. ligi. Pa tudi Milan na drugem mestu mogoče še ni povsem gotov.

## Zmaga jugoslovanskih nogometašev v Franciji

Jugoslovansko sindikalno moštvo, ki igra v Franciji, je v Lionu premagalo Poljake s 5:3, ostali rezultati: Dunaj - R. C. Hussein Dey 6:1, Francija - Belgija 4:4, Romunija - CSR 1:1.

V Angliji se je zaključilo nogometno prvenstvo. Prvak je postal Arsenal, v pokalnem tekmovalju pa je zmagal Manchester United.

## Nekaj dobrih lahkoatletskih rezultatov

V nedeljo je v Turinu Tadia vrgeel kladivo 52,46 m, Romeo je skočil ob palici 3,80 m, Albanese je tekel 110 m z zaprekami v 15,1 sek., v Trstu pa je Mule skočil 6,71 m.

Pri tekmovalju za lahkoatletsko prvenstvo italijanskih univerz so bili doseženi nekateri odlični rezultati. 100 m: Bassetti (Milan) 11,1, 400 m: Ercolessi (Urbino) 49,6; Zitelli (Trst) 51,2; 1500 m: Sioli (Mi-

lan) 4:17; 110 m z zaprekami: Albanese (Trst) 15,4; višina: Bernes (Trst) 1881, Marani (Rim) 180, (trije so skočili 175 in trije 170); kladivo: Roveri (Bologna) 45,64 m; troskok: Ghilardi (Bologna) 13,70 m; 4 krat 400: Pisa 3:30,8; 4 krat 100: Rim 44,7, Genova isti čas; prvenstvo si je osvojila Bologna z 201 točko pred Rimom s 190,5 točke.

V ženskih lahkoatletskih tekmah za prvenstvo društev so bili postavljeni v Milanu, Modeni in Genovi nekateri rezultati, ki so vredni omembe. Tako je na 100 m tekla Tagliaferri 12,2 sek. Bora pa 12,6; 800 m Tonani v 2:27,9; disk: Gabrie



DRAGO MITIĆ, JUGOSLOVANSKI TENIŠKI PRAK

39,14 m, Beccari 36,91; 200 m: Tagliaferri 26,9; višina: Bettinelli 145, Trebbi in Nalli 140; daljina: Zanuttigh 51,2, Cuoghi 505; skoraj 5 m je skočilo več tekmovalk.

## Jutri se prične v Zagrebu teniški dvoboj Jugoslavija : Italija



CUCCELLI, ITALIJANSKI TENIŠKI IGRALEC ST. 1.

Tekmovalje med Jugoslavijo in Italijo za Davisov pokal bo 14., 15. in 16. maja v Zagrebu. Italijo bodo zastopali Canapelle, Cuccelli, M. Del Bello in R. Del Belo. — V Bukarešti, kjer sta tekmovali Romunija in Francija, je prvi dan že vodila Romunija z 2:0 (mi smo prejšnji teden že javili, da je zmagala) a potem so vse tri preostale igre dobili Francozi in torej zmagali v razmerju 3:2.

Po srečanju z Italijo odpušljata Mitić in Palada na mednarodni turnir, ki bo od 19. do 20. maja v Parizu, potem pa na mednarodno prvenstvo Belgije, ki bo od 31. maja do 16. junija v Bruslju.

Razen Italije in Jugoslavije igrajo v drugem kolu še naslednje pari: Nizozemska-Portugalska, Norveška-Vel. Britanija, Madžarska-Francija, Švedska-Svica, CSR-Brzila, Belgija-Argentina, in Irška z zmagovalcem srečanja Egipt-Danska. Zreb je odločil precej nerodno, da bo prišlo v tretje kolo nekaj takih reprezentance, ki so gotovo slabše kot jugoslovanska, italijanska, francoska in madžarska, od katerih bo sta nujno dve izpadli v drugem kolu.

## Nabrežinci so igrali neodločeno v Umagu

Zdi se, da je moštvo Umaga podcenjevalo Nabrežince, tisto moštvo, ki se bori za ebti ali ne bitja v listi skupini klubov, ki se bore za prvo mesto na Tržaškem ozemlju. Nabrežinci so pa tudi sklenili, da bodo onemogočili vsako nasprotnikovo akcijo. In tako se je tekma res končala brez gola (0:0) kar je vsekakor uspeh za Nabrežino. Skedenj je premagal Pristaniške le z 2:1; pri tem so še Pristanišniki upropastili lepo priložnost, ko je njihov Kozlavič poslal prisojeno enajstmetrovko mimo gola; enega gola jim pa sodnik ni priznal. Sv. Ana je dobila tekmo z Montebellom z 2:0 brez igre (ni nam znan vzrok), ostale tekme so se končale takole: Costalunga-Tovarna strojev 3:2, Ponziana-Dreher 2:2, Piran-Milje 2:1, Magdalena-Rojan 2:1. Ta zadnja tekma se prav za prav ni končala, kajti sodnik jo je prekinil v 12. minuti drugega polčasa. Vzrok: že znane nepravilnosti, ki se dogajajo na naših igriščih, oziroma pri naših tekmah. Ni tukaj mesto za razpravljanje o vzrokih teh nepravilnosti in takega stanja. Razen ovir, ki jih dela našemu športu oblast, so gotovo v nemajhnini meri vzroki takih razmer pri nas samih: pri igralcih, pri sodnikih, pri občinstvu. Brez dvoma je zaželeno, da bi bili sodniki nezmojljivi, kar pa je še pri velikih sodnikih nemogoče. Toda igralec se mora zavedati, da je sodnik tisti, ki edini sme med igro odločati, možno je, da njegova odločitev ne bo čisto pravilna, zdela se bo mogoče celo

krivična, toda treba se je ukloniti. Priziv je možen po tekmi. Kajti če bi hoteli vse sodnikove odločitve osporavati kar na igrišču, tedaj bi se gotovo med 22 igralci vedno našel kdo, ki bi protestiral. Stvar ZDTV-a je seveda, da si preskrbi čim boljši sodniški kader, toda stvar igralcev pa je vzeti sodnikove odločitve na znanje brez protestov, da o drugih nešportnih izpadih sploh ne govorimo.

### Lestvica

Skedenj	24	15	6	3	81	29	36
Magdalena	25	14	8	3	54	28	36
Dreher	25	14	7	4	46	23	35
Sv. Ana	23	14	4	5	37	19	32
Izola	24	12	8	4	42	36	32
Piran	24	13	4	7	42	25	30
Aurora	24	13	4	7	37	38	30
Umag	25	8	8	8	30	35	25
Tov. strojev	23	7	7	9	23	31	21
Milje	24	8	4	12	38	44	20
Costalunga	25	8	3	14	37	51	19
Ponziana	24	7	4	13	43	40	18
Pristanišniki	24	6	5	13	21	40	17
Nabrežina	25	6	4	15	27	60	16
Montebello	24	4	4	16	28	54	12
Rojan	25	3	6	16	16	60	12

Naši balincarji na Krasu so razdeljeni v dve skupini: v zapadni (A) in v vzhodni (B). V prvi so balincarji iz Sv. Križa, Proseka, Nabrežine, Kontovela, Repna in Gabrovice, v drugi pa iz Bazovice, Opčin, Trebš in Konkonele. V prvi skupini se odlikujejo Križani, v drugi pa je še težko kaj reči. Križani,

Prosečani in Bazovci imajo po dvoje moštev, Openci pa celo tri.

V nedeljski tekmi za Košutov pokal na progi Barkovlje-Devin in nazaj, ki so jo prevozili dvakrat, je zmagal Bartol (Sv. Ivan) pred Piazzo in Pecchiarichem. Pokal si je osvojil športni klub Sv. Ivan.

Mednarodna kolesarska zveza je na svoji seji 8. aprila 1948 sprejela med svoje članstvo kolesarski odsek Zveze društev za telesno vzgojo.

## Jugoslovani zmagovalci dirke VARŠAVA - PRAGA - VARŠAVA

Dirka iz Varšave v Prago je bila razdeljena na pet etap. Kot poedinec je zmagal na tej progi Jugoslovian August Prosenik, ki je dosegel v prvi etapi tretje mesto, v drugi prvo, v tretji tretje, v četrti četrto in v peti tudi četrto. Od ostalih Jugoslovianov so na cilj v Pragi prispeli 8. Tot, 12. Pavlik, 16. Solman, 17. Varga, 21. Strain, 23. Celasnik, 40. Ješić. V ekipnem plasmalu je zmagala Poljska, 2. CSR II, 3. Jugoslavija, 4. Madžarska, 5. CSR I, 6. Poljska II, 7. Madžarska II, 8. Bolgarija, 9. Romunija.

Tudi v smeri Varšava - Praga (ta proga je bila daljša) je zmagal Jugoslovian: Aleksander Zorič. Drugi je bil Čeb, tretji Poljak. Jugoslovanski kolesarski šport je, kot kažejo ti uspehi, močno napredoval.

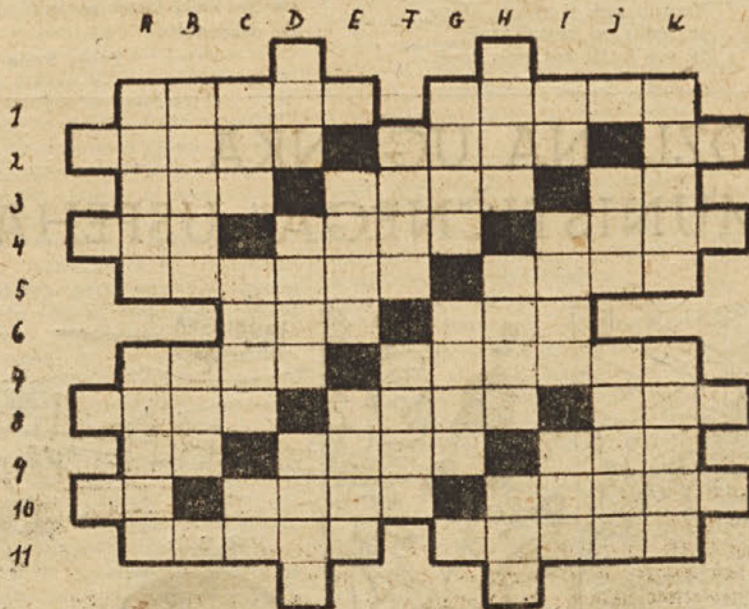
## Tesna zmaga Italije v plavalnem dvoboju z Avstrijo

Ceprav smo vneto iskali po italijanskih športnih časopisih poročil o plavalnem dvoboju med Italijo in Avstrijo v Turinu, se nam je do posrečilo le za drugi dan tekmovalja. Kakšni so bili rezultati prvega dne, nam ni znano. Dejstvo je, da so bili doseženi nekateri dobri rezultati, nekaj je pa tudi takih, da za Jugoslovane ne predstavljajo nikake resne težave.

V 400 m prosto je zmagal Malena s 5:13 pred Manetlijem (oba Italija). V 200 m prsno sta zasedli obe prvi Avstrijki Albert in Kofler s 3:18 in 3:24,5; Italijanska Scipioni je kot tretja z rezultatom 3:24,6 postavila italijanski rekord. Na 100 m hrbtno je postavil Koppelstatter s 1:09,2 nov avstrijski rekord, drugi je bil Italijan Massaria s 1:11,2, tretji Zwazl z 1:11,9. Dober čas je dosegla tudi Italijanka Calligaris z 1:13 na 400 m prosto; Avstrijka Davidovič je rabila 1:17,6. V štafeti 4 x 200 so postavili Italijani rezultat 9:24. Avstrijci pa 9:49,4. V vaterpolu je zmagala Italija z 9:7. Končni izid je 103 točke za Italijo in 102 za Avstrijo.

## ZA BISTRE GLAVE

### Križanka



Vodoravno: 1. zvezda repalica — žitno skladišče; 2. moško ime — žensko ime — del kolesa; 3. slika — vrsta cigaret — učenec; 4. žensko ime — število — vod jugoslovanske vojske; 5. moško ime — gorje v SSSR; 6. nemška reka — pesnitev; 7. drzen — lep; 8. ptica — ne nedolžen peketon; 9. vzklik; veselja tek bez dne; 10. istrn — vpije; 11. predlog — poljedelska priprava — gozdni bog

starih Grkov; 11. športnik — konjska oprema.

Navpično: A. velik kos lesa — dan v tednu; B. vihar — mesec; C. besen — gm — nesodobna kratka; D. fizikalna panoga — ptica — del hiše, E. nemško mesto — krvolčen; F. oseba iz grške mitologije — geometrični lik; G. pokrajina Jugoslavije — očet; H. pijača — kača — riba; I. ton — predel Slovenije — osebni zaimek množine; J. reka v Jugoslaviji — žensko ime; K. ptica — okrasje.

### Šifrirana anekdota

Ko je 1 2 3 4 5 6 7 Falconetu, 1 2 — 6 8 — 9 4 3 5 4 10 2 11 — 1 2 3 — 3 8 12 5 4 — Velikega, 13 4 5 2 13 4 — 1 4 12 4 5 2 9 4 — II. podelila 9 4 14 11 15 10 — «10 2 14 15 1 — 15 5 15 16 9 2», je ta dejal: «Ta 9 4 14 11 15 10 — 17 2 — 16 15 18 5 15 pristoja, 1 4 6 12 2 — 5 15 16 2 11 — 14 8 17, se 9, 4 — 3 15 16 14 12 5 8 19 6 7».

### Rešitev ugank št. 64

Križanka. Vodoravno: 1. Testa - sokol, 2. rak - slad - mi, 3. Rim - plet - meta, 4. Aron - selo, 5. Solun - kokos, 6. trot - bora, 7. Lika - Kola - krt, 8. na - Alah - duo, 9. anoda - ogenj. Navpično: A. Triestina, B. EAM - orkan, C. SK - aloz, D. Prut - ad, E. zaslon - klas, F. len - boz, G. osat - kolkoz, H. od - Sora, I. Meka - de, J. omelo - Kun, K. Lito - stroj.

Stevilčnica: Malta, elita, Itaka, jaket, Itaka, klima, Atila, Metlika.

### Izid žrebanja

I. KRAVANJA CIRIL, Jesenice, Delavska ul. 6  
II. SULIGOJ JOSIP, Bača pri Madreju, Sv. Lucija ob Soči  
III. LEBAN IVAN, Tolmin, Zalog 7

### Kupon št. 67

za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

Odgovorni urednik  
Jože Koren

Tiskala Zadrzna tiskarna v Trstu





## PAPIRNATA KRITIKA

Mnogo Tržačanov je obiskalo te dni zagrebški veleesejem. Videli so mnogo lepega in nič takega, kar sicer zapadnjaki poročajo o tem mestu in deželi, v kateri leži. Videli so stroje izdelane v »deželni terorja«, videli so marsikaj, česar celo v Trstu ne vidiš. Pa je bil med njimi tudi takšen, ki mu vse to ni bilo prav, takšen, ki je pričakoval, da bo tam tako, kot pišejo zapadni strokovnjaki. Iskal je, kje bi našel kaj kritiziranja vrednega. Iskal je in iskal. No končno je le našel! Na stroji so bili napisani: «Prosimo, ne otipavati!» «Aha», je pokazal družbi in tiho pripomnil: «Saj sem vedel, da bo tako; stroji so iz kartona; sama propaganja; zato piše, naj jih ne otipavamo!» Prijel pa stroja ni, kajti se je držal predpisa. Pa so ga drugi prijeli in

ugotovili, da je stroj iz prave kovine in da je le izjava tistega nezadovoljneža papirnata.

### Mihec in Jakec

Mihec: Zvedel sem, da je policija takoj aretirala štiri mladeniče, ki so ob proslavi 1. maja razobesili rdečo zastavo na zvoniku cerkve Sv. Jakoba.

Jakec: Kaj pa je s tistimi, ki so 15. aprila razobesili italijansko zastavo na rotovžu, tu gori nad nama?

Mihec: O teh na policiji ničesar ne vedo.

Jakec: Razumem, tu se ne mudi. In na vse zadnje bova midva kriva.

## PEPA

PIŠE

### JUCI

Draga Juca!  
Se nad Trstom je podnebje zadnje dni pooblačilo, štirideset dni, kot kaže, nas deževje bo motilo. Ta nesreča ni najhujša; druga stvar me vse bolj moti; in sicer: da svet še vedno po fašistični gre poti. Čudno! Hitler je že mrtev, Mussolini je obešen, njih idej neumnih ta svet pa še vedno ni odrešen! Le napri usesa, Juca, pa boš take pesmi čula, kot za dučejevih časov črna srajca jih je rjula. Policija te popevke prav z zanimanjem posluša in, če je prav dobre volje, se pomagati poskuša! Če pa kdo od SIAU-ja kakšno partizansko ureže, kot bi mignil zapleten je precej v policijske mreže. In če drugega dokaza zanj dobiti se ne more, pa se kak inšpektor spomni: «Ecco un infoibatore!»

Policija mesto čisti pač po direktivah tistih, ki jim nemški generali so naenkrat silno v čisljih. Taki generali stregli po življenju so Slovanu, po zapadnih pa načelih zdaj v Marshallovem so planu. Stvar, ki zadnje čase tukaj se izredno je razpasla, vojna je psihoza. Ta je neverjetno že narasla. Dobro poučeni krogi kar zastoj ti jo delijo in razširjajo novice, da lasje se ti ježijo. Po teh »zanesljivih« virih vsak čas vojno bomo imeli in da partizani jutri z boji bodo že začeli. Partizani pa, kot vidiš, tem vestem ne ugodijo in lepo po paragrafih svoje cone se držijo. Ah, kako bi veselilo prekomorske zapadnjake, če bi naši zagrešili prepovedane korake! Se več tankov bi na mejo potlej morali poslati in še najmanj deset blokov bi zgradili aleati! Saj že danes od Skofije si do Trsta, stokrat ustavljen in za vsakim je drevesom mitraljez na te nastavljen. Zdač čerin te zaustavi, komaj ta je zadovoljen, se premakneš nekaj metrov, od Angležev si obkoljen. Ko Angleži te spustijo, Ze Amerikan te vpraša, kakšni so ti dokumenti, in od kod te sem prinaša. S tem pa še ni vse končano! Le nikar mi ne obupaj! Končno ustavili te bodo namreč še — vsi trije skupaj! Vzoren red, ti rečem, Juca, je sedaj na cestah naših, še vse hujši kot smo imeli

## Kako so slovenski otroci v Trstu dobili učiteljico za angleščino



Tam v kavarni grof Spergauer sede k paši Beloritu in ob kvartah svojo ženo spravljati začne h koritu: av službo, Belorit, jo sprejmi, saj angleška govovica teče ji kot bistra voda.» «Pa naj bo učiteljica

v Trstu na slovenski šoli, Belorit ugoti grofu in brez tekanja okoli kar ob kvartanju grofco sprejme v učiteljico.

Kdor bi rad prišel h koritom — naj kvartuje z Beloritom.

## Upravičena razburjenost pokojnega führerja



HITLER: VI, IMPERIALISTI, V TRSTU, CE ZE HODITE PO MOJH POTEH IN SE POSLUZUJETE MOJH PATENTOV, BI MI LAHKO VSAJ HONORAR NAKAZALI...

## Stari Slovani in Trebčani

so se zelo bali treh stvari: kuge, lakote in kobilic. In so molili k Bogu: »kuge, lakote in kobilic nas varuj, o, Gospod!« Tudi v Trebčah so nekoč tako molili. Do nedavnega. Zdač pa molijo to molitev v nekoliko spremenjeni obliki, in sicer takole: »Kuge, lakote in vojaških manevrov nas varuj, o, Gospod!« Kajti pred dnevi se je izkazalo, da so vojaški manevri hujša nesreča za njih polja in gozdove kot še tako veliki roji požrešnih kobilic.

### Slabo posnemanje

Lepo je, da se želi tudi zapad kaj naučiti od vzhoda. Vendar je želeli točnega posnemanja. V So-

### Pogovor s ceste

A: Sem slišal, da bodo Piazza Unita preimenovali v Piazza Lega Nazionale.

B: Res, zakaj pa to?

A: Zato, da bo prihodnje leto za prvi maj na tem trgu vsaj nekaj leginega.

vjetski zvezi namreč pošljejo na polja traktorje in ne tanke! Če že hočete posnemati, potem se poslužite traktorjev, in sicer tedaj, ko je čas oranja, ne pa potem, ko je že posejano!

## DA PREPREČIJO VOJNO...

Washington, v maju 1948. Vojno ministrstvo je določilo 800 zdravnikov, ki se bodo posebej izvežbali in specializirali za zdravljenje ran, povzročenih po atomskih bombah.

Iz te kratke vesti lahko izvajamo sledeče:

1) Če hočeš zdraviti rano, mora ta rana nastati. Rana od atomske bombe nastane le v primeru, da take bombe padajo. Po dosedanjih izkustvih padajo bombe samo v času vojne.

2) Ker je zdravnik za zdravljenje atomskih ran strog specialist, zadostuje en tak zdravnik za vsakih 2000 mož. Za zaposlenje 800 zdravnikov-specialistov je potrebna torej vojska, ki šteje najmanj 1.600.000 mož. Toliko mož pa Amerika v mirnem času nima pod orožjem, temveč samo v vojni.

3) Američani nočejo vojne. V tisku in govoru to neprenehoma ponavljajo. Torej bodo izvežbali

### NALIMAL GA JE

da je nek emigrant pred odhodom v daljni svet prodal nekemu v Trstu znamke brez lima na spodnji strani. Sedaj ga pa policija išče zaradi teh ničvrednih znamk. Točno povedano: mož je kupca brez lima — nalimal.

ob fašističnih ga časih. Kot sem rekla, dež imamo; a še sonce bo sijalo. In v politiki bo tudi končno bolj jasno postalo! Te pozdravlja

Tvoja Pepa

## RAZVOZLANA UGANKA „SLAVOKOMUNISTIČNEGA“ USPEHA



## Prva je kupčija

Iz Washingtona javljajo listi, da je senatorska komisija za oborožene sile sklenila, da od vseh slik in drugih umetnin, ki jih je ameriška vojska zajela v Nemčiji, vrnejo le-tej 25%, med tem ko se ostalih 75% podeli med ameriške muzeje in galerije.

Ob tej vesti si moramo predočiti, da je bila pri navalu na Nemčijo z zapada ameriška vojska daleko najštevilnejša, da je najhitreje prodirala in zavzela Porenje, Badensko, Württenbersko, Helsenško, Bavarsko, Turingijo itd., torej dežele, kjer se je nad tisoč let, izključno razvijala nemška kultura in umetnost in kjer so bili najdragocenejši kulturni spomeniki in najbogatejše zbirke umetnin: njihova vrednost gre v milijarde dolarjev.

V gornji vesti poleg tega niso niti omenjene druge vrednote kakor: industrijska podjetja, patenti in tovarniške tajne, stroji in ostale gospodarske naprave, katerih vrednost predstavlja nadaljnje milijarde dolarjev in ki so tudi padle Američanom v roke. Saj je prav, da Nemčija vsaj deloma povrne škodo, ki jo je povzročila človeštvu. Toda vprašamo se: Ali je tudi prav, da se z nemško imovino delajo načrti, kakor je Marshallov plan, ki se razglasuje kot največji dokaz človekoljubnosti in kot zgodovinski čin človeške solidarnosti? Ali je dostojno, da eden izmed zmagovalcev »velikodušna« trka na svoja prsa, češ da ne mara vojne odškodnine, ampak da hoče pomagati nesrečnemu nemškemu narodu, med tem ko istočasno tlači v svoj žep brez dna najdragocenejšo imovino tega naroda? Ali je prav odrekati pičlo odškodnino drugim narodom, katerim so bile opustošene cele pokrajine, uničeni desetletiči mest in vasi, ubiti milijoni ljudi, med tem ko je lastna polna malha že na varnem tam preko oceana?

Seveda je vse to v redu, ko pa imperialistični hlapeci v zapadni Evropi molčijo in celo poljubljajo roko. Business je business. In najboljši business je s cucki.